

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

SITUAČNÍ A VÝHLEDOVÁ ZPRÁVA **OLEJNINY**

2018

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

ZDROJE INFORMACÍ, ZPRACOVATELÉ PODKLADŮ:

ADM Germany G.m.b.H (Alfred C.Toepfer International)
Agra Europe, London
Český statistický úřad
European Association COCERAL
Evropská komise
Evropský parlament
Food and Agriculture Organization of the United Nations
Ministerstvo průmyslu a obchodu
Ministerstvo zemědělství
Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond, a.s.
Sdružení pro výrobu bionafty
Státní zemědělský intervenční fond
Svaz pěstitelů a zpracovatelů olejnin
United States Department of Agriculture
Ústav zemědělské ekonomiky a informací
Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský

Odbor zemědělských komodit

Autor:

Ing. Martin Liška, MZe

Ředitel odboru zemědělských komodit:

Ing. Petr Jílek, MZe

Autor touto cestou děkuje za spolupráci všem uvedeným organizacím a jejich odborným pracovníkům.

Situační a výhledové zprávy jsou pro všechny zájemce z řad studentů, pedagogů odborných škol a podnikatelských subjektů a dalších k dispozici také na internetu na adrese: www.eagri.cz.

Autor fotografie:

Ing. Martin Liška

Vydalo: Ministerstvo zemědělství, Těšnov 65/17, 110 00 Praha 1

Internet: www.eagri.cz, e-mail: info@mze.cz

ISBN 978-80-7434-505-0, ISSN 1211-7692, MK ČR E 11003

Tisk: Ústav zemědělské ekonomiky a informací, www.uzei.cz

SITUAČNÍ
A VÝHLEDOVÁ
ZPRÁVA
OLEJNINY

PROSINEC
2018

OBSAH

Seznam zkratk	3
Úvod	4
Souhrn	4
Zásahy státu u olejnin, rostlinných olejů a tuků	6
Mezinárodní trh olejnin a olejů	16
Pěstování, zpracování a spotřeba olejnin v České republice	26
Řepka olejná	27
Slunečnice	40
Mák setý	44
Hořčice	48
Len olejný	51
Sója luštinatá	55
Zpracovatelský průmysl olejnin	58
Nepotravinářské užití olejnin	64
Příloha: Definitivní sklizeň olejnin v roce 2018	70

SEZNAM ZKRATEK

AEKO	Agroenvironmentálně - klimatická opatření
CIF (c.i.f.)	Cost, Insurance, Freight = výlohy, pojistné, dopravné placeny; Prodávající platí přepravu zboží do místa určení včetně pojištění. Kupující nese výlohy od vyložení zboží v místě určení.
COCERAL	Evropské sdružení podporující obchod na trhu s obilovinami, rýží, krmivem, olejninami, olivovým olejem a dalšími oleji a tuky
CZV	Ceny zemědělských výrobců
ČSÚ	Český statistický úřad
ČZU	Česká zemědělská univerzita v Praze
DZES	Dobry zemědělský a environmentální stav půdy
EHP	Evropský hospodářský prostor
ESVO	Evropské sdružení volného obchodu
EU	Evropská unie
EUR	Euro; společná měna eurozóny
EZ	Ekologické zemědělství
FAME	Fatty Acid Methyl Ester; metylester mastných kyselin
FAO	Food and Agriculture Organization of the United Nations; Organizace pro výživu a zemědělství spojených národů
FOB (f.o.b.)	Free on Board = volně na palubu lodi; Prodávající hradí náklady až po naložení do dopravního prostředku na uvedeném místě.
HO	Hybridní odrůdy slunečnice, tzv. „high oleic“ se zvýšeným podílem kyseliny olejové v oleji, kterého má být z celkového podílu oleje obsaženo min. 82 %
KN	Kód celní nomenklatury, číselné označení položky nebo skupiny položek celního sazebníku
LFA	Less Favoured Area; Méně příznivé oblasti pro zemědělství
MEŘO	Metylester řepkového oleje; součást směsného paliva – bionafty
MFN	Most favoured nation; tzv. doložka nejvyšších výhod, která znemožňuje, aby členské státy Světové obchodní organizace (WTO) proti sobě používaly diskriminující praktiky a aby všechny výhody, které získá jeden člen, se vztahovaly i na všechny ostatní. ČR je členem WTO od roku 1995.
PGRLF	Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond, a.s.
PPH	Povinné požadavky na hospodaření
PVP	Přechodná vnitrostátní podpora
SAPS	Single Area Payment Scheme; Jednotná platba na plochu zemědělské půdy
SITC	Standardní mezinárodní klasifikace zboží
SPZO	Svaz pěstitelů a zpracovatelů olejnin
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
SZP	Společná zemědělská politika
ÚKZÚZ	Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský
USD	Americký dolar
USDA	United States department of Agriculture; Ministerstvo zemědělství USA
ÚZEI	Ústav zemědělské ekonomiky a informací
WTO	World Trade Organization; Světová obchodní organizace

ÚVOD

Situační a výhledová zpráva Olejnin přináší souhrnné informace o pěstování, obchodu a zpracování olejnin pěstovaných v České republice. Zpráva zahrnuje údaje dostupné k datu 31. 12. 2018, pokud není uvedeno jinak. Termín „marketingový rok“, který je ve zprávě používán, odpovídá v zahraničí užívanému ekvivalentu „marketing year“. U komodity olejnin začíná marketingový rok 1. 7. a končí 30. 6. následujícího roku. Situační a výhledová zpráva přináší informace o výsledku pěstování jednotlivých druhů olejnin v České republice, o jejich cenách, o dovozu a vývozu olejnatých semen i informace o olejninách ze světa.

Situační a výhledové zprávy jsou k dispozici v budově Ministerstva zemědělství a elektronicky na internetové adrese: <http://www.eagri.cz/> v oddíle „Zemědělství“ v „Publikace“.

SOUHRN

Podle údajů USDA – Foreign Agricultural Service dosáhla v marketingovém roce 2017/18 světová produkce nejsledovanějších druhů olejnin 575,4 mil. t. Ke světově nejpěstovanějším olejninám patří dlouhodobě sója, řepka, semeno bavlíku, podzemnice olejná, slunečnice, palmová jádra a kopra.

V probíhající marketingovém roce 2018/19 se podle prosincových odhadů stejného zdroje očekává produkce hlavních druhů olejnin ve výši 600,5 mil. t, z toho produkce sójových bobů dosáhne 369,2 mil. t, řepkového semene 70,2 mil. t, semene slunečnice 50,5 mil. t., bavlníkového semene 43,4 mil. t. a podzemnicového semene 42,0 mil. t.

Zpracováním produkce hlavních druhů olejnin z roku 2017/18 bylo vyrobeno přibližně 198,0 mil. t rostlinných olejů a 330,6 mil. t pokrutin a extrahovaných šrotů. Po uzavření bilance dosáhly konečné zásoby rostlinných olejů 21,0 mil. t a pokrutin a šrotů 15,6 mil. t. V marketingovém roce 2018/19 je předpokládána výroba přibližně 203,8 mil. t rostlinných olejů a 341,4 mil. t pokrutin a extrahovaných šrotů.

Ceny semene řepky olejné dosáhly v průměru marketingového roku 2017/18 na mezinárodních trzích po přepočtu 9 120 Kč/t a slunečnice 8 718 Kč/t. Ceny surového řepkového oleje meziročně poklesly, slunečnicové oleje zaznamenaly ještě výraznější pokles ceny. Průměrné ceny po přepočtu dosahovaly 18 321 Kč/t za řepkový a 17 028 Kč/t za slunečnicový olej. Marketingový rok 2017/18 byl pro pěstitele a obchodníky s olejninami méně úspěšný a předpokládá se, že i v marketingovém roce 2018/19 se budou ceny držet na nižší hladině. U cen olejů se očekává obdobný trend.

Evropská unie je dlouhodobě největším dovozním regionem zemědělských produktů, ale i největším vývozcem zpracovaných zemědělských produktů na světě. V marketingovém roce 2017/18 dosáhla v EU celková produkce hlavních druhů olejnatých semen 34,7 mil. t. Produkce olejnatých semen v EU v marketingovém roce 2017/18 nejpravděpodobněji mírně poklesne na 32,2 mil. t.

V marketingovém roce 2017/18 bylo v České republice sklizeno 479,5 tis. ha olejnin a celková produkce dosáhla 1,3 mil. t. Na celkové výši sklizňových ploch se již tradičně nejvíce podílela řepka olejná se sklizňovou plochou 394,3 tis. ha, mák s 32,6 tis. ha, slunečnice s 21,6 tis. ha, hořčice na semeno s 11,8 tis. ha, sója s 15,3 tis. ha, len olejný a ostatní olejnin byly pěstovány na celkem 3,9 tis. ha. Podle údajů ČSÚ bylo pro marketingový rok 2018/19 v České republice oseto olejninami 489,3 tis. ha, proti předchozímu roku je to více o 9,8 tis. ha. Předpokládána celková produkce olejnin by měla díky vyššímu průměrnému výnosu vzrůst na přibližně 1,5 mil. t olejnatých semen.

Zahraniční obchod České republiky s olejnatými komoditami v posledních letech prochází změnami. V marketingovém roce 2015/16 došlo k výraznému snížení vývozu řepky o 45 %, rok 2016/17 byl ve znamení zvýšení objemu vývozu o významných 34 %, v marketingovém roce 2017/18 došlo

k opětovnému poklesu vývozu o 42 % proti předchozímu roku. Pokles produkce máku v marketingovém roce 2017/18 byl provázen prudkým meziročním propadem vývozu o 55 %.

Řepka olejná byla v České republice v marketingovém roce 2017/18 sklizena z 394,3 tis. ha. Hektarový výnos činil 2,91 t a celková produkce řepkového semene byla 1 146,2 tis. t. Průměrná CZV na domácím trhu dosáhla 9 661 Kč/t. Dovezeno do ČR bylo 235,6 tis. t semene řepky (mimo osiva) v průměrné deklarované dovozní hodnotě 9 734 Kč/t. Vyvezeno bylo 216,7 tis. t v průměrné deklarované vývozní hodnotě 8 550 Kč/t. Podle odhadů bude sklizeň řepky ve světě v marketingovém roce 2018/19 mírně klesat. V České republice byly poslední roky pro řepku příznivé až na marketingový rok 2017/18, kdy došlo k prudkému propadu výnosu průměrně na 2,91 t/ha a celková sklizeň řepky nepřesáhla 1 146,2 tis. t. V marketingovém roce 2018/19 bylo i přes výskyt sucha dosaženo průměrného výnosu 3,36 t/ha.

Slunečnice byla v marketingovém roce 2017/18 podle údajů ČSÚ sklizena celkem z 21,6 tis. ha. Plochy se meziročně rozrostly o významných 38 %. Celková produkce z této plochy dosáhla 53,2 tis. t, to představuje nárůst produkce semene o 19 %. Průměrná CZV v marketingovém roce 2017/18 dosáhla 8 613 Kč/t, to představuje propad o téměř 600 Kč/t. Z ČR bylo vyvezeno celkem 23,9 tis. t slunečnicového semene a deklarovaná vývozní hodnota činila 11 822 Kč/t. Dovezeno bylo 186,9 tis. t a deklarovaná dovozní hodnota činila 9 265 Kč/t. Pro marketingový rok 2018/19 bylo v ČR oseto slunečnicí 20,2 tis. ha. Z této plochy se odhaduje produkce slunečnicového semene ve výši 47,4 tis. t. Po cenově nepříznivém marketingovém roce 2013/14 ceny slunečnicového semene na burzách začaly postupně stoupat až na 10 000 Kč/t, v současnosti opět poklesly a daří se jim udržovat kolem 8 500 Kč/t. Na domácím trhu je pokles ceny ještě výraznější, cena postupně dosáhla až na hranici 7 267 Kč/t v prosinci 2018.

V předchozích letech ovlivnila nízká poptávka a CZV pěstitele máku natolik, že došlo ke snížení ploch osetých mákem z 69,8 tis. ha v marketingovém roce 2008/09 na 18,4 tis. ha v marketingovém roce 2012/13. Ceny máku v marketingovém roce 2017/18 dosáhly 47 208 Kč/t, to je meziroční růst o cca 17 600 Kč/t, dosavadní data za marketingový rok 2018/19 dokladují cenu 78 093 Kč/t. Pro marketingový rok 2017/18 se pěstební plocha rozšířila na 32,6 tis. ha a v marketingovém roce 2018/19 se předpokládá pokles osevních ploch na 26,6 tis. ha. Celková produkce semene máku se předběžně odhaduje na 13,8 tis. t při průměrném výnosu 0,52 t/ha.

Zvýšená nabídka semene hořčice ze sklizně 2009 ovlivnila CZV. To mělo za následek, že během marketingového roku 2009/10 klesla cena na průměrných 11 510 Kč/t. Proto v následujících letech došlo k poklesu osevních ploch. V marketingovém roce 2016/17 dosáhla osevní plocha 11,8 tis. ha a produkce činila 12,4 tis. t. Mírné snížení produkce bylo provázeno snížením CZV, která klesla z průměrné hodnoty 16 895 Kč/t v marketingovém roce 2014/15 na 16 048 Kč/t v roce 2017/18. Pro marketingový rok 2018/19 bylo hořčicí oseto též 13,0 tis. ha a dle odhadů byl výnos 0,93 t/ha a celková produkce se tak odhaduje na 12,1 tis. t.

Plochy lnu olejného v České republice velice kolísají. V marketingovém roce 2017/18 bylo oseto 1,7 tis. ha a produkce dosáhla 2,3 tis. t. Pro marketingový rok 2018/19 bylo podle údajů ČSÚ oseto lnem olejným 1,3 tis. ha a předpokládá se celková produkce 1,8 tis. t lněného semene.

Sója se v ČR využívá převážně v krmivářství. Drcené neodtučněné boby jsou součástí krmných dávek vysokoprodukčních dojníc, kde výrazně zvyšují energetickou hodnotu krmné směsi. V posledních letech se plochy sóji v ČR zvyšují. Definitivní údaje pro marketingový rok 2017/18 uvádějí významný růst plochy o 44 % na 15,3 tis. ha při téměř stejném výnosu 2,41 t/ha a celkovou sklizeň 37,0 tis. t. Odhady pro marketingový rok 2018/19 předpokládají osevní plochu 15,2 tis. ha a celkovou sklizeň 28,8 tis. t. To představuje meziroční pokles produkce o 22 %. Zlepšující se technické vybavení pro zpracování sóji u producentů krmných směsí umožňuje zpracování sójových bobů z domácí produkce a tím i zlevnění výroby krmiv.

ZÁSAHY STÁTU U OLEJNIN, ROSTLINNÝCH OLEJŮ A TUKŮ

Do zásahů státu u komodity olejnin je zahrnuta:

1. **Vnější obchodní politika Evropské unie ve vztahu k olejinám**
2. **Legislativa**
3. **Dotační politika**

I. Vnější obchodní politika Evropské unie ve vztahu k olejinám

Obchodní vztahy EU se třetími zeměmi charakterizuje velký počet preferenčních dohod, meziregionálních iniciativ a jiných významných ujednání. Existují i samostatná obchodní ujednání o obchodu s některými zemědělskými výrobky. Jednání o dalších smlouvách pokračují a EU se tak snaží rozšířit počet zemí, se kterými je možno obchodovat s celními preferencemi, a také odstranit další překážky obchodu.

Privilegované jsou vztahy s geograficky a historicky nejbližšími partnery, členskými státy Evropského sdružení volného obchodu (ESVO), ve kterém jsou sdruženy Švýcarsko, Norsko, Island a Lichtenštejnsko. U olejnin je v jednotlivých zemích ESVO situace rozdílná. Norsko si ponechává clo na dovoz z EU pouze u produktů využívaných pro krmné účely. Na této situaci nic nezměnila ani ujednání o další liberalizaci obchodu se zemědělskými výrobky mezi Norskem a EU, která vstoupila v platnost v říjnu 2018. Island má nulová cla na dovoz všech olejnin z EU. Švýcarsko si clo pro dovoz z EU zachovalo prakticky u všech olejnin kromě některých položek určených pro krmné účely. Vysoká cla má Švýcarsko především na dovoz olejnin z EU určených pro výrobu oleje vhodného k lidské spotřebě. Další jednání o liberalizaci obchodu se zemědělskými produkty se Švýcarskem od roku 2009 neprobíhají. EU na dovoz olejnin ze třetích zemí neuplatňuje cla žádná.

Preferenční dohody uzavřela EU také s kandidátskými balkánskými zeměmi. Albánie, Černá Hora, Srbsko, ani Republika Severní Makedonie neuplatňují na dovoz olejnin z EU žádné clo. Dovoz olejnin z EU do Bosny a Hercegoviny a Černé Hory probíhá také bezcelně. Chorvatsko k 1. 7. 2013 vstoupilo do EU a stálo se tak součástí jednotného trhu Evropské Unie.

Významnou oblastí, kde má EU sjednány Asociační dohody včetně dohod o volném obchodu, je oblast středomoří (EUROMED). U olejnin se situace v jednotlivých zemích liší. Např. Alžírsko uplatňuje téměř u všech olejnin clo na dovoz z EU ve výši 5 % ad valorem¹. Výjimku tvoří podzemnice olejná, tři položky slunečnicových semen (dovozní clo z EU 30 % ad valorem) a některá ostatní olejnata semena, u kterých je bezcelně možno dovést do Alžírska pouze 100 t v rámci preferenční celní kvóty. Maroko si zachovalo cla při dovozu z EU pouze u podzemnice olejně určené k lidské spotřebě a průmyslovému použití, a to ve výši 21,8 % ad valorem. Dovoz do Turecka z EU je bezcelní u sójových bobů, lněných semen, semen řepky a slunečnice určených k setí. Dovoz ostatních slunečnicových semen je bezcelní pouze v rámci preferenční kvóty 1000 t. Izrael uplatňuje cla na dovoz z EU u některých položek podzemnice olejně, slunečnice a bavlníkových semen v rozmezí 4 až 14 % (s dalšími podmínkami vztahujícími se k min. a max. clům). Dovozy ostatních olejnin z EU jsou bezcelní. Egypt a Jordánsko dovozní cla pro olejninu z EU neuplatňují. Tunisko z této řady vybočuje a na dovoz téměř u všech olejnin z EU uplatňuje clo ad valorem v rozmezí od 10 do 36 %. Výjimku tvoří sójové boby, jejichž dovoz z EU je bezcelní. Další liberalizační jednání o prohloubené dohodě o volném obchodu probíhají právě s Tuniskem a v prosinci 2018 proběhlo již třetí kolo těchto jednání. Mezi Marokem a EU se zatím poslední jednání o liberalizaci obchodu uskutečnila v dubnu 2014. Jednání s Egyptem, která byla zahájena v roce 2013, jsou v současnosti pozastavena.

V posledních šesti letech vstoupily v platnost dohody o volném obchodu se státy Andského společenství a Střední Ameriky (Peru, Kolumbie, Panama, Guatemala, Honduras, Kostarika, Nikaragua, Salvador).

¹ Stanovení celní sazby ad valorem znamená její určení procentním podílem z celní hodnoty (ceny),

Dohoda s Peru je prozatímně prováděna od března 2013 a od té doby přispěla nejprve k výrazné redukci a později odstranění dovozních cel u olejnin. V současnosti jsou tedy všechna cla Peru na dovozy olejnin z EU nulová.

Dohoda s Kolumbií, prozatímně prováděná od srpna 2013, odstranila dovozní cla do Kolumbie z EU především na kopru a olejninu určené k setí. Většina ostatních druhů olejnin je z liberalizace vyjmuta.

Dohody s Hondurasem, Nikaraguou a Panamou jsou prozatímně prováděny od srpna 2013. V říjnu 2013 se k nim připojila Kostarika a Salvador a v prosinci téhož roku také Guatemala. Na základě dohod došlo k významné liberalizaci cel při dovozu olejnin z EU do těchto zemí. Cla byla odstraněna u všech olejnin s výjimkou podzemnice olejně a palmových ořechů a jader neurčených k setí, které byly z liberalizace vyjmuty.

V červenci 2014 byla úspěšně dokončena jednání o dohodě o volném obchodu s Ekvádorem a ten se v lednu 2017 formálně připojil k provádění dohod mezi EU a Peru s Kolumbií. V rámci dohody budou cla při dovozu olejnin z EU do Ekvádoru odstraněna do 10 let. Jedinou výjimkou jsou sójové boby neurčené k setí, které jsou z liberalizace vyjmuty.

Dohoda o volném obchodu mezi Evropskou unií a Korejskou republikou vstoupila v platnost v červenci 2016. Cla na dovoz olejnin z EU do Jižní Korey jsou z velké části nulová. Výjimku tvoří čtyři položky u sójových bobů, které jsou z liberalizace zcela vyjmuty a některé další produkty, jako např. podzemnice olejná a sezamová semínka, u kterých má být dovozní clo do Jižní Koreje odstraněno do 19 let po vstupu dohody v platnost.

V prosinci 2014 byla dokončena jednání o dohodě o volném obchodu se Singapurem. V současnosti probíhá proces ratifikace smlouvy. Dohoda stanoví, že dovoz všech zemědělských komodit a potravin z EU do Singapuru nepodléhá clu. Nicméně, v případě olejnin nedojde vstupem dohody v platnost k žádné změně, protože i Singapur u nich uplatňuje MFN dovozní clo 0 % již nyní.

V říjnu 2013 dokončeno liberalizační jednání EU s Kanadou. Obchodní část Dohody je prozatímně prováděna od září 2017. Liberalizace se však olejnin nijak nedotkla, protože Kanada poskytovala na tyto produkty MFN² dovozní clo 0 % již v minulosti.

Od 1. 1. 2016 je prozatímně uplatňována Dohoda o volném obchodu mezi EU a Ukrajinou. Dovozní clo z Ukrajiny do EU je u všech olejnin nulové, zatímco Ukrajina uplatňuje cla na dovoz slunečnicových semen neurčených k setí, mouky ze sójových bobů a semen cukrové řepy z EU v rozmezí 4,33 až 8,67 % ad valorem.

K uzavření dohod o volném obchodu s Moldavskem a Gruzii došlo v listopadu 2013. Dohody vstoupily v platnost v červenci 2016. Na dovoz olejnin z EU do Moldavska a Gruzie jsou cla nulová.

V červnu 2016 bylo zahájeno jednání mezi EU a Mexikem o revizi Dohody o volném obchodu. Po čtyřech kolech jednání bylo v dubnu 2018 dosaženo politické shody. V současnosti probíhá technické doladování textu. U olejnin jsou však všechna dovozní cla z EU do Mexika nulová již v současnosti.

V listopadu 2017 se uskutečnilo první kolo jednání o revizi Dohody o volném obchodu EU a Chile. Druhé kolo pak proběhlo v květnu 2018 a další je plánováno na duben 2019. Dovoz olejnin z EU do Chile a naopak je bezcelní již nyní.

V roce 2007 bylo zahájeno projednávání Dohody o volném obchodu s Indií. Do roku 2013 se uskutečnilo 12 vyjednávacích kol, a přestože se podařilo dosáhnout určitého pokroku, celý proces se právě v roce 2013 prakticky zastavil.

V roce 2010 a 2012 se rozběhla jednání o prohloubených a komplexních dohodách o volném obchodu (DCFTA) s Malajsií a Vietnamem. Zatímco v případě Malajsie probíhá příprava dalších rozhovorů, jednání s Vietnamem byla v prosinci 2015 formálně ukončena. Právní revize textu dohody je hotova.

² MFN – tzv. doložka nejvyšších výhod, která znemožňuje, aby členské státy Světové obchodní organizace (WTO) proti sobě používaly diskriminující praktiky a aby všechny výhody, které získá jeden člen, se vztahovaly i na všechny ostatní. ČR je členem WTO od roku 1995.

V současnosti probíhá konečné posouzení dohody před jejím podpisem. Pokud bude dohoda úspěšně dokončena a ratifikována, dojde k odstranění prakticky všech cel na zboží včetně velké části potravin pocházejících z EU. Dohoda rovněž předpokládá odstranění všech dovozních cel na olejniny do Vietnamu z EU v rozmezí 4 až 11 let po vstupu dohody v platnost.

V roce 2013 bylo dále zahájeno jednání s Thajskem a poslední jednání se uskutečnilo v dubnu 2014. Z důvodu vnitropolitické situace v Thajsku zatím nejsou naplánována další kola jednání.

V prosinci 2015 byla oficiálně zahájena jednání s Filipíny a v únoru 2017 proběhlo druhé kolo jednání. Zatím však nebylo stanoveno datum dalšího jednání.

V září 2016 se uskutečnilo úvodní kolo jednání o dohodě o volném obchodu s Indonésií a do listopadu 2018 proběhlo šest kol jednání. Další je plánováno na březen 2019.

V červenci 2017 bylo dosaženo politické shody na dohodě o volném obchodu mezi EU a Japonskem. Dohoda byla dokončena v prosinci 2017 a v současnosti probíhá proces její ratifikace. Obchod mezi EU a Japonskem by po vstupu dohody v platnost měl probíhat bezcelně, pouze u některých položek podzemnice olejné si Japonsko ponechalo lhůtu pro liberalizaci v rozmezí 7 až 10 let.

Jednání o zónách volného obchodu probíhají rovněž s řadou dalších zemí, např. s jihoamerickými zeměmi ze sdružení Mercosur (Argentina, Brazílie, Paraguay, Uruguay a Venezuela). Státy Mercosuru se dohodly na společné nabídce snížení cel už na konci července 2014, k vzájemné výměně nabídek s EU došlo až v květnu 2016. Zatím poslední kolo jednání se uskutečnilo v prosinci 2018 a další je plánováno na březen 2019. Podle vyjádření EK se předpokládá odstranění cel u 90 % položek vzájemného obchodu.

V červnu 2018 byla formálně zahájena jednání s Austrálií a Novým Zélandem o dohodě o volném obchodu s tím, že první kola rozhovorů proběhla v červenci 2018. V případě Nového Zélandu se v únoru 2019 uskutečnilo již třetí negociační kolo. Druhé kolo jednání s Austrálií proběhlo v listopadu 2018 a další se má uskutečnit v březnu 2019.

2. Legislativa

Zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení vlády č. 47/2007 Sb., o stanovení některých podmínek při poskytování jednotné platby na plochu zemědělské půdy a některých podmínek poskytování informací o zpracování zemědělských výrobků pocházejících z půdy uvedené do klidu.

Nařízení vlády č. 50/2015 Sb., o stanovení některých podmínek poskytování přímých plateb zemědělcům a o změně některých souvisejících nařízení vlády, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení vlády č. 423/2016 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 50/2015 Sb., o stanovení některých podmínek poskytování přímých plateb zemědělcům a o změně některých souvisejících nařízení vlády, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení vlády č. 61/2016 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 50/2015 Sb., o stanovení některých podmínek poskytování přímých plateb zemědělcům a o změně některých souvisejících nařízení vlády, ve znění pozdějších předpisů, a další související nařízení vlády.

Nařízení vlády č. 112/2008 Sb., o stanovení některých podmínek poskytování národních doplňkových plateb k přímým podporám, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení vlády č. 309/2014 Sb., o stanovení důsledků porušení podmíněnosti poskytování některých zemědělských podpor, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení vlády č. 480/2009 Sb., kterým se mění některá nařízení vlády v souvislosti s přijetím nařízení vlády o stanovení důsledků porušení podmíněnosti poskytování některých podpor, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení vlády č. 351/2012 Sb., o kritériích udržitelnosti biopaliv.

Zákon č. 219/2003 Sb., o oběhu osiva a sadby o uvádění do oběhu osiva a sadby pěstovaných rostlin a o změně některých zákonů (zákon o oběhu osiva a sadby), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů.

Směrnice Rady 2002/57/ES o uvádění osiva olejnin a přadných rostlin na trh, ve znění pozdějších předpisů.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/28/ES o podpoře využívání energie z obnovitelných zdrojů a o změně a následném zrušení směrnic 2001/77/ES a 2003/30/ES.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/30/ES, kterou se mění směrnice 98/70/ES, pokud jde o specifikaci benzínu, motorové nafty a plynových olejů, zavedení mechanismu pro sledování a snížení emisí skleníkových plynů a směrnice Rady 1999/32/ES pokud jde o specifikaci paliva používaného plavidly vnitrozemské plavby, a kterou se ruší směrnice 93/12/EHS.

3. Dotační politika

I. Přímé platby

Vícesložková přímá platba (SAPS, ozelenění, VCS a platba pro mladé zemědělce)

Výsledkem reformy Společné zemědělské politiky (SZP) z roku 2013 je nové nastavení parametrů jak pro přímé platby, tak pro Program rozvoje venkova. V oblasti přímých plateb je kladen větší důraz na šetrný přístup k životnímu prostředí pomocí režimu ozelenění, generační obměnu na venkově prostřednictvím podpor pro mladé zemědělce, nebo podporu odvětví, která čelí určitým obtížím a jsou velmi významná z hospodářského, sociálního nebo environmentálního hlediska. Nově SZP zároveň umožňuje členským státům větší míru rozhodování o zacílení finančních prostředků, včetně jejich přesunu mezi pilíři, tedy mezi přímými platbami a Programem rozvoje venkova.

Reformovaná SZP obsahuje řadu nových prvků, které dosud nebyly v oblasti přímých plateb aplikovány (např. kritérium aktivního zemědělce, které má za cíl poskytnout platby pouze těm zemědělcům, kteří zemědělské činnosti opravdu vykonávají) a současně mění dosavadní charakter přímých plateb z jednotné platby SAPS na platbu vícesložkovou. Největší složku bude v ČR i nadále do roku 2020 tvořit jednotná platba na plochu zemědělské půdy (SAPS) – **necelých 55 % z celkové obálky na přímé platby**, dalšími složkami jsou platba na zemědělské postupy příznivé pro klima a životní prostředí (ozelenění neboli greening) – 30 % obálky, dobrovolná podpora vázaná na produkci poskytovaná citlivým sektorům – tzv. VCS (15 % obálky) a platba pro mladé zemědělce (0,3 % obálky). Z národního rozpočtu může ČR až do roku 2020 také vyplácet přechodnou vnitrostátní podporu (PVP), která navazuje na dříve poskytované národní doplňkové platby (TOP-UP).

Konkrétní podmínky poskytnutí podpory upravuje **Nařízení vlády č. 50/2015 Sb.**, o stanovení některých podmínek poskytování přímých plateb zemědělcům a o změně některých souvisejících nařízení vlády, ve znění pozdějších předpisů.

Žádost o poskytnutí podpory je podávána v rámci tzv. Jednotné žádosti (JŽ), a to zpravidla do 15. května příslušného kalendářního roku.

Vývoj celkové obálky přímých plateb na období 2016–2020

Rok	2016	2017	2018	2019	2020
Částka v mld. Kč	22,947	22,924	23,427	23,427	23,729

Zdroj: MZe, pozn: kurz 27,187 Kč/EUR

Jednotná platba na plochu zemědělské půdy (SAPS)

SAPS i nadále tvoří nejvýznamnější část přímých plateb. Je poskytován ze zdrojů Evropské unie na hektar způsobilé zemědělské půdy. Poskytnutí SAPS je mimo jiné podmíněno splněním podmínek aktivního zemědělce a zemědělského podnikatele, řádným obhospodařováním zemědělské půdy, dodržováním podmínek dobrého zemědělského a environmentálního stavu (DZES) a také dodržováním některých povinných požadavků na hospodaření (PPH), které jsou společně s DZES známy jako podmínky podmíněnosti (tzv. Cross-Compliance). Minimální výměra, na kterou lze poskytnout SAPS, činí 1 ha zemědělské půdy. Sazba na SAPS pro rok 2018 byla stanovena ve výši 3 388,15 Kč/ha.

Platba na zemědělské postupy příznivé pro klima a životní prostředí (greening)

Cílem greeningu je snížit negativní dopady zemědělské činnosti na životní prostředí. Pokud žadatel požádá o SAPS, je povinen dodržovat na všech svých způsobilých hektarech zemědělské půdy zemědělské postupy příznivé pro klima a životní prostředí. Základní pravidla greeningu vyplývají z příslušného evropského nařízení pro přímé platby, které vymezuje jeho tři složky, tj. diverzifikaci plodin, zachování výměry trvalých travních porostů a vyhrazení plochy využívané v ekologickém zájmu (Ecological Focus

Area – EFA). Jako plochu využívanou v ekologickém zájmu lze v ČR považovat:

- úhor s porostem
- souvrat'
- krajinné prvky
- plochy s rychle rostoucími dřevinami pěstovanými ve výmladkových plantážích
- zalesněnou půdu
- plochy s meziplošinami
- plochy s plodinami, které vážou dusík

Plochy s plodinami, které vážou dusík

Pro splnění podmínek EFA musí být plodinami, které vážou dusík, zajištěn pokryv půdy minimálně od 1. června do 15. července daného kalendářního roku nebo prokazatelný výskyt posklizňových zbytků těchto plodin. Po sklizni jednoletých plodin nebo zapravení víceletých plodin musí být do 31. října založen porost ozimé plodiny. V případě, že porost víceletých plodin bude zapraven až po 31. říjnu, nemusí být splněna podmínka založení porostu ozimé plodiny.

Pro plochy s meziplošinami a dusík vázajícími plodinami je nově zaveden zákaz použití přípravků na ochranu rostlin (POR), který se vztahuje pro meziplošiny na stanovená období údržby a pro dusík vázající plodiny na období od zasetí do sklizně. Pro víceleté dusík vázající plodiny platí zákaz od 1. 1. do poslední sklizně v roce deklarace pro EFA. Porosty dusík vázajících plodin chemicky ošetřené v předešlém roce lze rovněž deklarovat pro EFA za podmínky dodržení zákazu použití POR v roce deklarace.

U meziplošin došlo k úpravě období údržby, které nyní musí trvat podle evropské legislativy minimálně osm týdnů. Pro letní variantu bylo proto stanoveno období od 31. 7. do 24. 9., pro ozimou variantu od 6. 9. do 31. 10. a pro podsevy od 1. 8. do 24. 9.

Plodinou, která váže dusík, je cizrna, čočka, fazol, hrách, a to včetně pelušky, jetel, komonice, lupina, sója, štirovník, vojtěška, úročník, vikev, bob, vičenec nebo směs těchto plodin s ostatními plodinami, přičemž zastoupení plodiny, která váže dusík v porostu, činí v porostu více než 50 %.

Sazba greeningové platby pro rok 2018 byla stanovena ve výši 1 877,38 Kč/ha.

Dobrovolná podpora vázaná na produkci

Česká republika dlouhodobě podporuje citlivé sektory rostlinné a živočišné výroby v rámci přímých plateb. V minulých letech byly finanční prostředky ve výši 3,5 %, pro rok 2014 ve výši 6,5 % roční obálky na přímé platby, směřovány prostřednictvím zvláštní podpory dle čl. 68 do sektoru brambor pro výrobu škrobu, chmele, krav bez tržní produkce mléka, dojnic a chovu ovcí a koz.

Pro období 2015–2020 jsou finanční prostředky směřovány nejenom na tyto sektory, ale i na ovoce, zeleninu, konzumní brambory, cukrovou řepu a bílkovinné plodiny podmíněné chovem hospodářských zvířat, a to v celkové výši 15 % roční obálky na přímé platby (průměrná roční částka cca 3,46 mld. Kč). Dochází tedy nejenom k rozšíření počtu podporovaných komodit, ale také k významnému nárůstu objemu finančních prostředků. Tento mechanismus na rozdíl od jiných jako jediný umožňuje podporu vázat na skutečnou aktuální produkci, nikoliv historické údaje, a je u něj tedy zaručeno, že podpora bude alokována tzv. „živým producentům“.

Podpora na produkci bílkovinných plodin

Pro účely dobrovolné podpory vázané na produkci se Česká republika rozhodla využít možnosti maximálního zacílení 2 % vnitrostátního stropu přímých plateb za účelem podpory produkce bílkovinných plodin s návazností na chov přežvýkavců.

Způsobilými pro tuto podporu jsou následující bílkovinné plodiny: hrách (včetně pelušky), bob, sója, lupina, jetel, vojtěška včetně jejich směsí a směsí s obilovinami, přičemž zastoupení bílkovinných plodin musí činit v porostech víc než 50 %. Minimální výměra, na kterou lze poskytnout podporu, je 1 ha způsobilé standardní orné půdy, na které jsou pěstovány bílkovinné plodiny minimálně od 1. června do 15. července příslušného kalendářního roku. Podpora je dále podmíněna provázaností na živočišnou výrobu, tzn. minimální intenzitou chovu hospodářských zvířat (skot, bahnice a kozy) ve výši 3 VDJ/ha v období od 1. června do 30. září příslušného kalendářního roku.

Průměrná roční podpora bude v období 2015–2020 činit cca 460 mil. Kč. V roce 2018 činí sazba u podpory na produkci bílkovinných plodin 2 218,12 Kč/ha.

Přechodné vnitrostátní podpory

Přechodné vnitrostátní podpory (PVP) jsou nástupci národních doplňkových plateb Top-Up, které byly poskytovány v letech 2005 až 2012. Dotace je poskytována na zemědělskou půdu, chov krav bez tržní produkce mléka, chov ovcí/koz a na 3 tzv. historické platby – chmel, bramborový škrob a přežvýkavce (počítá se stav ke dni 31. 3. 2007). PVP se poskytují žadatelům, kteří v daném roce obdrželi dotaci SAPS. Podpory jsou plně hrazeny z rozpočtu ČR.

II. Národní podpůrné programy

A/ Dotační programy ministerstva zemědělství

Ministerstvo zemědělství ČR vydává Zásady, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotací na základě § 2 a § 2d zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství.

Olejin se dotýkají následující národní podpůrné programy:

3. Podpora ozdravování polních a speciálních plodin

Účelem je zvýšení kvality rostlinné produkce cestou náhrady chemického ošetření a prevence šíření hospodářsky závažných virových a bakteriálních chorob a chorob přenosných osivem a sadbou.

3.a. - Biologická ochrana jako náhrada chemické ochrany rostlin

Podporu na biologickou ochranu lze poskytovat na tyto druhy polních plodin – řepku olejku, kukuřici, slunečnici, obiloviny a luskoviny, dále na tyto druhy zeleniny pěstované ve skleníku – rajčata, papriky a okurky a v režimu de minimis na okrasné rostliny. Žadatel o podporu se musí u vyjmenovaných druhů plodin (kromě režimu de minimis) na pevně stanovenou dobu 5 po sobě jdoucích let jednorázově zavázat, že v případech, kdy bude nutné zasáhnout proti škodlivým organismům, na jejichž regulaci existuje a je povolen prostředek biologické ochrany rostlin, při vhodných podmínkách přednostně využije biologickou ochranu rostlin.

3.d. - Podpora tvorby rostlinných genotypů s vysokou rezistencí k biotickým a abiotickým faktorům a diferencovanou kvalitou obilovin včetně kukuřice, malých zrnin, olejin, luskovin, brambor, píce, zelenin, léčivých, aromatických a kořeninových rostlin, chmele, révy a ovocných dřevin a ozdravování genotypů révy, chmele a ovocných plodin.

9. Poradenství a vzdělávání

9.A. Speciální poradenství

9.A.b. Speciální poradenství pro rostlinnou výrobu

Podporováno je vydávání publikací doporučených odrůd a souvisejících informací, poskytovaných pěstitelům zdarma, pořádání výstav pěstovaných rostlin, pořádání seminářů a školení pro pěstitelskou veřejnost a zajištění samostatných odrůdových zkoušek registrovaných odrůd polních plodin za účelem zajistit získání a šíření informací o pěstitelských vlastnostech

registrovaných odrůd polních plodin, které jsou následně publikovány.

9.F. Podpora poradenství v zemědělství

9.Fe. Regionální přenos informací prostřednictvím Krajských informačních středisek pro rozvoj zemědělství a venkova

Podpora zaměřená na cílený přenos o realizaci SZP v souladu s regionálními prioritami.

9.Fi. Odborné konzultace

Podpora zaměřená na odborné konzultace formou telefonického, elektronického, písemného či osobního kontaktu.

9.H. Podpora účasti na mezinárodních veletrzích a výstavách v zahraničí – podpora účasti vystavovatelů, jejich výrobků, případně služeb na mezinárodních veletrzích a výstavách v zahraničí

Dotace je poskytována malým, středním i velkým subjektům, působícím v oblasti zemědělství a potravinářství, v oblasti zemědělské techniky, krmivářských produktů a v odvětví rybolovu a akvakultury. Dále budou moci o dotaci požádat i výrobci závlahových zařízení, výrobci strojů pro potravinářskou výrobu, výrobci lesnické techniky, fyzické a právnické osoby a organizace působící v odvětví loveckých zbraní, střeliva a optiky a firmy zprostředkovávající poplatkové lovy na území ČR.

Podpora je poskytována na částečnou úhradu pronájmu výstavní plochy, úhradu registračního poplatku a úhradu zpáteční letenky do veletržní destinace, u dotačního podprogramu 9.H.b. pak i na částečnou úhradu výstavby stánku bez vybavení a bez technických sítí.

10.D. Podpora evropské integrace nevládních organizací

Účelem je zlepšení efektivnosti a odborné úrovně činnosti nevládních organizací formou podpory integrace v rámci EU.

13. Podpora zpracování zemědělských produktů a zvyšování konkurenceschopnosti potravinářského průmyslu

Účelem dotace je zvýšení kvality zpracování zemědělských produktů, zvyšování konkurenceschopnosti potravinářských podniků, respektive krmivářských podniků na evropském trhu, hlavně s ohledem na jakost, nezávadnost a dohledatelnost výrobků. Zabezpečení funkčnosti a účinnosti jakostních systémů (včetně Integrované prevence a omezování znečištění).

B/ Podpory poskytované z Podpůrného a garančního rolnického a lesnického fondu (PGRLF)

Investiční programy PGRLF jsou podpory podnikání zaměřené zejména na realizaci dlouhodobých investičních záměrů s ohledem na restrukturalizaci a zvýšení efektivnosti, modernizaci, snížení výrobních nákladů, zlepšení jakosti a další rozvoj zemědělských subjektů. Podpory se nejčastěji poskytují ve formě záruky na úvěr (garance) nebo subvence části úroků z úvěrů (dotace) podnikatelským subjektům v oblasti zemědělství a průmyslu zabývajících se zpracováním produkce ze zemědělské výroby. Podpora se poskytuje pouze na investice, které nejsou považovány za přijatelné výdaje v rámci Programu rozvoje venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova.

Programy PGRLF:

Zemědělec – Cílem Programu je vytvořit předpoklady pro rozvoj zemědělských subjektů, kdy příjemce Podpory investuje zejména do strojního zařízení, vybavení či technologických celků, přičemž podporovaná investice musí sloužit ke snížení výrobních nákladů, modernizaci či zlepšení jakosti.

Podpora pojištění – Účelem podpory je zpřístupnění pojistné ochrany širokému okruhu zemědělců, a tím dosažení vyššího zajištění podnikatelských aktivit proti nepředvídatelným škodám. Účelem podpory je částečná kompenzace pojistného vynaloženého na zemědělské pojištění formou úhrady části nákladů prokazatelně vynaložených na platbu pojistného u pojištění plodin a hospodářských zvířat.

Podpora nákupu půdy – Cílem programu je přispět k řešení přechodného nedostatku vlastních

finančních zdrojů zemědělských prvovýrobců a zpřístupnit pořízení zemědělské půdy, jako primárního výrobního prostředku zemědělských prvovýrobců.

Zpracovatel – V rámci programu Zpracovatel jsou podporovány investice na pořízení investičního majetku, který souvisí se zpracováním zemědělských produktů. Nákup půdy je způsobilým nákladem pouze tehdy, pokud nepřevyší 10 % z celkových způsobilých nákladů investice.

Úvěry na nákup půdy – Cílem předkládaného programu podpory je poskytnout finanční prostředky na pořízení zemědělské půdy jako primárního výrobního prostředku zemědělských prvovýrobců.

Zajištění úvěrů – Cílem programu je přispět k dostupnosti úvěrových prostředků na financování:

a) investičních záměrů zemědělských podnikatelů či podnikatelů zabývajících se zpracováním zemědělských produktů nebo subjektů působících v odvětví lesního hospodářství či zpracování dřeva. Investičním záměrem se rozumí pořízení investičního majetku v závodech, které provozují Zemědělskou prvovýrobu či se zabývají Zpracováním zemědělských produktů nebo působí v odvětví lesního hospodářství či zpracování dřeva. Podporovaná investice musí vést ke zlepšení celkové výkonnosti a udržitelnosti závodu, zejména snížením výrobních nákladů nebo zlepšením a dalším rozvinutím produkce;

b) projektů Informačních a propagačních opatření na podporu zemědělských produktů a potravinářských výrobků vyrobených ze zemědělských produktů na vnitřním trhu Evropské unie a/nebo ve třetích zemích v případech, kdy o projektu rozhodla Evropská komise a projekt je spolufinancován z rozpočtu Evropské unie.

III. PRV - Program rozvoje venkova

Program rozvoje venkova na období 2014–2020

Evropská komise schválila finální znění základního programového dokumentu Programu rozvoje venkova ČR na období 2014–2020 dne 26. 5. 2015.

Z Programu rozvoje venkova do českého zemědělství putuje 90 miliard Kč, 58,5 miliard z EU a 31,5 miliard z rozpočtu ČR.

Hlavním cílem programu je obnova, zachování a zlepšení ekosystémů závislých na zemědělství prostřednictvím zejména agroenvironmentálních opatření, dále investice pro konkurenceschopnost a inovace zemědělských podniků, podpora vstupu mladých lidí do zemědělství nebo krajinná infrastruktura.

Program také podporuje diverzifikaci ekonomických aktivit ve venkovském prostoru s cílem vytvářet nová pracovní místa a zvýšit hospodářský rozvoj. Podporován je komunitně vedený místní rozvoj, resp. metoda LEADER, která přispívá k lepšímu zacílení podpory na místní potřeby daného venkovského území a rozvoji spolupráce aktérů na místní úrovni. Horizontální prioritou je předávání znalostí a inovací formou vzdělávacích aktivit a poradenství a spolupráce v oblasti zemědělství a lesnictví.

Pěstitelé olejnin mohou čerpat dotace na investice do výstavby či rekonstrukce zemědělských staveb, na pořízení technologií i na pořízení mobilních strojů. Tyto podpory je možné čerpat především z operace 4.1.1 Investice do zemědělských podniků a 6.1.1 Zahájení činnosti mladých zemědělců.

Operace 4.1.1 Investice do zemědělských podniků

Dotace z této operace mohou čerpat všichni zemědělské podnikatelé na projekty od 100 tis. do 150 mil Kč výdajů, ze kterých je stanovena dotace. Základní míra dotace je 40 %, a tu je možné u mladých začínajících zemědělců a žadatelů hospodařících ve znevýhodněných (LFA) oblastech o 10 % navýšit. Maximální míra dotace je 60 %. Z investičních dotací nelze dotovat stavební náklady na sklady olejnin.

Operace je rozdělena na záměry podle jednotlivých sektorů, podle velikosti projektů a podle velikosti obhospodařované půdy. Na pěstování olejnin je tak možné čerpat finanční prostředky z těchto záměrů:

- b) Rostlinná výroba – projekty do 1 000 000,- Kč, žadatelů, kteří hospodaří na max. 150 ha,
- g) Rostlinná výroba – projekty do 5 000 000,- Kč (nezáleží na velikosti obhospodařované půdy),

- I) Rostlinná výroba – projekty nad 5 000 000,- Kč do 150 000 000,- Kč (nezáleží na velikosti obhospodařované půdy).

Operace 6.1.1 Zahájení činnosti mladých zemědělců

Podpora je určena pro mladé začínající zemědělce, tedy osoby do 40 let (včetně), které nepodnikají déle než 2 roky. Dotace se poskytuje na realizaci podnikatelského plánu ve výši maximálně 45 tis. EUR, což činí cca 1,2 mil. Kč. Žadatel musí předložit podnikatelský plán na 4 roky, jeho obsahem mohou být například zemědělské stavby, technologie, nemovitosti, stroje, osiva, krmiva apod.

Další možnosti poskytuje operace 16.2.1 Podpora vývoje nových produktů, postupů a technologií v zemědělské prvovýrobě, jinými slovy zemědělské inovace. Zde se podpora poskytuje na výzkum a vývoj a na investice spojené s vyvíjeným produktem, postupem či technologií. Na zpracování olejnin je pak možné čerpat dotace z operace 4.2.1 Zpracování a uvádění na trh zemědělských produktů, a to na investice do potřebných technologií, strojů i staveb.

Poskytování podpor se řídí Pravidly, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotace na projekty Programu rozvoje venkova na období 2014–2020, která vydává Ministerstvo zemědělství ČR.

MEZINÁRODNÍ TRH OLEJNIN A OLEJŮ

Světová bilance hlavních olejnatých semen (v mil. t)

Ukazatel		2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19 ¹⁾
PRODUKCE	Sójové boby	268,82	283,15	320,69	316,55	349,30	339,47	369,20
	Řepkové semeno	63,62	71,96	70,43	68,74	69,44	74,03	70,22
	Bavlníkové semeno	46,15	45,68	44,36	35,76	39,08	45,13	43,39
	Slunečnicové semeno	35,52	42,35	39,19	40,54	48,01	47,41	50,47
	Podzemnice olejná	40,45	41,15	41,55	41,23	44,15	44,91	41,95
	Palmová jádra	14,88	15,74	16,57	15,96	17,35	18,68	19,41
	Kopra	5,79	5,43	5,42	5,32	5,51	5,73	5,83
	Celkem	475,23	505,45	538,20	524,10	572,84	575,35	600,47
DOVOZY	Sójové boby	95,95	111,71	124,36	133,34	144,37	153,54	152,46
	Řepkové semeno	12,66	15,26	14,32	14,15	15,53	15,15	16,73
	Bavlníkové semeno	0,91	0,78	0,68	0,68	0,97	0,84	0,83
	Slunečnicové semeno	1,31	1,49	1,56	1,87	2,17	2,16	2,02
	Podzemnice olejná	2,35	2,37	2,52	3,31	3,12	3,13	3,25
	Palmová jádra	0,07	0,07	0,07	0,06	0,06	0,07	0,07
	Kopra	0,04	0,09	0,10	0,13	0,11	0,12	0,10
	Celkem	113,29	131,76	143,60	153,53	166,33	175,01	175,47
VÝVOZY	Sójové boby	100,82	112,64	126,23	132,57	147,50	153,16	156,09
	Řepkové semeno	12,45	14,96	15,11	14,35	15,80	16,36	17,05
	Bavlníkové semeno	0,92	0,83	0,72	0,71	0,88	0,97	0,84
	Slunečnicové semeno	1,45	1,96	1,66	2,01	2,44	2,49	2,30
	Podzemnice olejná	2,65	2,89	3,33	3,54	3,74	3,57	3,53
	Palmová jádra	0,04	0,04	0,04	0,4	0,08	0,05	0,05
	Kopra	0,07	0,11	0,11	0,13	0,18	0,12	0,14
	Celkem	118,41	133,43	147,19	153,35	170,62	176,72	180,00
ZPRACOVÁNÍ	Sójové boby	230,17	241,28	264,76	275,13	287,42	295,24	308,19
	Řepkové semeno	62,32	66,67	67,10	66,72	67,35	67,83	67,67
	Bavlníkové semeno	34,44	34,25	33,79	28,37	29,18	34,09	34,09
	Slunečnicové semeno	31,50	37,97	35,64	36,64	43,07	43,34	45,77
	Podzemnice olejná	17,40	17,65	16,62	16,73	17,79	18,37	17,23
	Palmová jádra	14,76	15,66	16,51	15,88	17,21	18,61	19,32
	Kopra	5,87	5,42	5,38	5,30	5,42	5,71	5,78
	Celkem	396,46	418,89	439,79	444,78	467,45	483,18	498,05
KONEČNÉ ZÁSoby	Sójové boby	56,19	62,68	78,72	81,05	97,53	101,30	115,33
	Řepkové semeno	5,03	7,76	7,26	6,16	4,99	6,73	5,97
	Bavlníkové semeno	1,55	2,03	1,66	0,87	1,37	1,81	1,28
	Slunečnicové semeno	2,75	2,82	2,90	2,65	3,36	3,11	3,65
	Podzemnice olejná	2,27	2,56	4,26	3,54	3,74	3,88	2,72
	Palmová jádra	0,29	0,29	0,26	0,24	0,24	0,22	0,21
	Kopra	0,13	0,08	0,10	0,08	0,07	0,07	0,06
	Celkem	68,21	78,21	95,15	94,59	111,30	117,10	129,22

Pramen: Oilseeds: World Markets and Trade, USDA prosinec 2018

Poznámka: ¹⁾ kvalifikovaný odhad prosinec 2018

Světová produkce a zásoby olejnin

Světová produkce olejnin se každoročně zvyšuje, stabilně se rozšiřují osevní plochy sóji. Produkce olejnatých semen a plodů nad 400 mil. t byla poprvé překonána v marketingovém roce 2006/07, kdy bylo z 223,0 mil. ha sklizeno 405,7 mil. t olejnatých semen a plodů. V marketingovém roce 2007/08 bylo oseto hlavními olejinami pouze 218,8 mil. ha a navíc nepříznivé povětrnostní podmínky a nižší vstupy ve formě hnojiv a pesticidů ovlivnily pokles celkové produkce na 391,5 mil. t. Snížená nabídka měla vliv na růst cen olejnin na světových trzích, a proto v marketingovém roce 2008/09 vzrostly plochy na 230,5 mil. ha, ze kterých bylo sklizeno 399,6 mil. t olejnin. I přes růst produkce klesly konečné zásoby na nejnižší úroveň od marketingového roku 2003/04 a činily pouze 57,9 mil. t. V marketingovém roce 2009/10 činila světová produkce nejsledovanějších druhů olejnin 447,2 mil. t a byla dosažena z 236,2 mil. ha. Druhý marketingový rok s produkcí nad 400 mil. t měl vliv na rozvoj zahraničního obchodu, růstu zpracování i spotřeby. Světové zásoby olejnin postupně vzrostly na 85,9 mil. t. V marketingovém roce 2017/18 produkce hlavních druhů olejnin dosáhla výše 575,4 mil. t. Z této produkce bylo vyrobeno přibližně 198,0 mil. t rostlinných olejů a 330,6 mil. t pokrutin a extrahovaných šrotů. Po uzavření bilance marketingového roku 2017/18 dosáhly konečné zásoby těchto komodit 21,0 mil. t rostlinných olejů a 15,6 mil. t pokrutin a extrahovaných šrotů.

Poslední známé odhady USDA pro marketingový rok 2018/19 uvádějí, že dle předběžných údajů z prosince 2018 bylo dosaženo dosud nejvyšší světové produkce olejnatých semen, a to 600,5 mil. t díky velmi příznivým ročníkovým podmínkám, které zajistily vysoký hektarový výnos.

Z odhadovaných 600,5 mil. t v marketingovém roce 2018/19 je předběžně odhadována produkce 369,2 mil. t sójových bobů, 70,2 mil. t řepkového semene, 50,7 mil. t slunečnicového semene a 43,4 mil. t bavlníkového semene. Z celkové produkce se odhaduje výroba přibližně 203,8 mil. t rostlinných olejů a 341,4 mil. t pokrutin a extrahovaných šrotů. Po uzavření bilance se dle odhadů mírně zvýší konečné světové zásoby rostlinných olejů na 21,4 mil. t.

Světová výměra, produkce a zpracování vybraných druhů olejnin

Plodina	Ukazatel	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19 ¹⁾
Sója	Výměra (mil. ha)	110,35	112,98	118,84	120,73	119,76	124,69	128,31
	Produkce (mil. t)	269,08	283,34	320,69	316,55	349,30	339,47	369,20
	Zpracování (mil. t)	231,81	242,86	264,76	275,13	287,42	295,24	308,19
Řepka	Výměra (mil. ha)	35,79	35,67	35,05	33,31	33,38	35,37	35,02
	Produkce (mil. t)	63,31	70,59	70,43	68,74	69,44	74,03	70,22
	Zpracování (mil. t)	64,89	68,82	70,11	69,64	70,34	71,09	70,65
Slunečnice	Výměra (mil. ha)	23,60	24,02	23,12	23,41	25,82	25,98	26,46
	Produkce (mil. t)	34,99	41,51	39,19	40,54	48,01	47,41	50,47
	Zpracování (mil. t)	34,63	40,69	39,49	40,64	47,03	47,32	49,66

Pramen: Oilseeds: World Markets and Trade, USDA prosinec 2018

Poznámka: ¹⁾ kvalifikovaný odhad prosinec 2018

Dovoz a vývoz olejnin ve světě

V marketingovém roce 2017/18 dosáhl světový dovoz hlavních druhů olejnin (sójové boby, řepkové semeno, slunečnicové semeno, podzemnice olejná, bavlníkové semeno, kopra, palmová jádra) 175,0 mil. t. V marketingovém roce 2018/19 se očekává zvýšení na 175,5 mil. t. Podobný trend má světový vývoz olejnin. V marketingovém roce 2017/18 se vyvezlo ve světě 176,7 mil. t a v marketingovém roce 2018/19 se očekává růst na 180,0 mil. t. Nejvýznamnějšími vývozci olejnin v marketingovém roce 2017/18 byly Brazílie (76,5 mil. t), USA (59,2 mil. t), Kanada (15,8 mil. t) a Argentina (3,0 mil. t), ti společně přispívají asi z 86 % do celosvětového vývozu olejnatých semen. Největším dovozcem olejnatých semen je Čína, která jich v marketingovém roce 2017/18 dovezla 99,1 mil. t a z toho 94,1 mil. t činil dovoz sójových bobů. Po Číně je dalším předním dovozcem olejnatých semen Evropská unie, která dovezla celkem 20,1 mil. t a z toho 14,6 mil. t sójových bobů.

Indie patří k největším světovým dovozcům sójového oleje, kterého v marketingovém roce 2013/14 nakoupila 1,8 mil. t, avšak tyto dovozy každoročně stoupaly a v marketingovém roce 2015/16 bylo dovezeno 4,3 mil. t., v marketingovém roce 2017/18 byl zaznamenán propad na 3,0 mil. t. EU dovezla nejvíce v marketingovém roce 2010/11, celkem 906 tis. t sójového oleje, ale pro marketingový rok 2011/12 se dovoz snížil na 386 tis. t, v současné době se již EU neřadí mezi přední světové dovozce sójového oleje.

Indie, Evropská unie a Čína spolu s ostatními zeměmi se snaží doplnit domácí potřebu oleje nákupem velkého množství ostatních rostlinných olejů, zejména řepkového a slunečnicového, ale hlavním dovozním olejem je již řadu let olej palmový. EU dovezla v marketingovém roce 2017/18 celkem 10,2 mil. t rostlinných olejů. Světově největším dovozcem rostlinných olejů je Indie s 14,5 mil. t v marketingovém roce 2017/18. Světově nejvýznamnějším rostlinným olejem se v posledních letech stal olej palmový. Jeho celková světová roční produkce se pohybuje přibližně kolem 70 mil. t. Hlavním producentem byla s 39,5 mil. t Indonésie následovaná Malajsií 19,7 mil. t.. Z tohoto množství importovala největší množství Indie (8,6 mil. t.) následovaná EU (6,7 mil. t.).

Zemědělská produkce je pro mnoho států hlavním zdrojem příjmů. Ve světové ekonomice hraje obchod se zemědělskými produkty významnou roli. Vzhledem k rychlému nárůstu světové populace zejm. v některých oblastech světa je zajištění produkce dostatečného množství kvalitních potravin skutečnou výzvou. Toto povede k dalšímu prohloubení zahraničního obchodu a rozvoji obchodních příležitostí pro zemědělce po celém světě.

Průměrné měsíční ceny semene řepky a slunečnice – ceny CIF Rotterdam, Hamburk v Kč/t

	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
Semeno řepky: evropská „00“												
2009	7 968	8 081	7 352	7 732	8 553	8 219	7 025	6 902	6 531	6 800	6 961	7 403
2010	7 472	7 554	7 661	7 889	7 724	8 194	8 767	9 217	9 545	9 527	10 513	12 482
2011	12 691	12 698	12 479	13 230	13 691	14 150	13 021	12 296	11 870	10 709	10 748	10 998
2012	11 753	11 704	11 739	12 384	12 271	12 282	12 845	12 632	12 510	11 975	12 221	11 980
2013	12 081	12 226	12 260	12 358	11 055	10 606	9 755	9 350	9 583	9 658	10 157	10 280
2014	10 017	10 590	11 257	11 388	10 699	10 462	8 862	8 920	8 793	8 969	9 272	9 587
2015	9 965	9 851	10 082	10 280	10 497	10 985	10 324	9 978	9 965	10 272	10 224	10 266
2016	9 881	9 629	9 603	10 035	9 893	9 881	9 603	10 100	10 243	10 557	10 789	11 256
2017	11 354	11 375	11 128	10 784	10 375	9 449	9 433	9 440	9 470	9 425	9 532	9 209
2018	8 890	8 797	8 720	8 638	8 926	8 962	9 335	9 697	9 486	9 714	9 742	9 622
Semeno slunečnice: evropská												
2009	7 064	8 214	7 310	7 103	8 083	7 821	6 768	6 561	6 060	6 503	7 030	7 925
2010	7 948	8 428	8 715	9 040	9 911	8 933	8 767	9 446	10 093	11 185	12 497	13 110
2011	13 112	13 552	12 874	12 909	14 161	14 002	12 170	11 430	10 490	9 244	9 828	10 370
2012	10 685	10 927	11 010	11 686	11 954	11 770	13 032	13 318	13 549	13 013	12 893	12 884
2013	12 928	13 084	12 854	11 267	11 195	10 450	8 843	7 895	8 501	8 811	9 538	9 939
2014	9 633	9 886	10 385	10 235	9 360	9 068	8 619	8 376	8 624	9 121	9 827	10 394
2015	10 518	10 654	10 941	10 840	9 981	10 230	10 644	10 439	10 399	11 188	12 037	11 756
2016	11 573	11 311	10 627	10 178	10 227	10 339	9 847	9 738	9 785	10 116	10 589	10 769
2017	10 590	10 537	10 370	10 008	9 679	9 262	9 026	8 777	8 727	8 548	8 553	8 559
2018	8 305	8 366	8 576	8 741	9 165	9 271	8 871	8 652	8 300	8 432	8 602	8 396

Pramen: FAO, přepočet podle průměrných měsíčních kurzů ČNB, od roku 2011 proveden přepočet údajů

Průměrné měsíční ceny řepkového a slunečnicového oleje FOB Rotterdam v Kč/t

	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
Řepkový olej surový: cena FOB ex lisovna												
2009	16 777	16 918	14 808	16 376	18 260	17 423	15 476	15 944	14 925	15 662	16 086	16 840
2010	16 775	16 950	16 883	17 156	17 656	18 585	18 720	19 493	19 600	20 429	22 361	26 563
2011	26 499	26 611	26 614	27 366	28 854	29 778	27 526	26 228	24 855	22 494	23 263	23 823
2012	24 872	24 525	24 151	24 598	24 483	24 257	25 110	24 861	24 462	23 392	23 493	22 884
2013	23 355	23 364	23 015	22 534	22 270	21 055	20 066	19 340	19 205	19 034	20 454	20 319
2014	19 227	19 612	20 195	20 232	19 159	18 621	17 745	17 818	17 713	18 199	18 544	18 234
2015	18 562	18 267	18 926	18 881	18 831	19 631	19 366	18 329	18 482	19 339	19 894	20 332
2016	19 338	19 039	18 719	19 331	19 307	19 087	18 644	19 741	20 534	21 948	22 504	23 538
2017	23 344	22 292	21 498	20 616	20 270	19 015	19 070	19 345	19 443	19 486	20 240	19 046
2018	17 696	16 999	16 451	16 407	17 635	18 034	18 493	18 972	18 511	19 674	19 576	18 858
Slunečnicový olej surový: cena FOB ex lisovna												
2009	16 777	17 920	15 811	17 107	18 416	17 177	14 708	14 740	14 089	14 750	15 947	17 589
2010	17 745	17 994	17 862	17 439	18 596	18 775	18 542	20 667	21 056	22 599	25 986	27 667
2011	27 323	27 636	26 144	26 517	28 834	30 855	28 358	25 535	24 552	21 382	22 505	22 643
2012	23 903	23 654	23 665	24 956	25 276	24 400	26 063	26 233	25 616	23 930	24 462	24 403
2013	24 413	24 318	24 183	23 823	24 485	23 985	23 357	18 603	18 587	18 601	19 915	19 717
2014	18 580	18 989	18 649	18 701	18 859	18 742	17 988	17 296	17 606	19 026	19 786	19 645
2015	20 099	19 508	20 240	21 324	22 223	22 359	20 500	19 713	19 664	21 292	21 707	21 177
2016	21 055	21 184	20 523	20 427	20 741	20 509	19 939	19 645	19 835	20 331	20 777	21 641
2017	20 798	20 515	19 804	19 616	19 142	18 243	17 939	17 819	17 716	17 272	17 302	17 053
2018	16 361	16 282	16 286	16 573	16 983	16 754	17 122	16 436	15 656	16 009	15 469	15 340

Pramen: FAO, přepočten podle průměrných měsíčních kurzů ČNB, od roku 2011 proveden přepočten údajů

Země Evropské unie

Společný obchodní trh Evropské unie patří mezi největší dovozní i vývozní regiony na světě. Celkový počet obyvatel, dosahující přibližně 500 mil., řadí EU mezi regiony s největším vnitřním trhem.

Dle údajů asociace COCERAL dosáhly v roce 2018 v EU podle předběžných údajů plochy hlavních olejnin (řepka, slunečnice, sója) celkem 11 813 tis. ha. Proti roku 2017 se plochy hlavních olejnin snížily o zhruba 21 tis. ha. Průměrný výnos lehce klesl z 2,87 t/ha na 2,71 t/ha. Produkce olejnin v EU se v důsledku změn ploch a výnosů meziročně snížila z výnosu 34 260 tis. t v roce 2017 na 32 048 tis. t v roce 2018. To znamená propad produkce o významných 6 %.

Předběžné odhady sklizně řepky za rok 2018 v EU dosáhly 19 364 tis. t, slunečnice 9 756 tis. t a sóji 2 928 tis. t. U řepky došlo k propadu celkové produkce vlivem poklesu výnosu z 3,27 t/ha na 2,87 t/ha. U slunečnice došlo k mírnému snížení osevních ploch a spolu s vyšším výnosem bylo docíleno celkově vyšší sklizně 9 756 tis. t. Při pěstování sóji došlo k dalšímu meziročnímu zvýšení výměry osevních ploch z 1 015 tis. ha na 1 030 tis. ha, výnos se zvýšil o 0,16 t/ha a vzrostla celková produkce o 8 % na 2 928 tis. t.

Produkční plocha, hektarový výnos a celková produkce semene řepky, slunečnice a sóji v Evropské unii

Ukazatel	MJ.	2013	2014	2015	2016	2017	2018 ¹⁾
Řepka - EU¹⁾							
Plocha	tis. ha	6 680	6 700	6 392	6 440	6 702	6 749
Výnos	t/ha	3,11	3,64	3,50	3,19	3,27	2,87
Produkce	tis. t	20 797	24 401	22 390	20 547	21 902	19 364
Slunečnice - EU¹⁾							
Plocha	tis. ha	4 503	4 313	4 152	4 102	4 211	4 034
Výnos	t/ha	1,97	2,11	1,85	2,03	2,29	2,42
Produkce	tis. t	8 893	9 108	7 691	8 309	9 636	9 756
Sója - EU¹⁾							
Plocha	tis. ha	470	569	807	823	1 015	1 030
Výnos	t/ha	2,57	3,16	2,58	2,96	2,68	2,84
Produkce	tis. t	1 207	1 798	2 080	2 439	2 722	2 928

Pramen: COCERAL – Oilseeds Crop Forecast

Poznámka: ¹⁾ odhad COCERAL v prosinci 2018

Produkce hlavních druhů olejnin v zemích EU v letech 2017–2018 v tis. t

		Řepka		Slunečnice		Sója		Celkem ²⁾	
		2017	2018 ¹⁾	2017	2018 ¹⁾	2017	2018 ¹⁾	2017	2018 ¹⁾
EU celkem		22 358	19 677	9 764	9 810	2 560	2 663	34 683	32 150
EU 15		13 261	11 586	2 946	2 527	1 670	1 816	17 877	15 929
z toho	Německo	4 276	3 657	40	45	66	74	4 382	3 776
	Francie	5 380	4 810	1 600	1 242	414	407	7 394	6 459
	Itálie	35	39	220	235	991	1 121	1 246	1 396
	Nizozemsko	8	7	0	0	0	0	8	7
	Belgie/Luc.	57	56	0	0	0	0	57	56
	Spojené království	2 024	1 922	0	0	0	0	2 024	1 922
	Irsko	38	44	0	0	0	0	38	44
	Dánsko	739	472	0	0	0	0	739	472
	Řecko	7	7	127	124	0	0	134	131
	Španělsko	142	196	888	808	5	5	1 035	1 008
	Portugalsko	0	0	21	18	0	0	21	18
	Rakousko	117	117	51	55	193	210	361	382
	Švédsko	377	212	0	0	0	0	377	212
	Finsko	61	46	0	0	0	0	61	46
EU 13		9 097	8 092	6 818	7 283	890	847	16 805	16 221
z toho	Polsko	2 980	2 310	5	6	0	0	2 985	2 316
	Česko	1 146	1 383	46	48	31	36	1 223	1 468
	Slovensko	449	468	168	188	100	92	717	748
	Maďarsko	933	988	2 022	1 954	185	163	3 140	3 105
	Estonsko	165	150	0	0	0	0	165	150
	Lotyšsko	326	218	0	0	0	0	326	218
	Litva	543	432	0	0	0	0	543	432
	Slovinsko	10	9	0	0	0	0	10	9
	Rumunsko	1 950	1 524	2 608	3 033	348	323	4 905	4 879
	Bulharsko	459	456	1 853	1 937	20	3	2 331	2 396
	Chorvatsko	136	153	116	118	208	230	459	500

Pramen: ADM Germany GmbH

Poznámka: ¹⁾ odhad k 30. 10. 2018

²⁾ celkem pouze řepka, slunečnice a sója

Ceny olejin a jejich produktů na mezinárodních trzích

Ceny olejnatých semen na mezinárodních trzích v USD/t

Marketingový rok říjen – září	Sójové boby					Podzemnice		Slunečnice		Řepka	Kopra
	USA ¹⁾	USA ²⁾	Braz. ³⁾	Arg. ⁴⁾	Rott. ⁵⁾	USA ⁶⁾	Rott. ⁷⁾	USA ⁸⁾	Rott. ⁹⁾	Hamb. ¹⁰⁾	Rott. ¹¹⁾
2009/10	354	357	390	395	429	467	1 209	342	452	419	613
2010/11	454	482	508	511	549	508	1 792	591	661	647	1 188
2011/12	488	505	549	533	562	729	2 480	632	593	616	829
2012/13	530	537	538	543	592	635	1 391	546	580	579	570
2013/14	482	487	514	517	542	524	1 300	480	466	505	854
2014/15	362	356	388	401	407	482	1 294	506	432	417	749
2015/16	339	346	382	375	396	419	1 260	433	440	409	907
2016/17	347	351	385	376	404	437	1 554	386	408	432	1 076
2017/18	343	337	396	386	403	508	1 317	381	403	425	784
2018/19 prosinec*	315	296	397	381	371	487	1 283	368	376	430	535

Pramen: Oilseeds: World Markets and Trade, USDA prosinec 2018

Poznámka: ¹⁾ Průměrná tržní cena placená farmářům v USA

²⁾ Cena za hotové na trzích Central Illinois, US. No. 1 Yellow

³⁾ Původ Brazílie, exportní cena FOB Rio Grande

⁴⁾ Původ Argentina, exportní cena FOB Buenos Aires

⁵⁾ Různý původ, cena CIF Rotterdam

⁶⁾ Průměrná tržní cena placená farmářům v USA, neloupané arašidy

⁷⁾ Cena CIF Rotterdam, doručovatel USA, 40/50 %

⁸⁾ Cena placená farmářům v USA

⁹⁾ Cena CIF Rotterdam, původ EU

¹⁰⁾ Cena CIF Hamburk, evropské „00“ odrůdy

¹¹⁾ Cena CIF Rotterdam, původ Indonésie

* předběžné údaje

Světová produkce rostlinných olejů (v tis. t)

Ukazatel	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19 ¹⁾
Palmový olej	45 990	48 840	52 580	56 420	59 320	61 780	58 880	65 270	70 370	73 300
Sójový olej	38 790	41 290	42 740	43 090	45 020	49 290	51 550	53 720	55 230	57 540
Řepkový olej	22 560	23 460	24 040	24 790	26 460	27 410	27 340	27 540	27 860	27 710
Slunečnic. olej	12 280	12 430	14 580	13 080	15 800	14 970	15 380	18 180	18 230	19 250
Palmojád. olej	5 590	5 730	6 170	6 560	6 960	7 320	7 000	7 620	8 310	8 550
Podzem. olej	4 870	5 310	5 290	5 510	5 600	5 380	5 420	5 770	5 950	5 580
Bavlníkový olej	4 600	4 960	5 240	5 220	5 170	5 120	4 290	4 420	5 160	5 180
Kokosový olej	3 630	3 710	3 430	3 650	3 380	3 370	3 330	3 410	3 590	3 630
Olivový olej	3 080	3 270	3 460	2 450	3 090	2 400	3 130	2 480	3 250	3 100
Celkem	141 380	148 980	157 540	160 770	170 780	177 030	176 300	188 410	197 950	203 840

Pramen: Oilseeds: World Markets and Trade, USDA prosinec 2018

Poznámka: ¹⁾ kvalifikovaný odhad prosinec 2018

Ceny rostlinných olejů na mezinárodních trzích v USD/t

Marketingový rok říjen – září	Olej											
	Sójový				Slunečnicový		Podzemnic.		Palm.	Řepk.	Kokos.	Kuku.
	USA ¹⁾	Braz. ²⁾	Arg. ³⁾	Rott. ⁴⁾	USA ⁵⁾	Rott. ⁶⁾	USA ⁷⁾	Rott. ⁸⁾	Malaj. ⁹⁾	Rott. ¹⁰⁾	Rott. ¹¹⁾	U.S. ¹²⁾
2009/10	793	848	829	924	1 164	956	1 353	1 291	793	927	921	866
2010/11	1 173	1 210	1 211	1 306	1 899	1 404	1 806	1 751	1 154	1 367	1 772	1 331
2011/12	1 144	1 162	1 164	1 241	1 834	1 254	2 247	2 455	1 032	1 258	1 244	1 236
2012/13	1 039	1 012	1 014	1 098	1 452	1 189	1 934	1 963	791	1 127	858	1 029
2013/14	843	871	870	950	1 304	929	1 430	1 355	803	954	1 278	869
2014/15	697	706	705	778	1 471	850	1 265	1 354	626	782	1 128	827
2015/16	658	704	698	774	1 275	849	1 294	1 443	628	798	1 362	865
2016/17	718	765	763	848	1 181	807	1 496	1 524	699	871	1 621	825
2017/18	662	722	722	822	1 203	776	1 470	1 326	626	844	1 175	669
2018/19 prosinec*	622	661	646	747	1 177	695	1 449	1 208	516	867	804	590

Pramen: Oilseeds: World Markets and Trade, USDA prosinec 2018

Poznámka: ¹⁾ Průměrná velkoobchodní cena surového oleje (v cisterně), Decatur, USA

²⁾ Exportní cena FOB Rio Grande, surový, původ Brazílie

³⁾ Exportní cena FOB Buenos Aires, surový, původ Argentina

⁴⁾ Exportní cena FOB Nizozemí, po vyexpedování z lisovny

⁵⁾ Cena FOB surový, v cisterně, původ USA

⁶⁾ Cena FOB severozápadní Euro přístavy

⁷⁾ Cena FOB lisovny na jihovýchodě USA, surový, v cisterně

⁸⁾ Cena CIF Rotterdam, různý původ

⁹⁾ Exportní cena FOB v přístavech Malajsie

¹⁰⁾ Cena FOB ex lisovna, Rotterdam

¹¹⁾ Cena CIF Rotterdam, původ Filipíny/Indonésie

¹²⁾ Cena surového oleje, Chicago, USA

* předběžné údaje

Světová produkce pokrutin a extrahovaných šrotů (v tis. t)

Ukazatel	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19 ¹⁾
Sójové	164 950	174 630	180 480	181 290	189 530	208 480	215 930	225 560	232 390	242 340
Řepkové	33 410	34 590	35 630	36 840	39 360	38 720	38 610	38 770	39 040	39 060
Slunečnicové	13 080	13 240	15 260	13 810	16 610	16 170	16 500	19 350	19 610	20 660
Bavlníkové	13 810	14 830	15 730	15 670	15 630	15 520	13 070	13 430	15 710	15 720
Palmojadrové	6 630	6 770	7 270	7 810	8 320	8 530	8 180	8 890	9 730	10 070
Podzemnicové	5 960	6 470	6 460	6 750	6 860	6 610	6 640	7 090	7 320	6 850
Kokosové	1 920	1 970	1 830	1 940	1 810	1 800	1 770	1 810	1 920	1 940
Ostatní	4 320	5 010	4 180	4 370	4 140	4 690	4 510	4 890	4 830	4 710
Celkem	244 120	257 510	266 830	268 470	282 250	300 500	305 190	319 770	330 560	341 360

Pramen: Oilseeds: World Markets and Trade, USDA prosinec 2018

Poznámka: ¹⁾ kvalifikovaný odhad prosinec 2018

Ceny šrotů a pokrutin z olejnatých semen na mezinárodních trzích v USD/t

Marketin- gový rok říjen – září	Šroty, pokrutiny							
	Sójové				Bavlníkové	Slunečnicové		Řepkové
	USA ¹⁾	Braz. ²⁾	Arg. ³⁾	Hamb. ⁴⁾	USA ⁵⁾	USA ⁶⁾	Rott. ⁷⁾	Hamb. ⁸⁾
2009/10	343	327	311	391	244	167	222	221
2010/11	381	383	386	418	302	242	254	278
2011/12	434	442	442	461	303	272	263	295
2012/13	516	489	506	538	366	266	318	353
2013/14	540	500	509	533	416	263	315	323
2014/15	406	376	386	403	335	231	269	269
2015/16	358	335	349	351	288	169	233	232
2016/17	349	322	326	336	230	160	178	225
2017/18	380	368	375	382	287	191	224	259
2018/19*	347	342	336	344	270	185	238	274

Pramen: Oilseeds: World Markets and Trade, USDA prosinec 2018

Poznámka: ¹⁾ Průměrná velkoobchodní cena, Decatur, USA, 48 % proteinu

²⁾ Exportní cena FOB Brazílie, 48 % proteinu

³⁾ Exportní cena FOB Argentina, pelety

⁴⁾ Cena FOB Hamburg, po vyexpedování z lisovny, 44/45 % proteinu

⁵⁾ Cena FOB Memphis FOB, 41 % proteinu zjištěného extrakcí rozpouštědly

⁶⁾ Cena FOB Minneapolis, USA, 32 % proteinu

⁷⁾ Cena CIF Rotterdam, (od září 2013 původem z Francie HiPro a.o.)

⁸⁾ Cena FOB Hamburk, po vyexpedování z lisovny, 34 % proteinu

* předběžné údaje

PĚSTOVÁNÍ, ZPRACOVÁNÍ A SPOTŘEBA OLEJNIN V ČESKÉ REPUBLICE

Dle definitivních údajů o sklizni bylo v České republice pro marketingový rok 2017/18 oseto olejinami 479,5 tis. ha půdy. Pěstební plocha olejin se meziročně rozrostla o 2 %. Celková sklizeň olejin dle definitivních údajů Českého statistického úřadu dosáhla 1 269 tis. t, to je meziroční snížení produkce o 207 tis. t, což představuje 14,0 %. Výnos se snížil z 3,14 t/ha v marketingovém roce 2016/17 na 2,65 t/ha v marketingovém roce 2017/18. Nejpěstovanější olejinou byla řepka olejná se 394,3 tis. ha, následovaná mákem s 32,6 tis. ha, slunečnicí s 21,6 tis. ha a hořčicí s celkovou výměrou 11,8 tis. ha. Plochy sóji zaznamenaly po poklesu na 10,6 tis. ha. v marketingovém roce 2016/17 významný růst na 15,3 tis. ha v marketingovém roce 2017/18. Pěstování lnu olejného je provázeno již několik let postupným poklesem pěstebních ploch, v marketingovém roce 2016/17 byl pěstován na ploše 1,5 tis. ha, v následujícím roce došlo k obratu na 1,7 tis. ha.

Odhady Českého statistického úřadu uvádějí, že pro marketingový rok 2018/19 dosáhla osevní plocha olejin 489,3 tis. ha. V porovnání s předchozím rokem jde o rozšíření ploch o 2,0 %. Tyto předběžné údaje jsou v rozporu se Strategií MZe, která si klade za cíl snižovat plochy polí s olejinami.

Osevní a sklizňové plochy, hektarové výnosy a celková sklizeň olejin v ČR

Marketingový rok	Osevní plocha ha	Sklizňová plocha ha	Výnos t/ha	Produkce celkem t
2009/10	486 533	486 533	2,63	1 279 618
2010/11	490 420	490 420	2,37	1 160 093
2011/12	464 405	464 405	2,55	1 183 736
2012/13	470 819	470 819	2,57	1 210 710
2013/14	486 908	486 908	3,15	1 533 659
2014/15	464 274	464 274	3,54	1 644 058
2015/16	446 022	446 022	3,04	1 355 001
2016/17	470 178	470 178	3,14	1 476 483
2017/18	479 523	479 523	2,65	1 269 436
2018/19 ¹⁾	489 336	489 336	3,04	1 489 159

Pramen: ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ hektarový výnos a celková produkce – kvalifikovaný odhad MZe ČR

ŘEPKA OLEJNÁ

Hlavní olejninou pěstovanou na území České republiky je řepka olejná. Tato plodina je charakteristická dobrou rentabilitou, to v posledních letech vedlo k rozšiřování jejích ploch. V marketingovém roce 1992/93 osevní plochy řepky dosahovaly 136,5 tis. ha, postupným zvyšováním ploch došlo v marketingovém roce 2017/18 k pěstování řepky olejné na ploše 394,3 tis. ha. S rozšiřováním osevních ploch došlo v marketingovém roce 2007/08 k pokoření hranice produkce řepkového semene 1 mil. t. V průběhu let rostl i výnos semene, rekordní sklizeň byla zaznamenána v marketingovém roce 2014/15. Tehdy průměrný výnos dosáhl 3,95 t/ha, v dalším roce došlo k prudkému propadu výnosu na 3,43 t/ha. V marketingovém roce 2017/18 došlo k významnému snížení průměrného výnosu o 15,9 % na 2,91 t/ha. Vlivem významného dopadu sucha v marketingovém roce 2017/18 bylo celkově sklizeno 1 146 tis. t řepkového semene. I při těchto podprůměrných výsledcích disponuje pěstování řepky olejné v ČR dobré rentability porostu. Pro marketingový rok 2018/19 bylo vyseto 411,8 tis. ha řepky olejné, předpokládaná produkce dosahuje 1 383 tis. t. Semeno je stále dobře obchodovatelné na tuzemském i zahraničním trhu.

Osevní a sklizňové plochy, hektarové výnosy a produkce řepky olejné v ČR

Marketingový rok	Osevní plocha ha	Sklizňová plocha ha	Výnos t/ha	Produkce celkem t
2009/10	354 826	354 826	3,18	1 128 119
2010/11	368 824	368 824	2,83	1 042 418
2011/12	373 386	373 386	2,80	1 046 071
2012/13	401 319	401 319	2,76	1 109 137
2013/14	418 808	418 808	3,45	1 443 210
2014/15	389 298	389 298	3,95	1 537 320
2015/16	366 180	366 180	3,43	1 256 212
2016/17	392 991	392 991	3,46	1 359 125
2017/18	394 262	394 262	2,91	1 146 224
2018/19 ¹⁾	411 802	411 802	3,36	1 383 300

Pramen: ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ odhad ČSÚ, září 2018

Se vznikem směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2003/30/ES o zavedení povinného přimíchávání biosložek do pohonných hmot došlo ke zvýšení zájmu po řepkovém semeni. K tomuto zvýšení poptávky došlo i v České republice, proto se osevní plochy řepky olejné začaly postupně zvyšovat. Pro výrobu metylesteru řepkového oleje se ročně v České republice zpracuje přibližně 400 tis. t řepkového semene. Růst poptávky se příznivě podílí na zvyšování ceny řepkového semene nejen na českém, ale i zahraničním trhu. To je každoročně dokládáno pozitivními výsledky zahraničního obchodu.

Ceny řepkového semene

Ceny řepkového semene v České republice utváří domácí spotřeba a možnosti vývozu.

Průměrné roční CZV řepkového semene za kalendářní rok (bez DPH)

Kalendářní rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Kč/t	7 104	7 545	11 381	11 843	10 949	9 724	9 860	10 128	10 573	9 284

Pramen: ČSÚ

Český statistický úřad sleduje ceny zemědělských výrobců, které každý měsíc zveřejňuje a každoročně provádí výpočet průměrné CZV za kalendářní rok. Tato cena může být zavádějící, jelikož se do ní prolínají dvě sklizně plodiny, které mohou být značně rozdílné. ČSÚ neuvádí průměrné ceny za marketingový

rok, ty jsou dopočteny aritmetickým průměrem. Takto získané ceny lze porovnávat s údaji uváděnými předními světovými organizacemi např. USDA - Foreign Agricultural Service, FAOSTAT, EUROSTAT, Oil World, COCERAL a další.

Průměrné měsíční (roční) CZV řepkového semene v Kč/t za marketing. rok (bez DPH)

Ukazatel	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	Průměr ¹⁾
2009/10	7 170	6 482	6 302	6 281	6 290	6 668	6 799	7 124	7 268	7 358	7 556	7 791	6 924
2010/11	7 549	7 672	7 776	8 455	8 631	8 768	10 313	11 830	11 830	11 695	11 954	11 770	9 854
2011/12	10 847	10 811	10 939	10 893	10 828	10 769	11 002	11 094	11 421	11 585	12 118	12 213	11 210
2012/13	12 201	11 806	11 983	12 033	12 202	12 455	11 954	12 179	12 320	12 204	12 009	11 621	12 081
2013/14	10 652	10 289	9 720	9 321	9 473	9 642	9 710	9 868	10 077	10 397	11 047	10 880	10 090
2014/15	9 247	9 333	9 125	9 037	8 960	9 009	9 521	9 676	9 736	9 765	9 837	9 917	9 430
2015/16	9 868	9 879	9 897	9 979	10 047	10 201	10 334	10 208	10 080	10 035	10 269	10 337	10 095
2016/17	9 846	9 778	9 798	10 057	10 251	10 538	10 631	10 915	11 106	11 312	11 348	11 102	10 557
2017/18	10 406	10 248	10 102	9 922	9 885	9 899	9 788	9 462	9 295	9 037	8 927	8 966	9 661
2018/19	9 057	9 166	9 305	9 377	9 473	9 540							9 320

Pramen: ČSÚ, propočet MZe ČR

Poznámka: * v takto označeném měsíci pramen ceny neuvádí

¹⁾ aritmetický průměr za sledované období

Zahraniční obchod České republiky s řepkou olejnou

Významná část produkce řepkového semene se dobře uplatňuje na zahraničních trzích. V několika posledních letech výrazně převyšoval objem vývozu nad dovozem řepkového semene do ČR. Rekordního vývozu bylo dosaženo v marketingovém roce 2013/14, tehdy bylo exportováno 529,2 tis. t řepkového semene s průměrnou vývozní hodnotou 9 017 Kč/t. V marketingovém roce 2015/16 došlo k významnému snížení vývozu, bylo vyvezeno pouze 279,7 tis. t semene. Průměrná vývozní hodnota dosáhla 9 744 Kč/t. V následujícím marketingovém roce byl zaznamenán prudký růst vývozu na 375,1 tis. t řepkového semene, to představovalo nárůst o významných 34 %. Meziroční pokles ceny o 522 Kč/t představuje propad o celých 5 %. V marketingovém roce 2017/18 bylo dovezeno větší množství semene 235,6 tis. t než bylo z ČR vyvezeno 216,7 tis. t. Tuto situaci zapříčinil především propad produkce.

Mezi hlavní účastníky dovozu řepkového semene v posledních letech patří Slovensko, Polsko, Maďarsko a Rakousko. Hlavní podíl českého exportu se dlouhodobě uplatňuje zejména v Německu, Slovensku, Nizozemsku, Polsku a Maďarsku. Např. z 375,1 tis. t vyvezených v marketingovém roce 2016/17 bylo do Německa vyvezeno 241,7 tis. t, to představuje 64 % exportu.

Dovoz semene řepky olejné do ČR celkem a deklarovaná dovozní hodnota semene, kromě osiva, za kalendářní rok

Ukazatel	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018 ¹⁾
Množství v t	112 053	178 354	143 579	92 738	115 160	84 066	214 579	255 453
Hodnota v Kč/t	11 742	12 499	10 999	9 241	10 233	10 205	10 177	9 400

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ dovoz semene řepky olejné od ledna do listopadu

Dovoz semene řepky olejné do ČR celkem a deklarovaná dovozní hodnota semene, kromě osiva, za marketingový rok

Ukazatel	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19 ¹⁾
Množství v t	101 762	220 441	79 648	110 595	110 524	122 146	235 583	168 203
Hodnota v Kč/t	11 716	12 414	9 536	9 418	10 420	10 627	9 734	9 261

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ dovoz semene řepky olejné za červenec až listopad 2018

Vývoz semene řepky olejné z ČR celkem a deklarovaná vývozní hodnota semene, kromě osiva, za kalendářní rok

Ukazatel	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018 ¹⁾
Množství v t	174 063	353 083	492 797	422 645	514 891	276 247	267 302	282 079
Hodnota v Kč/t	10 799	11 985	9 791	8 581	9 880	9 269	9 286	8 879

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ vývoz semene řepky olejné od ledna do listopadu

Vývoz semene řepky olejné z ČR celkem a deklarovaná vývozní hodnota semene, kromě osiva, za marketingový rok

Ukazatel	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19 ¹⁾
Množství v t	300 216	382 932	529 155	508 144	279 667	375 083	216 655	119 094
Hodnota v Kč/t	11 538	11 380	9 017	9 207	9 744	9 222	8 550	9 525

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ vývoz semene řepky olejné za červenec až listopad 2018

Porovnání cen zemědělských výrobců ČR, deklarovaných vývozních a dovozních hodnot a cen na zahraničních trzích u řepkového semene v Kč/t

Marketingový rok	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
Ceny zemědělských výrobců v ČR	9 854	11 210	12 081	10 090	9 430	10 095	10 557	9 661
Deklarovaná vývozní hodnota	8 593	11 538	11 380	9 017	9 207	9 744	9 222	8 550
Deklarovaná dovozní hodnota	10 297	11 716	12 414	9 536	9 418	10 420	10 627	9 734
Cena CIF Hamburk ¹⁾	12 283	11 694	11 125	10 167	9 622	9 996	10 584	9 120

Pramen: ČSÚ, Statistika zahraničního obchodu ČSÚ, Oilseeds: World Markets and Trade - USDA

Poznámka: ¹⁾ Přepočet proveden podle kurzu ČNB

V bilanci výroby a užití semene řepky olejné v České republice je uveden celkový přehled nabídky, poptávky a využití. Z přehledu je patrná dlouhodobá stabilizace trhu a rozvoj zpracovatelského průmyslu. Dlouhodobě dochází ke zvyšování průmyslového zpracování řepky v ČR.

Bilance výroby a užití semene řepky olejné

Ukazatel	MJ.	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19 ¹⁾
Sklizňová plocha	tis. ha	373,4	401,3	418,8	389,3	366,2	393,0	394,3	411,8
Hektarový výnos	t/ha	2,80	2,76	3,45	3,95	3,43	3,46	2,91	3,36
Produkce	tis. t	1046,1	1109,1	1443,2	1537,3	1256,2	1359,1	1146,2	1383,3
Dovoz	tis. t	103,0	221,7	81,1	111,7	110,5	122,1	235,6	230,0
Celková nabídka	tis. t	1217,6	1446,3	1592,3	1696,6	1454,9	1690,9	1534,8	1740,0
Průmysl. zpracování ²⁾	tis. t	795,7	971,8	978,3	1062,6	963,0	1160,0	1191,4	1250,0
z toho MEŘO*	tis. t	503,6	407,9	463,3	554,2	427,5	378,5	376,2	420,0
z toho vlastní spotřeba k potravinářským účelům ³⁾	tis. t	106,1	352,9	351,2	389,0	331,0	395,8	467,3	515,0
Osivo	tis. t	2,5	2,7	3,2	2,5	2,5	2,8	2,9	3,0
Vývoz	tis. t	303,9	403,8	563,2	543,3	279,7	375,1	216,7	370,0
Konečná zásoba	tis. t	115,5	68,0	47,6	88,2	209,7	153,0	126,7	120,0

Pramen: ČSÚ, MZe ČR

Poznámka: ¹⁾ predikce MZe ČR

²⁾ kvalifikovaný odhad MZe ČR

³⁾ údaje dle statistického zjišťování MZe

* Zdroj VÚZT & SVB s ohledem na účinnost získávání řepkového oleje a jeho reesterifikaci, řepka olejka 2,55 kg na 1 kg MEŘO

Rentabilita pěstování řepky v ČR

Průměrná cena zemědělských výrobců řepkového semene v ČR během roku 2017 rostla až do května, tehdy dosáhla 11 348 Kč/t, od té doby soustavně klesala až na hodnotu 8 927 Kč/t v květnu 2018. Poté začala setrvale růst až na úroveň 9 540 Kč/t v prosinci 2018. Průměrná cena zemědělských výrobců za rok 2018 byla s hodnotou 9 284 Kč/t o 11,2 % meziročně nižší.

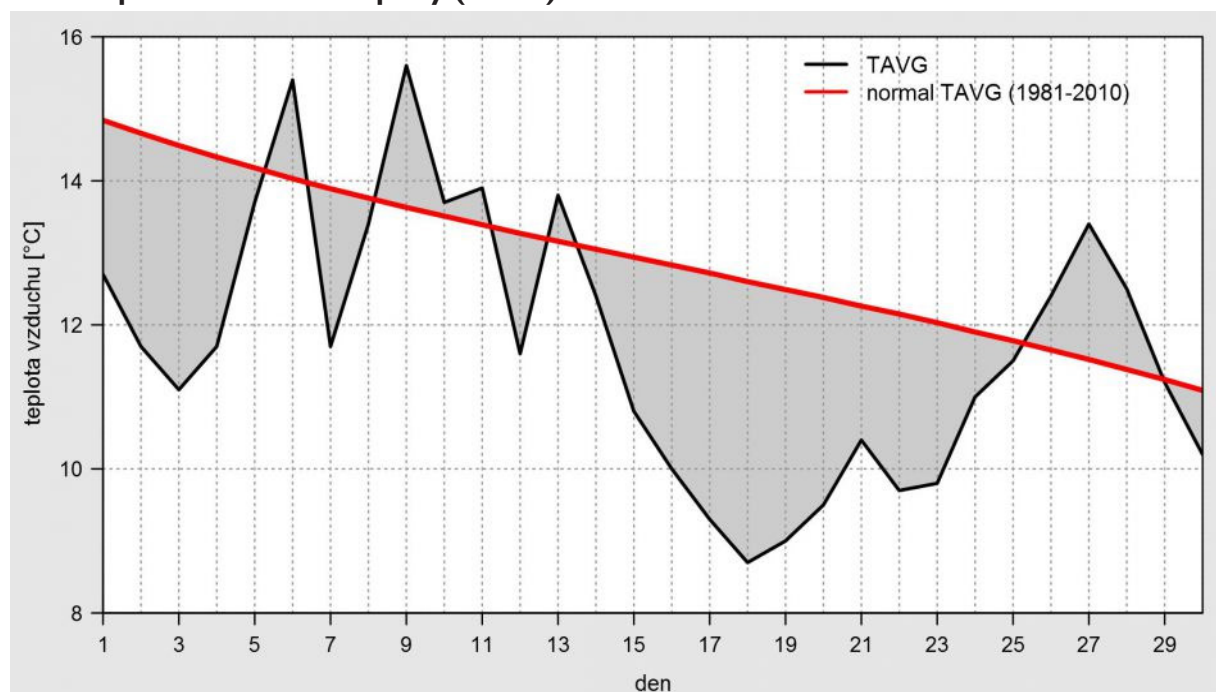
Průměrné celkové náklady na pěstování řepky, které se od roku 2011 až do roku 2016 postupně zvyšovaly, se od roku 2017 postupně snižují z nejvyšších v roce 2016: 31 600 Kč/ha až na 30 100 Kč/ha v roce 2018. Snížení nákladů v tomto roce ovlivnila cena dusíkatých hnojiv a některá úsporná opatření v technologii pěstování řepky kvůli suchému počasí v dubnu a velmi rychlému vegetačnímu vývoji řepky během jara.

ZHODNOCENÍ PRŮBĚHU POČASÍ ZA MARKETINGOVÝ ROK 2017/18

Srpen 2017 byl na území ČR teplotně nadnormální, průměrná měsíční teplota 18,8 °C byla o 1,5 °C vyšší než normál 1981–2010. Řadí se tak jako 4. nejteplejší srpen na území ČR od roku 1961. Výrazně tepleji bylo na východě území, průměrná měsíční teplota vzduchu na území Moravy a Slezska byla 19,5 °C, na území Čech 18,4 °C. Srážkově byl srpen na území ČR normální, průměrný měsíční úhrn srážek 67 mm představuje 85 % normálu 1981–2010. Vyšší srážkové úhrny byly zaznamenány na západě našeho území. V Čechách v průměru spadlo 78 mm srážek (95 % normálu 1981–2010), na území Moravy a Slezska pouze 45 mm (59 % normálu 1981–2010). Nejnižší úhrny srážek (méně než 45 mm) byly zaznamenány v Jihomoravském, Olomouckém a Zlínském kraji. Naopak v Jihočeském, Ústeckém a Karlovarském kraji spadlo v průměru přes 90 mm srážek.

Září 2017 na území ČR bylo hodnoceno jako teplotně normální, odchylka průměrné měsíční teploty se však již pohybovala na hranici teplotně podnormálního měsíce. Průměrná teplota za září 11,8 °C byla o 1,0 °C nižší než normál 1981–2010. Chladněji bylo na západě republiky, průměrná měsíční teplota vzduchu na území Čech dosáhla hodnoty 11,5 °C, na území Moravy a Slezska 12,4 °C. Průměrná denní teplota na území ČR se v průběhu měsíce pohybovala často pod hodnotami normálu, výrazně chladné období ve srovnání s normálem se vyskytlo začátkem měsíce, 1.–4. 9. a druhé polovině měsíce 15.–24. 9. V druhém zmiňovaném období maximální denní teplota často nepřesahovala 15 °C. Srážkově bylo září na území ČR normální, průměrný měsíční úhrn srážek 66 mm představuje 116 % normálu 1981–2010. Srážkové úhrny byly prostorově velmi nerovnoměrně rozloženy. Zatímco na území Čech v průměru spadlo 47 mm (85 % normálu 1981–2010), na území Moravy a Slezska to bylo 104 mm (168 % normálu 1981–2010). Nejnižší úhrny srážek (méně než 40 mm) byly zaznamenány v Jihočeském a Středočeském kraji, naopak v Moravskoslezském kraji spadlo v průměru přes 150 mm srážek. Deštivé byly především první dvě zářiové dekády, poslední dny měsíce byly na území ČR téměř beze srážek.

Průběh průměrné denní teploty (TAVG) na území ČR v září 2017

V novém osevu nastaly místní komplikace plynoucí z vyššího rychlého přísunu vody ihned po zasetí. Místně došlo k vytvoření škraloupů, které klíčící osivo nemělo sílu prorazit. Z tohoto důvodu musely být některé plochy přesety.

Celkově porosty v tomto období byly na solidní úrovni a těšily se velmi dobrému stavu. Plochy, založené do 18. 8., byly prakticky bez chyb, místy pouze nevyrovnané, většinou o správné hustotě porostu, občas docházelo k vytvoření slabšího půdního škraloupu. Řepky seté po 20. 8. sice dosáhly požadované hustoty porostu, ale často vykazovaly významné vývojové rozdíly porostů, na těžších půdách docházelo ke špatné vzcházejivosti. Obecně skupina porostů setá po 25. 8. byla ovlivněna ochlazením, tyto řepky zastavily svůj vývoj, minimálně po dobu dvou týdnů téměř nerostly a teprve s částečným oteplením v závěru měsíce začaly viditelněji odrůstat. Řada zemědělců tuto skupinu porostů podněcovala k dalšímu vývoji aplikací listových hnojiv, různých stimulátorů a podobně. Na novém osevu se na většině území ČR vyskytl především dřepčík, k silnému tlaku nedošlo, na silnějších porostech řepky byl zaznamenán rostoucí výskyt larev květilů škodících na kořenech.

Říjen 2017 byl na území ČR hodnocen jako teplotně nadnormální, průměrná měsíční teplota 9,5 °C byla o 1,4 °C vyšší než normál 1981–2010. Průměrná měsíční teplota vzduchu na území Čech dosáhla

hodnoty 9,6 °C, na území Moravy a Slezska 9,4 °C. V první dekádě měsíce se průměrná denní teplota vzduchu pohybovala kolem hodnot normálu nebo lehce pod ním. Ve zbytku měsíce se však teplota vyskytovala nad hodnotami normálu. Deštivá byla především první a poslední dekáda měsíce, druhá dekáda byla na území ČR téměř beze srážek. Nejvyšší denní úhrny srážek byly zaznamenány dne 28. 10., kdy na několika stanicích na severovýchodě Čech byly zaznamenány úhrny vyšší než 50 mm. Srážkově byl říjen na území ČR silně nadnormální, průměrný měsíční úhrn srážek 78 mm představuje 188 % normálu 1981–2010. Na území Čech v průměru spadlo 82 mm (192 % normálu 1981–2010), na území Moravy a Slezska to bylo 70 mm (166 % normálu 1981–2010). V krajích Libereckém, Královéhradeckém, Pardubickém, Vysočina a také ve Středočeském kraji spadlo více než 200 % srážkového normálu pro říjen. Naopak o něco nižší úhrny byly zaznamenány v Jihočeském a Jihomoravském kraji, kde bylo zaznamenáno přes 130 % normálu srážek. Dne 29. 10. byl zaznamenán na našem území silný vítr spojený s tlakovou níží Herwart.

Díky příznivým teplotám a dostatku vláhy porosty řepky během měsíce října jenom prospívaly a doslova rostly před očima. Výskyt škůdců byl zaznamenán minimální, stres tedy téměř žádný, bylo vidět dostatečné zásobení živinami, především dusíkem. Porosty byly relativně dobře zregulovány, pouze některé vykazovaly bujnější listovou plochu. Co do síly se porosty blížily dobrému průměru, ale u celé řady z nich bylo potřeba, aby rostliny zesílily, přidaly pupeny a dotvořily silnější a hlubší kořenový systém. To se díky podmínkám začalo pomalu dařit, pomohlo i podzimní hnojení dusíkem na porostech vykazujících deficit této živiny. V průběhu měsíce října došlo omezení výskytu larev květilky, proto se rány postupně hojily. Výskyt ostatních škůdců byl během října minimální, řepky byly většinou dobře narostlé a dovedly si případně s napadením již dobře poradit.

Listopad byl na území ČR hodnocen jako teplotně normální, průměrná měsíční teplota 3,7 °C byla o 0,8 °C vyšší než normál 1981–2010. Průměrná měsíční teplota vzduchu na území Čech dosáhla hodnoty 3,7 °C, na území Moravy a Slezska 3,8 °C. Nejtepleji ve srovnání s normálem 1981–2010 bylo ve dnech 22.–25. 11., kdy odchylka průměrné denní teploty na území ČR od normálu 1981–2010 byla vyšší než 3 °C. Srážkově byl listopad na území ČR normální, průměrný měsíční úhrn srážek 46 mm představuje 100 % normálu 1981–2010. Na území Čech v průměru spadlo 47 mm (95 % normálu 1981–2010), na území Moravy a Slezska to bylo 46 mm (93 % normálu 1981–2010). Nejvíce srážek spadlo v krajích Libereckém, Královéhradeckém a Zlínském (více jak 60 mm srážek), zatímco v krajích Jihomoravském a Středočeském méně než 40 mm srážek. Srážky byly během měsíce přibližně rovnoměrně rozděleny a vyskytovaly se v podobě deště i sněhu.

Průměrná denní teplota vzduchu v prosinci na území ČR značně kolísala. Výrazně teplé bylo období 21.–28. 12., 24. 12. byla průměrná teplota na území ČR o 7 °C vyšší než normál 1981–2010. Nejvyšší odchylka průměrné denní teploty na území ČR od normálu (7,6 °C) byla však zaznamenána 31. 12. V tento den maximální denní teplota dosáhla nebo překročila 10 °C na více než 116 stanicích. Prosinec 2017 na území ČR je hodnocen jako teplotně normální, průměrná měsíční teplota 0,8 °C však byla o 1,7 °C vyšší než normál 1981–2010. Průměrná měsíční teplota vzduchu na území Čech, Moravy a Slezska byla srovnatelná, v obou oblastech dosáhla hodnoty 0,8 °C. Srážkově byl prosinec normální, průměrný měsíční úhrn srážek 37 mm představuje 76 % normálu 1981–2010. Nižší úhrny srážek byly zaznamenány na východě republiky. Zatímco v Čechách v průměru spadlo 41 mm srážek (80 % normálu), prosincový srážkový úhrn na území Moravy a Slezska (28 mm) dosáhl pouze 58 % normálu 1981–2010. Nejnižší úhrn srážek ve srovnání s normálem byl zaznamenán v Moravskoslezském kraji (49 % normálu) naopak nejvyšší v Karlovarském kraji (103 % normálu).

Počasí listopadu, prosince a následně i ledna bylo opravdu výjimečně přívětivé pro růst a vývoj porostů řepky. Toto posunulo porosty zase o kus dále, zesílily především kořenové krčky a rozrostly se kořeny. I porosty založené koncem srpna dosáhly dobrého průměru. Plochy řepky byly stále nepoškozené. Vlivem tepla a vlhka po odeznění účinku fungicidů se lokálně začala objevovat fomová hniloba.

Americká NOAA (National Oceanic and Atmospheric Administration) vydala 18. ledna svou každoroční zprávu o klimatu za předchozí rok. Rok 2017 byl podle ní třetím nejteplejším od roku 1880. Podle jiné analýzy, kterou zpracovává NASA (National Aeronautics and Space Administration), byl rok 2017

dokonce druhým nejteplejším v historii (za rokem 2016). Obě analýzy se shodují na faktu, že 5 nejteplejších roků v historii měření bylo zaznamenáno po roce 2010. Také Světová meteorologická organizace WMO nebo britská meteorologická služba UK Met Office zařadila ve svých analýzách rok 2017 mezi trojici nejteplejších v historii měření.

Rok 2018

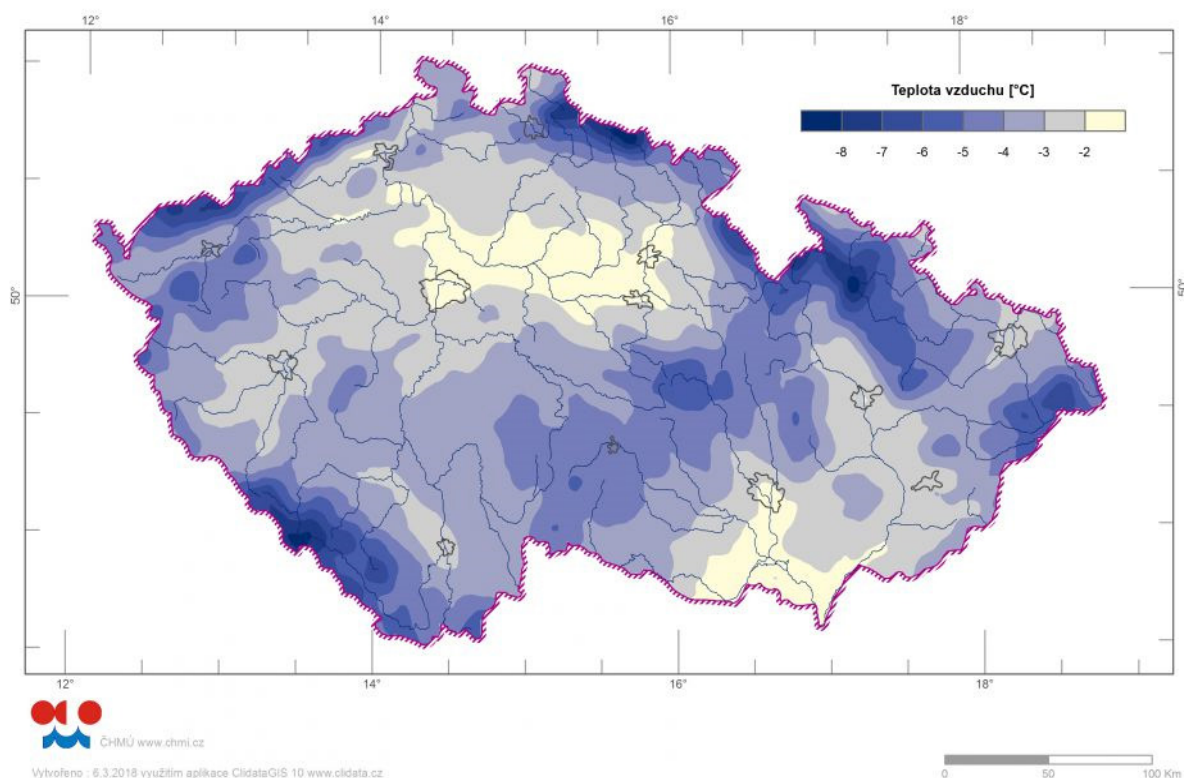
Leden 2018 na území ČR byl teplotně silně nadnormální, průměrná měsíční teplota vzduchu $1,8\text{ }^{\circ}\text{C}$ byla o $3,8\text{ }^{\circ}\text{C}$ vyšší než normál 1981–2010. Tento leden se tak řadí jako 4. nejteplejší od roku 1961, nejvyšší průměrná teplota na území ČR byla pro leden zaznamenána v roce 2007, a to $3,1\text{ }^{\circ}\text{C}$. Leden 2018 byl o $7,4\text{ }^{\circ}\text{C}$ teplejší než v předchozím roce, který byl naopak teplotně silně podnormální. Průměrná měsíční teplota vzduchu byla vyšší na území Čech ($2,0\text{ }^{\circ}\text{C}$) než na území Moravy a Slezska ($1,4\text{ }^{\circ}\text{C}$). Průměrná denní teplota vzduchu na území ČR se pohybovala výrazně nad hodnotami normálu téměř po celý měsíc. Výrazně teplé byly především první a třetí dekáda ledna, v některých dnech těchto období byla průměrná teplota na území ČR o více než $7\text{ }^{\circ}\text{C}$ vyšší než normál 1981–2010. Srážkově byl leden normální, průměrný měsíční úhrn srážek 47 mm představuje 109 % normálu 1981–2010. V Čechách v průměru spadlo 49 mm srážek (107 % normálu 1981–2010), na území Moravy a Slezska 40 mm (103 % normálu 1981–2010). Dle srovnání měsíčních úhrnů mezi jednotlivými kraji bylo prostorové rozložení srážek již více nerovnoměrné. Ve srovnání s normálem byly nejvyšší úhrny srážek zaznamenány v Jihomoravském, Plzeňském a Karlovarském kraji (více jak 130 % normálu 1981–2010), naopak nejnížší v kraji Zlínském (méně než 80 % normálu 1981–2010).

Únor 2018 byl na území ČR teplotně i srážkově podnormální, průměrná měsíční teplota vzduchu $-3,5\text{ }^{\circ}\text{C}$ byla o $2,6\text{ }^{\circ}\text{C}$ nižší než normál 1981–2010, srážkový úhrn dosáhl pouze 37 % srážkového normálu 1981–2010. S průměrnou teplotou $-3,5\text{ }^{\circ}\text{C}$ ($2,6\text{ }^{\circ}\text{C}$ pod normálem 1981–2010) byl nejchladnějším měsícem zimy 2017/2018. Průměrná denní teplota pro území ČR se pohybovala pod hodnotami normálu 1981–2010 po většinu měsíce. Nejchladnější byl závěr měsíce, od 25. do 28. února byla průměrná denní teplota vzduchu nižší než dlouhodobý normál o více než $10\text{ }^{\circ}\text{C}$ a maximální teplota vzduchu zůstávala pod bodem mrazu na celém území ČR. Srážkově byl únor podnormální, průměrný měsíční srážkový úhrn pro území ČR činil 14 mm, což je 37 % srážkového normálu 1981–2010. Nižší srážkové úhrny byly zaznamenány v západní polovině území ČR, nejméně srážek spadlo v kraji Libereckém (7 % normálu 1981–2010) a Ústeckém (14 % normálu 1981–2010). Únor byl ze všech 3 zimních měsíců nejchladnějším, zejména v důsledku velmi studeného závěru měsíce. Ale ani studený závěr zimy nezabránil tomu, aby se zima 2017/2018 mohla zařadit mezi teplé s odchylkou $+1,4\text{ }^{\circ}\text{C}$ od normálu 1981–2010 a $+2,0\text{ }^{\circ}\text{C}$ od normálu 1961–1990.

Stav porostů na začátku jara byl celkově na velmi dobré úrovni, rostliny začaly růst hned, jak rozmrzla půda, nebyl zaznamenán velký rozdíl mezi teplými a chladnými oblastmi. Rostliny byly většinou dostatečně silné, proto tedy ihned začaly regenerovat. Po proběhlé zimě nebyl výrazný problém s porosty, byla různě omrzlá spíše stará listová plocha, stupeň pomrznutí byl odvislý od toho, zda byla sněhová pokrývka. Také byly viditelné rozdíly dle úrovně výživy přes zimní období, kdy v půdě rostliny intenzivně rostly téměř po celou zimu a odběr živin, především dusíku byl citelný. Kořenová soustava byla na významné části území s jizvami po poškození květilkou, často ale dostatečně silná a v odpovídající hloubce. Zaorávky se rýsovaly minimální. Očekávaný nástup především plísně šedé, související s celkem velkým množstvím odumřelé hmoty listů, se ve velkém nekonal. Po rozmrznutí půdy se objevil omezený výskyt většinou u jednotlivých rostlin. Meziročně na vzestupu byla nádorovitost kořenů košťálovin, a to především v některých regionech severních Čech a severní Moravy.

Od počátku měsíce února docházelo od nejranějších poloh k regeneračnímu přihnojení porostů, byla to reakce na velmi teplý leden. K úspěšnosti agrotechnického zásahu přispěl průběh počasí, v noci docházelo k mrazu, přes den vlaha postupně odtávala a rozpouštěla aplikovaná hnojiva.

Průměrná teplota vzduchu, únor 2018

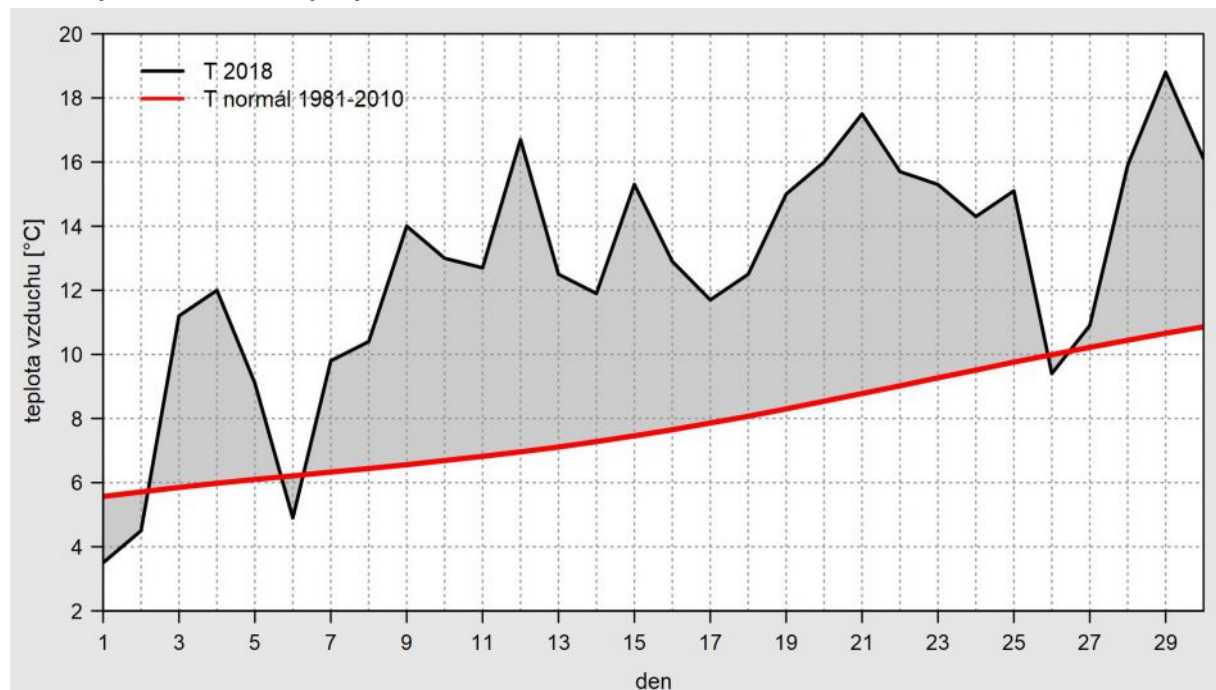
Březen byl na území ČR teplotně podnormální, průměrná měsíční teplota vzduchu $0,8\text{ °C}$ byla o $2,1\text{ °C}$ nižší než normál 1981–2010. Průměrná teplota vzduchu za březen na území Čech ($0,8\text{ °C}$) byla srovnatelná s teplotou na území Moravy a Slezska ($0,9\text{ °C}$). Tento měsíc tak byl na území ČR o 1 °C chladnější než teplotně silně nadnormální leden. Výrazně chladný byl začátek měsíce 1.–4. 3. a období v druhé polovině měsíce 17.–22. 3., kdy průměrná denní teplota vzduchu na území ČR byla o více než 5 °C nižší než normál. Srážkově je měsíc hodnocen jako normální, průměrný měsíční úhrn srážek 32 mm však představuje pouze 67 % normálu 1981–2010. Ve srovnání s normálem nejméně srážek za březen spadlo v kraji Vysočina (43 % srážkového normálu), nejvíce naopak v krajích Středočeském a Ústeckém (více jak 85 % normálu 1981–2010).

Počátkem dubna v přílivu teplého vzduchu od jihozápadu vystupovaly maximální teploty v Čechách na $19\text{ až }23\text{ °C}$, na Moravě a ve Slezsku na $17\text{ až }20\text{ °C}$. Ihned započal silnější výskyt stonkových krytonosců, který se dá charakterizovat jako silně lokální. V týdenním až desetidenním závěsu za tímto přišla hlavní vlna blýskáčka s výskytem též velmi lokálním. Duben 2018 byl na území ČR teplotně mimořádně nadnormální, průměrná měsíční teplota vzduchu $12,7\text{ °C}$ byla o $4,8\text{ °C}$ vyšší než normál 1981–2010. Jedná se tak o nejteplejší duben v období od roku 1961. Tepleji bylo na území Moravy a Slezska, kde byla průměrná teplota $13,4\text{ °C}$, na území Čech $12,4\text{ °C}$. Průměrná denní teplota na území ČR se pohybovala výrazně nad hodnotami normálu téměř po celý měsíc. V průběhu měsíce bylo zaznamenáno osmnáct dní s průměrnou teplotou vyšší než normál o více než 5 °C . Dne 9. 4. byl zaznamenán první letní den (tj. maximální denní teplota $25,0\text{ °C}$ a vyšší) v tomto roce. Srážkově byl měsíc hodnocen jako silně podnormální, průměrný měsíční úhrn srážek 20 mm představuje pouze 48 % normálu 1981–2010. V Jihočeském a Moravskoslezském kraji spadlo méně než 30 % normálu srážek pro duben, nejvíce srážek ve srovnání s normálem se vyskytlo v Ústeckém kraji (více jak 90 % normálu).

Porosty si tímto průběhem počasí zrovna nepolepsily, bylo tomu spíše naopak, docházelo i na redukce. Od 10. dubna byly plochy řepky ve znamení intenzivního prodlužovacího růstu, kdy během čtrnácti dní narostly i 130 cm. Pozitivní bylo, že většina zemědělců v první dekádě dubna své plochy řepky přihnojila na cílenou dávku N. První žluté kvítky se objevovaly velmi rychle s nástupem druhé poloviny dubna.

K poslednímu dubnu se plochy řepky nacházely v plném květu i ve výše položených oblastech republiky. V lokalitách nejranějších bylo v tomto období kvetení již na ústupu. S nástupem měsíce května bylo možné již registrovat první odkvetlé plochy řepky na raných a půdně lehkých lokalitách, během dalšího týdne se to stalo běžným jevem. Délka kvetení byla rekordně krátká, maximálně tedy 2 až 3 týdny.

Průběh průměrné denní teploty na území ČR ve srovnání s normálem 1981–2010 v dubnu 2018

Toto vše se promítlo do relativně střídavějšího osazení šesulemi, ale odkvetlé plochy řepky disponovaly celkem dobře odrůstajícími šesulemi, které zase po delší době měly tu správnou délku a porosty řepky držely dobrý stav pravděpodobně díky silné kořenové soustavě, která zajistila dostatek živin a vláhy.

Květen 2018 byl na území ČR teplotně mimořádně nadnormální, průměrná měsíční teplota vzduchu 16,2 °C byla o 3,2 °C vyšší než normál 1981–2010. Letošní květen se tak stává nejteplejším květnem v období od roku 1961, doposud nejteplejší květen z roku 2002 překonal o 0,8 °C. Průměrná teplota za letošní květen převyšuje dokonce i červnový normál (15,8 °C). Tepleji bylo na území Moravy a Slezska, kde byla průměrná teplota 16,5 °C, průměr na území Čech činí 16,0 °C. S výjimkou několika dní na začátku druhé poloviny měsíce se průměrná denní teplota na území ČR pohybovala výrazně nad hodnotami normálu. Výrazně teplý byl především konec měsíce, v několika posledních dnech byla odchylka průměrné teploty na území ČR od normálu vyšší než 5 °C a maximální denní teplota přesahovala na některých stanicích 30 °C. Letošní první tropický den byl zaznamenán již 3. 5. Srážkově květen 2018 pro celé území ČR je hodnocen jako normální, průměrný měsíční úhrn srážek 61 mm představuje 90 % normálu 1981–2010. Srážky byly však prostorově nerovnoměrně rozloženy. Nejvyšší měsíční úhrny byly zaznamenány v úzkém pásu táhnoucím se jihovýchodně od Krušných hor do jižních Čech, a to především díky vydatným srážkám spojených s bouřkovou činností v této oblasti ve dnech 23. a 24. 5. V Jihočeském a Karlovarském kraji byly měsíční úhrny vyšší než 80 mm srážek (více jak 120 % normálu), naopak nejmenší měsíční úhrn byl zaznamenán v kraji Libereckém (méně než 40 mm srážek, tj. méně než 60 % normálu). Srážky se vyskytovaly v průběhu celého měsíce a byly často spojeny s bouřkovou činností.

Porosty disponovaly dlouhými šesulemi, ty nejlepší měly i 24 semen v jedné řadě, většinou ale pouze 15 až 20, tedy 30 až 40 semen na šesuli. Nebyly výrazně velikostně rozházené, s výpadky semen, nepodepsal se na nich žádný chlad a podobně. Vypadalo to již jen na tu jednu velkou neznámou, kterou bývá HTS. Porosty byly jednotné, krásně rovné a většinou pěkně zapojené po odkvětu, až zarážející, že za tohoto stavu vody a tepla to bylo možné. Zaplevelení bylo minimální, zmlazování až na nepatrné

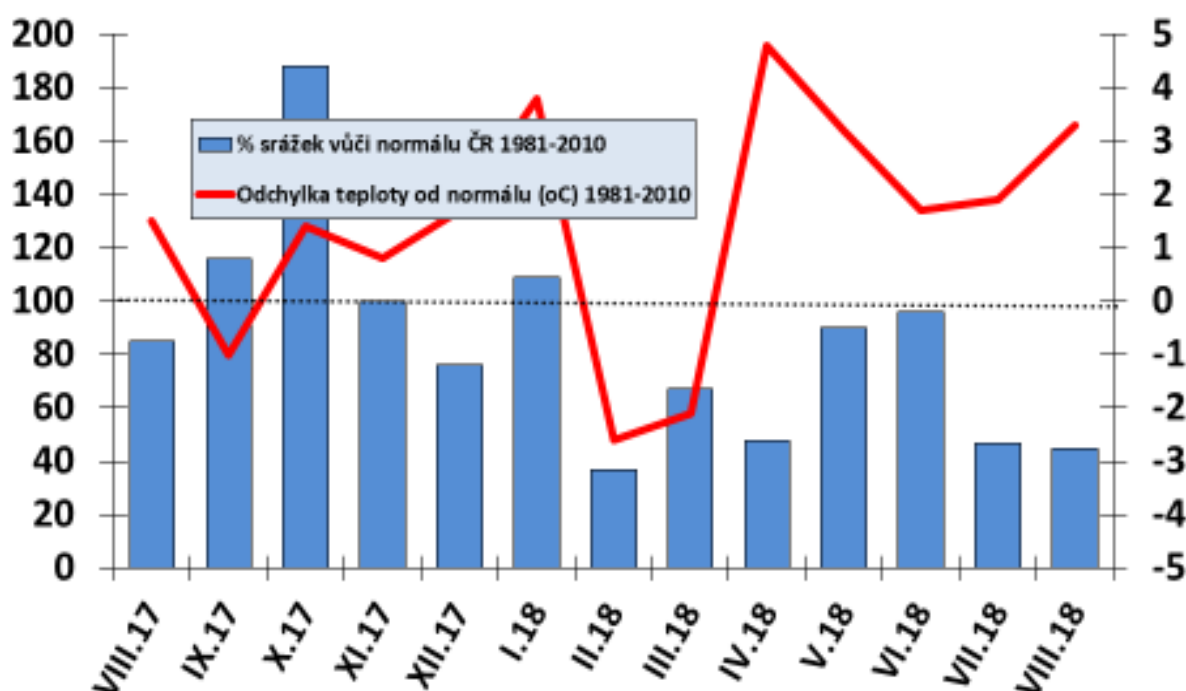
výjimky žádné. Výška porostů se nacházela kolem 140–150 cm v průměru, tedy slabě předpisová, ale na některých lokalitách byly rozdíly veliké (i v rámci zemědělské firmy stejná odrůda na různých lokalitách). Většinou to bylo dáno rajonizací pole. Bohužel velmi teplý poslední květnový týden plochy řepky začal přebarvovat, ztrácela se sytější zelená barva, postupně přecházela do žlutozelené. Na částech pozemků s lehkou půdou a na částech s mělkou ornici (výhorech) se porosty začaly propadat, žloutly, prostě podesychaly. Zdravotní stav se držel v tomto období na velmi dobré úrovni, lokálně se po desátém květnu začala na šesulích objevovat plíseň zelná, výskyt byl především v jižních Čechách. Se škůdci šesulí výrazných problémů nebylo.

Červen byl na území ČR teplotně silně nadnormální, průměrná měsíční teplota 17,5 °C byla o 1,7 °C vyšší než normál 1981–2010. Letošní červen se tak řadí jako 5. nejteplejší na území ČR v období od roku 1961. Teplejší byl loňský červen, který se s průměrnou teplotou 18,2 °C zařadil jako 2. nejteplejší a vůbec nejvyšší průměrná červenová teplota 19,4 °C byla zaznamenána v roce 2003. Tepleji bylo na území Moravy a Slezska než v Čechách, průměrná měsíční teplota vzduchu na území Moravy a Slezska byla 17,8 °C, na území Čech než 17,3 °C. Výrazně teplá byla první červenová dekáda, kdy se teplota pohybovala až 5 °C nad dlouhodobým normálem. V poslední dekádě měsíce došlo k výraznému poklesu teploty pod hodnoty normálu. Zatímco dne 21. 6. byla průměrná denní teplota na území ČR 19,7 °C, následující den to bylo pouze 10,4 °C. Srážkově byl červen na území ČR normální, průměrný měsíční úhrn srážek 74 mm představuje 96 % normálu 1981–2010. Plošné rozložení srážek bylo však nerovnoměrné. Nízké úhrny srážek (méně než 60 mm) byly zaznamenány v Ústeckém, Karlovarském a Pardubickém kraji. Naopak v Jihočeském a Moravskoslezském kraji byly průměrné úhrny srážek vyšší než 100 mm. Srážky v tomto měsíci byly převážně spojené s přeháňkami a bouřkami.

V červnu s dozráváním už šla jenom negativa v rámci stavu porostů řepky, způsobených především stupňujícím se suchem. Lehčí půdy byly zasaženy silněji, řepky zde dosahovaly metru výšky, tyto porosty se koncem června i sklízely, výnos 1,5–2,5 t/ha. Zachraňovaly to alespoň trochu hlinitá místa v rámci daného pole. Dále se již porosty dělily na dvě skupiny. Do první skupiny se řadily porosty, které vydržely živé ve stonku alespoň z 80 %, stonek letos nebyval sytější zelený a plný vody, ale byl nejčastěji žlutozelený a mnoho vody neobsahoval, byl silně lámací. Jednalo se především o průměrná pole, kde nebyl tak tvrdý dopad deficitu vláhy. Tyto plochy řepky se jevíly hodně nadějně a v klidu dozrávaly. Do druhé skupiny se řadily plochy řepky, které usychaly od kořenů, jednalo se o sušší lokality a zde znatelně došlo k nouzovému dozrávání, které vycházelo z trouchnivějícího kořene, to bylo podpořeno verticilovým vadnutím a fomou. Tyto porosty byly ve stoncích suché z 80 až 100 % a bylo dobře viditelné, jak schnutí postupuje od kořene, případně polovina rostliny usychala rychleji než ta druhá. Před sklizňové aplikace desikantů byly redukovány na minimum, případná desikace se většinou omezila pouze na okraje pozemků. Dáno to bylo pochopitelně stavem porostů, kdy nebyly tak výrazné rozdíly v dozrávání jednotlivých pater.

Červenec 2018 byl na území ČR teplotně nadnormální. Průměrná měsíční teplota vzduchu 19,7 °C byla o 1,9 °C vyšší než normál 1981–2010. Jedná se o 7. nejteplejší červenec na území ČR od roku 1961. Nejvyšší červencová průměrná teplota 21,3 °C byla zaznamenána v roce 2006. Za posledních 10 let byl teplejší červenec v roce 2015 (20,2 °C) a 2010 (20,0 °C). Průměrná denní teplota na území ČR, se s výjimkou prvních dní na začátku měsíce a v krátkém období mezi 10.–12. 7. pohybovala nad hodnotami normálu. Výrazně teplý byl především konec měsíce, v několika posledních dnech byla odchylka průměrné teploty od normálu 1981–2010 vyšší než 5 °C. Srážkově byl měsíc vyhodnocen jako silně podnormální, srážkový úhrn 41 mm představuje pouze 47 % normálu 1981–2010. Více srážek spadlo v průměru na území Moravy a Slezska (55 mm, tj. 63 % normálu) než v Čechách (35 mm, tj. 40 % normálu). Nejvyšší měsíční úhrny (více jak 60 mm srážek) byly zaznamenány v Moravskoslezském a Zlínském kraji, naopak nejméně srážek spadlo v Ústeckém a Pardubickém kraji (do 30 mm srážek, tj. méně než 30 % srážkového normálu). K vyšším srážkovým úhrnům na východě republiky výrazně přispěla srážková epizoda v období 17.–18. 7. spojena s tlakovou níží udržující se východně od našeho území.

Procento srážek a odchylka od normálu v °C (2018)

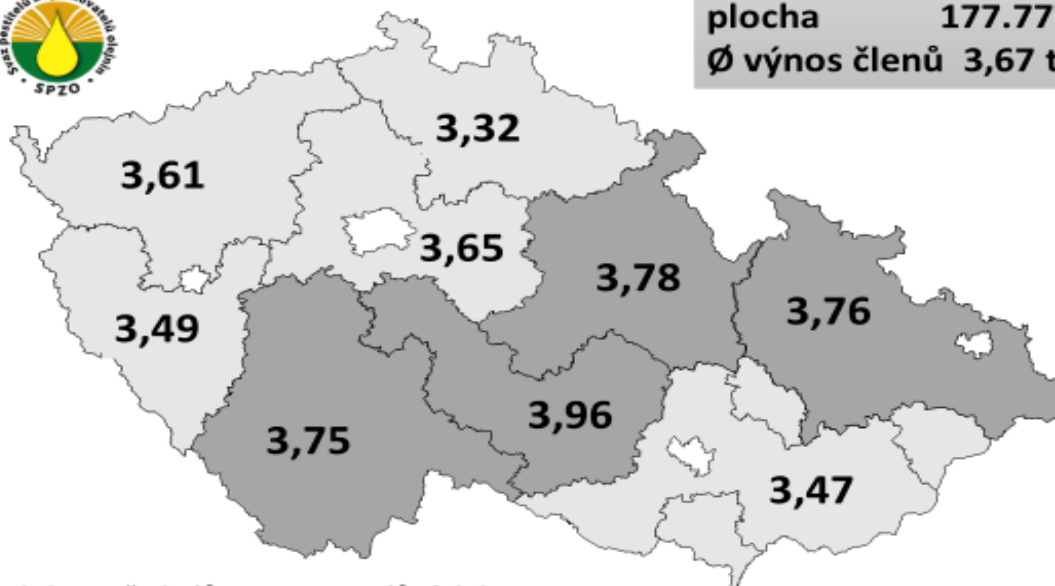

Členové Svazu pěstitelů a zpracovatelů olejnin zaseli řepku v roce 2017 na ploše 178 633 ha, sklídili 177 687 ha a na této ploše dosáhli průměrného výnosu 3,67 t/ha, což je meziroční nárůst výnosu o 0,50 t/ha. Průměrného regionálního výnosu přes 4 t/ha nedosáhl žádný region, nejvíce se přiblížil region Vysočina. Nejvyššího výnosu dle v regionů bylo tedy dosaženo na Vysočině, kde na ploše cca 24.000 ha byl dosažen průměr 3,96 t/ha. Naopak výrazně nejvíce postiženým regionem byly severní Čechy, kde průměrný výnos poklesl na 3,32 t/ha. Ale vzhledem k extrémním podmínkám a díky výbornému stavu porostů během podzimu byl i zde dosažen uspokojivý výnos, což se o ostatních plodinách nedá říci. Podíl liniových odrůd u členů Svazu klesl pouze o 0,68 %, ale je to poprvé pod 10 %, a to na 9,67 %. Podíl hybridních odrůd tudíž dosáhl 90,33 % plochy a jejich průměrný výnos dosáhl 3,69 t/ha, což je 107 % proti liniovým odrůdám.

Výnos ozimé řepky členů SPZO v roce 2018 k 31. 10. 2018

plocha 177.777 ha
Ø výnos členů 3,67 t/ha

Zdroj: Svaz pěstitelů a zpracovatelů olejnin

Zastoupení řepky na orné půdě u členů SPZO – závislost výnosu a % zastoupení řepky v r. 2017/18

Procentuální zastoupení %	Osev ha	Podíl %	Sklizená plocha ha	Výnos t/ha
do 5	301	0,2	284	3,27
5,1–10	5 503	3,1	5 478	3,67
10,1–15	33 373	18,7	33 162	3,69
15,1–20	57 140	32,0	56 894	3,69
20,1–25	45 766	25,6	45 567	3,61
25,1–30	23 898	13,4	23 695	3,74
30,1–35 %	6 570	3,7	6 570	3,58
nad 35%	6 082	3,4	6 037	3,59
Celkem	178 633	100,0	177 687	3,67

Rozhodující plocha řepky (76,3 %) je pěstována při zatížení osevního postupu v obvyklém rozmezí 10–25 %. Část pěstitelů, kteří dosáhli nejvyššího výnosu, pěstuje řepku se zastoupením v osevním postupu 25–30 %. Skutečnost, že úspěšní pěstitelé mají v osevním postupu relativně vyšší zastoupení řepky, není překvapením a letošní rok je dalším důkazem, že lze řepku pěstovat i při vyšším zatížení v osevním postupu, tak jako předloni, kdy nejvyššího výnosu dosáhla skupina pěstitelů se zastoupením řepky v osevním postupu 20–25 %. Musí být důsledně dodržována správná agrotechnika, především optimální hnojení a dostatečná ochrana před škodlivými organismy. Nejnižšího výnosu dosáhli pěstitelé se zastoupením do 5 %. Toto není výjimka nebo chyba, ale skutečnost, která je zaznamenána již několik let. Potvrzuje to možnost intenzivního pěstování řepky s vysokým podílem v osevním postupu bez negativního dopadu na výnos.

Použitá technologie při zakládání porostů řepky členy SPZO v roce 2017/18

Zpracování půdy	Sklizená plocha ha	Podíl plochy %	Výnos t/ha
disk	5 855	3,30	3,25
kombinace RD	34 409	19,36	3,43
orba	66 038	37,17	3,58
radlička	69 458	39,09	3,55
strip till	1 927	1,08	3,62
Celkem	177 687		3,67

Přestože při zakládání porostů v srpnu bývají v posledních letech extrémně vysoké teploty a sucho, technologie se příliš nemění. Podíl orby se v posledních letech pohybuje kolem 37 % a podíl ostatních bezorebných technologií je tedy 63 %. U bezorebných technologií je dlouhodobě nejvhodnější radličkové nářadí, kombinace radliček a disků (RD) není pro řepku tak vhodná, což se projevuje i na poklesu výnosu.

Přestože za sucha při zakládání porostů je orba z pohledu šetření vláhou problematická, má ale další agronomické výhody a vždy s dosaženým výnosem patří k nejlepším technologiím. Příprava samotnými disky není pro řepku dlouhodobě vhodná a podíl této technologie dále klesá na 3,3 %. Zakládání porostů způsobem strip-til se nerozšiřuje a dosahuje pouze 1 %. Nelze proto srovnávat s velkými plochami zakládanými orbou či radličkovým nářadím.

Meziřádková vzdálenost při zakládání porostů řepky členy SPZO v roce 2017/18

Meziřádek cm	Sklizená plocha ha	Podíl %	Výnos t/ha
10–15	158 563	90,1	3,51
16–25	5 072	2,9	3,52
30	3 528	2,0	3,74
35	3 582	2,0	3,63
45	5 218	3,0	3,66

Realizační cena řepky se oproti předchozímu sklizňovému roku snížila a v průběhu žní se pohybovala většinou mezi 9 000 až 9 600 Kč/t. Zatímco úroveň tržeb v loňském roce příznivě ovlivňovala při nízkém výnosu řepky cena (10 200 Kč/t), v letošním roce je tomu naopak. Výši tržeb při poklesu ceny příznivě ovlivňuje vyšší hektarový výnos. Odhadovaný průměrný výnos řepky v celé České republice 3,36 t/ha a odhadovaná průměrná cena 9 320 Kč/t představuje dosažení tržeb cca. 31 300 Kč z hektaru, což je cca o 1 300 Kč více než v loňském roce. Řepka i přes poměrně nepříznivý průběh počasí v průběhu roku (sucho a vysoké teploty) opět potvrdila, že je jednou z nejvýznamnějších tržních plodin v zemědělské výrobě, která dlouhodobě dosahuje zisku z pěstování.

SLUNEČNICE

Pěstební plochy slunečnice zaznamenávaly od marketingového roku 2011/12 setrvalý pokles výměry. V tomto roce byla osevní plocha slunečnice 28,6 tis. ha, pro marketingový rok 2015/16 bylo oseto pouze 15,5 tis. ha. K významnému zlomu tohoto vývoje došlo v marketingovém roce 2017/18, tehdy se osevní plocha rozrostla na 21,6 tis. ha, předběžná data pro marketingový rok 2018/19 dokazují mírné snížení plochy na 20,2 tis. ha. To představuje meziroční snížení ploch o 6 %. Již třetí rok v řadě klesá průměrný výnos z 2,85 t/ha v marketingovém roce 2016/17 na 2,35 t/ha v marketingovém roce 2018/19. Průměrné roční CZV slunečnicového semene v uplynulých marketingových letech prošly značně turbulentním vývojem. V marketingovém roce 2006/07 byly na úrovni 5 927 Kč/t, postupně dosáhly 11 181 Kč/t v marketingovém roce 2012/13, poté výrazně klesly v marketingovém roce 2014/15 na 7 853 Kč/t. Údaje z marketingového roku 2015/16 dokládají výrazný růst ceny až na úroveň 10 076 Kč/t. Od té doby dochází k setrvalému poklesu ceny až na 7 465 Kč/t v marketingovém roce 2018/19. Objem dovozu výrazně převyšuje vyvážené množství slunečnicového semene. Z údajů o zahraničním obchodu je zřejmý dlouhodobý růst dovozu a stagnace až mírný růst vývozu. Pro příklad v marketingovém roce 2012/13 bylo dovezeno 37,7 tis. t slunečnicového semene, v marketingovém roce 2015/16 bylo toto množství už na úrovni 104,0 tis. t a v marketingovém roce 2017/18 ve výši 186,9 tis. t. Vývoz zaznamenal pokles z 34,1 tis. t (marketingový rok 2012/13) na 23,9 tis. t. (marketingový rok 2017/18), to představuje propad o 29 %. Jednou z hlavních příčin jsou změny v osevních postupech především ve prospěch zvyšování osevních ploch kukuřice pro bioplynové stanice a zavedení greeningu (tzv. ozelenění) do praxe.

Osevní a sklizňové plochy, hektarové výnosy a produkce slunečnice v ČR

Marketingový rok	Osevní plocha ha	Sklizňová plocha ha	Výnos t/ha	Produkce celkem t
2009/10	25 621	25 621	2,38	61 031
2010/11	27 172	27 172	2,11	57 358
2011/12	28 554	28 554	2,48	70 900
2012/13	24 634	24 634	2,31	56 943
2013/14	21 276	21 276	2,20	46 799
2014/15	18 607	18 607	2,27	42 314
2015/16	15 450	15 450	2,05	31 618
2016/17	15 648	15 648	2,85	44 634
2017/18	21 601	21 601	2,46	53 156
2018/19 ¹⁾	20 202	20 202	2,35	47 420

Pramen: ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ odhad ČSÚ, září 2018

Ceny slunečnicového semene

Průměrné roční CZV slunečnicového semene za kalendářní rok (bez DPH)

Kalendářní rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Kč/t	7 084	7 161	10 240	10 477	10 610	8 447	8 892	9 652	8 940	7 876

Pramen: ČSÚ

U slunečnice je ČSÚ sledována průměrná měsíční a roční CZV. Většina zahraničních databází využívá ke sledování dat období marketingového roku. CZV za kalendářní rok zahrnuje ceny ze dvou převážně rozdílných sklizní. Proto je zde uveden přepočet měsíčních CZV na průměrnou cenu za marketingový rok.

Průměrné měsíční (roční) CZV slunečnicového semene v Kč/t za market. rok (bez DPH)

Ukazatel	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	Průměr ¹⁾
2009/10	*	*	*	5 138	5 515	5 057	5 343	5 933	*	7 627	7 267	6 796	6 085
2010/11	*	*	*	8 016	7 791	8 500	9 575	10 891	11 050	10 488	10 496	*	9 601
2011/12	*	*	*	9 239	8 699	8 768	9 401	9 133	10 497	10 229	10 353	10 379	9 633
2012/13	*	*	11 144	10 815	11 050	11 251	10 667	11 504	11 835	*	*	*	11 181
2013/14	*	*	*	8 591	8 644	8 724	8 713	8 649	8 621	*	8 746	9 133	8 728
2014/15	*	*	7 575	7 653	7 630	7 958	7 822	8 238	8 097	*	*	*	7 853
2015/16	*	*	*	9 247	9 774	10 016	10 005	9 994	10 633	10 552	*	10 387	10 076
2016/17	*	*	9 301	9 078	9 600	9 263	9 378	9 017	8 817	9 120	*	*	9 197
2017/18	8 414	*	8 677	8 902	9 197	8 702	8 567	8 080	8 875	9 145	*	7 567	8 613
2018/19	7 368	*	7 400	7 730	7 558	7 267							7 465

Pramen: ČSÚ, MZe ČR

Poznámka: * v takto označeném měsíci pramen ceny neuvádí

¹⁾ aritmetický průměr za sledované období marketingového roku

Zahraniční obchod České republiky se slunečnicovým semenem

Nejvýznamnější země českého zahraničního obchodu při dovozu slunečnicového semene jsou v posledních letech Slovensko, Rakousko, Německo a Maďarsko. Při vývozu jsou hlavní odběratelé Německo, Slovensko, Polsko a Nizozemsko.

Dovoz slunečnicového semene do ČR celkem a deklarovaná dovozní hodnota semene, kromě osiva, za kalendářní rok

Kalendářní rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018 ¹⁾
Množství v t	36 340	40 575	52 255	93 676	88 081	113 754	161 792	183 855
Hodnota v Kč/t	11 778	11 524	11 469	9 820	11 193	11 068	10 017	9 102

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ dovoz slunečnicového semene od ledna do listopadu

Dovoz slunečnicového semene do ČR celkem a deklarovaná dovozní hodnota semene, kromě osiva, za marketingový rok

Marketing. rok	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19 ¹⁾
Množství v t	46 116	37 711	70 908	82 340	103 965	142 775	186 882	75 173
Hodnota v Kč/t	10 656	13 162	10 558	10 080	11 437	10 510	9 265	9 170

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ dovoz slunečnicového semene za červenec až listopad 2018

Vývoz slunečnicového semene z ČR celkem a deklarovaná vývozní hodnota semene, kromě osiva, za kalendářní rok

Kalendářní rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018 ¹⁾
Množství v t	37 741	49 218	25 498	23 889	21 468	16 727	24 184	24 485
Hodnota v Kč/t	10 150	11 127	13 516	10 994	11 237	12 373	12 233	11 678

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ vývoz slunečnicového semene od ledna do listopadu

Vývoz slunečnicového semene z ČR celkem a deklarovaná vývozní hodnota semene, kromě osiva, za marketingový rok

Marketing. rok	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19 ¹⁾
Množství v t	49 817	34 115	20 367	21 939	17 764	24 197	23 884	10 867
Hodnota v Kč/t	10 496	12 817	12 996	9 787	12 613	12 042	11 822	11 731

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ vývoz slunečnicového semene za červenec až listopad 2018

Porovnání cen zemědělských výrobců ČR, deklarovaných vývozních a dovozních hodnot a cen na zahraničních trzích u slunečnicového semene v Kč/t

Marketingový rok	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
Ceny zemědělských výrobců v ČR	9 633	11 181	8 728	7 853	10 076	9 197	8 613
Deklarovaná vývozní hodnota	10 496	12 817	12 996	9 787	12 613	12 042	11 822
Deklarovaná dovozní hodnota	10 656	13 162	10 558	10 080	11 437	10 510	9 265
Ceny placené farmářům v USA ¹⁾	12 272	10 657	9 664	11 676	9 415	9 534	8 203
Cena c.i.f. Rotterdam ¹⁾	11 514	11 320	9 382	9 968	9 951	10 108	8 718

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ, Oilseeds: World Markets and Trade – USDA 12, 2018, přepočten podle kurzů ČNB

Poznámka: ¹⁾ průměrné ceny Rotterdam a USA vycházejí z marketingového roku říjen–září

V uvedené bilanci výroby a užití semene slunečnice je uveden celkový vývoj od marketingového roku 2011/12 po současnost. Přehledně je uveden vývoj snižujícího se vývozu a naopak stoupajícího dovozu. Do bilance byly zpětně zapracovány případné zpřesnění údajů statistiky zahraničního obchodu ČSÚ a následné propočty.

Bilance výroby a užití semene slunečnice

Ukazatel	MJ.	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19 ¹⁾
Sklizňová plocha	tis. ha	28,6	24,6	21,3	18,6	15,5	15,6	21,6	20,2
Hektarový výnos	t/ha	2,48	2,31	2,20	2,27	2,05	2,85	2,46	2,35
Produkce	tis. t	70,9	56,9	46,8	42,3	31,6	44,6	53,2	47,4
Dovoz	tis. t	46,3	37,8	71,1	82,5	104,0	142,8	186,9	193,0
Celková nabídka	tis. t	118,4	113,3	142,2	161,4	175,2	224,8	286,0	297,0
Domácí spotřeba celkem ²⁾	tis. t	50,0	54,0	85,0	100,0	120,0	154,7	205,5	220,0
Vývoz	tis. t	49,8	35,1	20,6	22,1	17,8	24,2	23,9	28,5
Konečná zásoba	tis. t	18,6	24,2	36,5	39,3	37,4	45,9	56,6	48,5

Pramen: ČSÚ, MZe ČR

Poznámka: ¹⁾ predikce MZe ČR

²⁾ kvalifikovaný odhad MZe ČR

Optimální počet rostlin slunečnice je 5 až 6 vzešlých rostlin na jednom metru čtverečním, což představuje 50 až 60 tis. rostlin na hektar. Podle šetření SPZO je obvykle v ČR přes 90 % ploch slunečnice zakládáno dle ročníku, s přihlédnutím na aktuální polní vzházivost na daném pozemku, v optimálním počtu jedinců podle půdních a klimatických podmínek s ohledem na specifické požadavky pěstovaných hybridů, a to v rozmezí od 55 tis. do 75 tis. jedinců vysetých na hektar. Při vyšším výsevu jsou tyto porosty za normálních podmínek přehuštěné, s výraznou mezíporostní konkurencí a s negativním dopadem nejčastěji na zdravotní stav a výšku porostu, v konečném důsledku dosahují obvykle nižšího výnosu. Vyšší podíl v této kategorii je dán v praxi především předpokladem nižší vzházivosti s ohledem na nižší

půdní vlhkost při setí a obvykle i mylným názorem, že vyšší počet rostlin zvýší i pravděpodobnost vyššího dosaženého výnosu. To samozřejmě o to více neplatí především v aridních oblastech na lehkých, mělkých půdách s horším zásobením vodou a živinami (stresové podmínky, situace především na Moravě) a s celkově nízkou úrovní pěstební agrotechniky, především nízkou úrovní hnojení.

Pro půdoochranné technologie a aridnější oblasti se u nás postupně rozšiřují technologie zakládání pásů – striptill. Tyto technologie mají za cíl zvýšení energetické a ekonomické efektivity pěstebních systémů u kukuřice, slunečnice a sóje nebo při pěstování cukrovky a řepky ozimé. Tyto technologie vyhovují protierozní ochraně půdy, šetří vodou a přináší ekonomický efekt, protože dochází ke zpracovávání pásů půdy jen na 25 % z celkové plochy pozemku. Princip přípravy pásů spočívá v podrytí podorniči, provzdušnění, hnojení do profilu půdy a vytvoření pásu o šířce asi 25 cm. Na rozdíl od výše popsané půdoochranné technologie s jejími nedostatky pro vývoj slunečnice, tak při použití striptilu je docíleno teplejšího a provzdušněného setového lůžka s ponecháním posklizňových zbytků na povrchu půdy v meziřádkovém prostoru, čímž se zabrání nadměrnému vysychání půdy, ochraně před větrnou a vodní erozí.

Porosty zakládáné různými modifikacemi mělkého zpracování půdy jsou obvykle více zaplevelovány a citlivě reagují na jakýkoliv stres během vegetace, především přísušky (pravidelně se opakující a prodlužující). Při dlouhotrvajících deštích a silném proudění vzduchu se tyto porosty častěji vyvracejí, kvůli tvorbě jen slabého povrchového anebo „deskového“ kořene. V důsledku tvorby menší kořenové hmoty dochází ke snížení produkce růstových hormonů, především auxinů (v nadzemních částech) a cytokininů (v kořenech).

Mezi hospodářsky nejvýznamnější choroby slunečnice v podmínkách České republiky v současnosti patří černání stonků slunečnice (fomová hniloba stonků a pat stonků) spolu s bílou hnilobou stonků a úborů (sklerotiniová hniloba, hlízenka obecná), šedou plísnovitostí (plíseň šedá) a plísní slunečnice (*Plasmopara* spp.). Mezi rozšiřující se choroby v návaznosti na změny počasí v posledních letech, které jsou charakteristické rostoucími teplotami s rozdílnou amplitudou, dále střídáním dlouhých period sucha s obdobími intenzivních srážek v posledních letech, patří především verticiliové vadnutí (přeslenatka) a popelavá hniloba slunečnice (stříbřitost stonku slunečnice - *Macrophomina* spp.). V posledních letech 2015 a 2016 došlo téměř plošně až k masivnímu výskytu černí (*Alternaria* spp.), to vedlo v mnoha případech až k plošnému nouzovému dozrávání porostů a významnějšímu poklesu výnosů a kvality nažek.

Slunečnice se svou osevní plochou řadí na třetí místo v pěstovaných olejninách. Své místo nachází stále častěji v okrajových obilnářských oblastech, kde je stálý zájem pěstovat ekonomicky zajímavé a rentabilní plodiny. Šlechtěním a uváděním nových odrůd vzniká dostatečná perspektiva k dalšímu rozšiřování slunečnice i do méně vhodných oblastí.

Termín výsevu slunečnice v ČR (šetření SPZO, 2008–2018)

Dekáda/rok	Podíl zasetých ploch v %										
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
do 31.3.	2,4	0,0	1,6	12,2	17,8	0,0	27,3	10,7	14,4	19,5	2,5
1.4.–10.4.	40,0	31,9	28,0	47,0	47,3	6,5	64,5	30,0	47,0	40,3	39,5
11.4.–20.4.	42,7	58,5	33,9	33,3	19,8	49,0	5,8	55,2	31,8	28,1	51,5
21.4.–30.4.	10,2	7,8	34,6	6,2	13,5	42,5	2,4	3,8	6,8	8,2	6,4
po 1.5.	4,7	1,8	1,9	1,3	1,6	2,0	0,0	0,3	0,0	3,9	0,1

Z celkové výše uvedené pěstitelské plochy slunečnice je podle šetření SPZO v roce 2018 přibližně 19,0 tis. ha (94,2 %, 2017: 91,4 %) pro zpracování na olej, dále okolo 0,4 tis. ha (1,9 %, 2017: 5,3 %) tzv. typu „high oleic“. Jedná se o hybridy se zvýšeným podílem kyseliny olejové v oleji, kterého má být z celkového podílu oleje obsaženo min. 82 % (dále jen HO). Hybridů pro využití do směsí pro ptactvo (krmný typ) přibližně 0,8 tis. ha (3,9 %, 2017: 3,3 %). Celkově lze konstatovat, že se o segment slunečnic HO snížil zájem především ze strany nákupců a zpracovatelů.

MÁK SETÝ

Česká republika dlouhodobě patří mezi hlavní světové pěstitele máku pro potravinářské využití. V nedávné minulosti došlo k významnému rozšíření osevních ploch. V marketingovém roce 1993/94 bylo oseto mákem pouze 9,9 tis. ha, k největšímu výsevu 69,8 tis. ha došlo v marketingovém roce 2008/09, v posledních letech zaznamenaly osevní plochy výrazný propad. V marketingových letech 2012 až 2014 se pohybovaly kolem 20 tis. ha, pro marketingový rok 2017/18 bylo oseto celkem 32,6 tis. ha půdy. Dosahované výnosy nejsou zcela uspokojivé. V devadesátých letech se pohybovaly kolem 0,6 t/ha, dosahované výnosy se v průběhu let mírně zvýšily, ale stále se pohybují na nízkých úrovních. V marketingovém roce 2016/17 dosáhl průměrný výnos 0,80 t/ha, a v marketingovém roce 2017/18 byl zaznamenán opětovný propad na 0,62 t/ha při průměrné CZV 47 208 Kč/t.

Rok 2018 nebude hodnocen pozitivně z hlediska výnosů semene máku. Pokud vůbec osivo vyklíčilo, často zaschlo. Ani následná situace se nezlepšila, proto mnoho přisetých porostů bylo opět poškozeno extrémním suchem.

Odhady ČSÚ týkající se sklizně máku v ČR pro marketingový rok 2018/19 uvádějí plochu 26,6 tis. ha, což je o 18 % méně než v roce minulém. Celková produkce semene máku se předběžně odhaduje na 13,8 tis. t., to představuje nejhorší výsledek sklizně od roku 2013/14, při hodnocení výsledku průměrného výnosu je situace ještě horší.

V loňském roce se zvýšilo zastoupení pěstování bílého máku. Tato tendence bude s nejvyšší pravděpodobností pokračovat.

Významným problémem začíná být ukončení používání některých pesticidů a jejich účinných látek. Při dalším pokračování tohoto trendu bude pěstování máku velmi problematické. Musí se tedy hledat nové možnosti pesticidních zásahů, které budou směřovat k udržení kvalitní produkce makového semene při zachování či zvýšení výnosu semene.

Osevní a sklizňové plochy, hektarové výnosy a produkce semene máku v ČR

Marketingový rok	Osevní plocha ha	Sklizňová plocha ha	Výnos t/ha	Produkce celkem t
2009/10	53 623	53 623	0,61	32 692
2010/11	51 103	51 103	0,46	23 690
2011/12	31 495	31 495	0,85	26 918
2012/13	18 363	18 363	0,70	12 814
2013/14	20 250	20 250	0,69	13 911
2014/15	27 020	27 020	0,91	24 665
2015/16	32 650	32 650	0,82	26 743
2016/17	35 543	35 543	0,80	28 574
2017/18	32 586	32 586	0,62	20 048
2018/19 ¹⁾	26 608	26 608	0,52	13 778

Pramen: ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ odhad ČSÚ, září 2018

Ceny makového semene

Cena makového semene je silně závislá na poptávce. V posledních letech je většina produkce máku v ČR předmětem vývozu. V některých obdobích byl významný i dovoz semen, který byl následně reexportován na světové trhy. Ceny makového semene zaznamenávají v posledních letech velmi významné změny. Rekordní ceny bylo dosaženo v marketingovém roce 2007/08, tehdy se zastavila na 68 822 Kč/t. V marketingovém roce 2009/10 cena strmě klesla na 20 327 Kč/t. V marketingovém roce 2013/14 dosáhla úrovně 61 809 Kč/t od tohoto období opět klesá. Definitivní údaje za marketingový rok 2017/18 uvádějí cenu 47 208 Kč/t, dosavadní průběh marketingového roku 2018/19 byl ve znamení významného růstu ceny, postupně až na úroveň 78 093 což představuje zastavení trendu propadu ceny v posledních letech. Na růst ceny má hlavní vliv propad výnosu máku způsobený mimořádným suchem v některých oblastech.

Průměrné roční CZV makového semene za kalendářní rok (bez DPH)

Kalendářní rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Kč/t	21 699	24 725	27 640	31 709	51 962	58 588	43 890	33 369	34 760	61 882

Pramen: ČSÚ

Průměrné měsíční CZV makového semene v Kč/t za marketingový rok (bez DPH)

Ukazatel	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	Průměr ¹⁾
2009/10	22 719	22 726	20 927	21 048	22 510	21 623	20 043	19 251	19 281	17 957	18 406	17 436	20 327
2010/11	16 131	16 950	29 508	43 280	41 368	37 093	35 221	33 641	31 278	29 100	26 840	23 578	30 332
2011/12	23 366	25 545	28 089	29 671	23 490	21 862	21 465	20 752	20 153	20 690	23 878	27 657	23 885
2012/13	28 656	32 000	43 263	46 400	47 982	47 616	46 427	50 320	51 850	52 300	51 800	48 750	45 614
2013/14	45 000	*	47 633	51 030	57 955	68 981	70 564	69 995	73 125	72 000	*	*	61 809
2014/15	*	50 188	45 455	42 956	40 514	41 005	41 292	44 606	46 936	46 053	45 758	*	44 476
2015/16	*	42 100	41 329	43 186	44 288	43 353	43 813	41 766	38 692	33 469	27 708	29 159	38 988
2016/17	29 147	32 967	31 167	32 123	30 436	29 981	28 071	28 415	28 899	27 810	27 872	27 760	29 554
2017/18	*	36 267	38 025	41 402	50 509	50 962	49 747	53 286	52 624	52 781	47 106	46 580	47 208
2018/19	*	56 381	73 135	83 313	88 830	88 804							78 093

Pramen: ČSÚ, propočty MZe ČR

Poznámka: * v takto označeném měsíci pramen ceny neuvádí

¹⁾ aritmetický průměr za sledované období

Zahraniční obchod České republiky s makovým semenem

Mezi nejdůležitější země, odkud se do České republiky dováží v posledních letech mák, patří Španělsko, Maďarsko, Polsko, Slovensko a Austrálie. Dobré možnosti exportu české produkce jsou zejména v Rusku, Rakousku, Polsku, na Ukrajině a v Německu.

Dovoz makového semene do ČR a deklarovaná dovozní hodnota semene, kromě osiva, za kalendářní rok

Kalendářní rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Množství v t	4 345	5 792	5 336	5 657	4 637	3 736	4 164	4 052
Hodnota v Kč/kg	22,19	23,48	42,53	53,90	42,02	33,47	36,52	58,43

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ dovoz makového semene od ledna do listopadu

Dovoz makového semene do ČR a deklarovaná dovozní hodnota semene, kromě osiva, za marketingový rok

Marketing. rok	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19 ¹⁾
Množství v t	5 400	5 340	5 889	4 876	4 648	3 412	4 317	2 421
Hodnota v Kč/kg	20,26	30,25	52,23	45,44	40,77	30,06	43,18	65,95

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ dovoz makového semene za červenec až listopad 2018

Vývoz makového semene z ČR a deklarovaná vývozní hodnota semene, kromě osiva, za kalendářní rok

Kalendářní rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018 ¹⁾
Množství v t	25 199	26 645	20 431	23 711	24 480	25 818	24 781	17 742
Hodnota v Kč/kg	29,27	31,08	49,85	55,49	49,74	38,24	41,27	67,38

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ vývoz makového semene od ledna do listopadu

Vývoz makového semene z ČR a deklarovaná vývozní hodnota semene, kromě osiva, za marketingový rok

Marketing. rok	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19 ¹⁾
Množství v t	30 510	19 941	19 896	27 393	24 792	26 922	11 906	8 584
Hodnota v Kč/kg	26,93	40,23	60,74	50,05	45,03	35,27	48,23	80,87

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ vývoz makového semene za červenec až listopad 2018

V marketingovém roce 2017/18 vyvezené množství máku dosáhlo 11,9 tis. t., to představuje meziroční propad o přibližně 15 tis. t. Hodnota vývozu zaznamenala v uplynulých několika letech značných změn. Od marketingového roku 2009/10 do marketingového roku 2013/14 postupně rostla až na 60 740 Kč/t. Během tohoto období se cena zvýšila o 38 160 Kč. Tento vývoj ceny probudil zájem o pěstování máku i v jiných zemích, kde dříve došlo k útlumu pěstování z důvodu vysoké nabídky na světových trzích a tím způsobené nízké ceny a špatné rentability. Konkurenční státy např. Turecko, Austrálie (Tasmánie) a Nizozemsko rozšířily osevní plochy máku. Poté cena začala postupně klesat až na 35 270 Kč/t v marketingovém roce 2016/17. Poté došlo k prudkému obratu a v marketingovém roce 2017/18 cena dosáhla 48 230 Kč/t. Předběžná čísla hodnoty vývozu za marketingový rok 2018/19 uvádějí cenu 80 870 Kč/t.

Dovoz makového semene do České republiky je v porovnání s vývozem významně nižší, část se uplatňuje při reexportu. Množství dovozu dosahuje hodnot do 5,9 tis. t např. v marketingovém roce 2013/14. V marketingovém roce 2017/18 bylo dovezeno 4,3 tis. t semene, dovozní hodnota dosáhla 43 180 Kč/t a postupným růstem ceny v marketingovém roce 2018/19 prozatím dosáhla 65 950 Kč/t.

Porovnání cen zemědělských výrobců ČR, deklarovaných vývozních a dovozních hodnot u makového semene (kromě osiva) v Kč/t

Marketingový rok	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
Ceny zemědělských výrobců v ČR	23 885	45 614	61 809	44 476	38 988	29 554	47 208
Deklarovaná vývozní hodnota	26 933	40 230	60 740	50 050	45 030	35 270	48 230
Deklarovaná dovozní hodnota	20 260	30 251	52 230	45 440	40 770	30 060	43 180

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ

Uvedená bilance poskytuje celkový pohled na vývoj nabídky a užití makového semene. Ukazuje postupný růst produkce a její uplatnění v zahraničním obchodu, ale také následný propad ve vývozu či růst zásob. V bilanci došlo ke zpětnému zpřesnění hodnot statistiky zahraničního obchodu ČSÚ z minulých let.

Bilance výroby a užití makového semene

Ukazatel	MJ.	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19 ¹⁾
Sklizňová plocha	ha	31 495	18 363	20 250	27 020	32 650	35 543	32 586	26 608
Hektarový výnos	t/ha	0,85	0,70	0,69	0,91	0,82	0,80	0,62	0,52
Produkce	t	26 918	12 814	13 911	24 665	26 743	28 574	20 048	13 778
Dovoz	t	5 402	5 340	5 889	4 876	4 648	3 412	4 317	2 421
Celková nabídka	t	37 349	22 304	21 252	30 004	31 954	32 557	24 490	20 650
Potravinářské užití	t	1 500	500	500	1 800	6 390	5 216	7 892	8 500
Osivo	t	55	45	65	101	201	224	241	260
Krmiva a ztráty	t	545	0	0	0	0	0	0	0
Domácí užití celkem²⁾	t	2 100	545	565	1 901	6 591	5 440	8 133	8 760
Vývoz	t	31 099	20 307	20 224	27 540	24 792	26 992	11 906	8 584
Konečná zásoba	t	4 150	1 452	463	563	571	125	4 451	3 306

Pramen: ČSÚ, MZe ČR.

Poznámka: ¹⁾ predikce MZe ČR

²⁾ kvalifikovaný odhad MZe ČR

Součástí produkce máku setého je maková sláma – makovina. Jedná se o celistvé či rozbité makovice (vyprázdněné tobolky), suché bez semen s co nejmenším zbytkem stonku. Makovina se vykupuje a zpracovává pro farmaceutický průmysl, kde slouží k výrobě morfinu. V České republice se však nezpracovává, ale tvoří součást českého agrárního vývozu. Marketingový rok 2013/14 byl jeden z nejlepších pro vývozce makoviny, celkový vývoz dosáhl 752,8 t a deklarovaná vývozní hodnota byla 11 481 Kč/t. Marketingový rok 2015/16 sice zaznamenal propad vyvezeného množství oproti předchozímu roku o 292,1 t, ale došlo k významnému navýšení vývozní hodnoty na 13 425 Kč/t. Data za marketingový rok 2016/17 potvrzují trvalý trend poklesu vývozu až na úroveň 215,1 t, cena meziročně vzrostla na rekordních 15 911 Kč/t. Hodnoty za marketingový rok 2017/18 vypovídají o ukončení vývozu. Otázkou je, zda bude v dalších letech vývoz makoviny obnoven.

Zahraniční obchod s makovou slámou*

Ukazatel	MJ.	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
Dovoz	t	0	0	6,05	3,81	0	0	0	0
Deklarovaná dovozní hodnota	Kč/t	-	-	109 972	111 519	-	-	-	-
Vývoz	t	1 311,1	589,0	421,7	752,8	715,5	423,1	215,1	0
Deklarovaná vývozní hodnota	Kč/t	6 983	8 272	8 368	11 481	7 891	13 425	15 911	-

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ

Poznámka: * maková sláma čerstvá nebo sušená, také řezaná, drcená nebo v prášku

Mák byl v posledních letech zajímavou a rentabilní komoditou. Rentabilitu pěstování ovlivňují náklady na pěstování, hektarový výnos a realizační cena. Můžeme předpokládat, že průměrná výše nákladů se pohybuje kolem 33 000 Kč/ha a pro dosažení rentability je nutné, aby hektarový výnos překračoval 1 t. Mák je velmi specifická, u nás po mnoho let pěstovaná komodita, a proto lze předpokládat, že bude i nadále pěstování máku v České republice rentabilní, pokud pěstitelé nebudou v budoucnu postiženi podobným suchem jako v letech 2017 a 2018. Předpoklad tomu dávají bohaté pěstitelské zkušenosti při dodržení podmínky dosahování nadprůměrných sklizní o vysoké kvalitě semene s minimálním obsahem příměsí. Cílem českých pěstitelů do budoucnosti musí být snaha o zvyšování průměrného výnosu při současném udržení jakostních charakteristik. To je cesta, kterou se může česká produkce účinně bránit zvyšujícím se dovozům máku. Nejčastějším problémem dováženého máku je často snížená kvalita mnohdy technického máku proti standardní české produkci kvalitního potravinářského máku.

HOŘČICE

Osevní plochy hořčice zaznamenávají v průběhu posledních let významné výkyvy. Rekordním obdobím byl marketingový rok 2003/04, tehdy bylo hořčicí oseto 67,5 tis. ha. Od tohoto marketingového roku dochází k setrvalému trendu útlumu pěstování a snižování osevních ploch, od marketingového roku 2011/12 plochy nepřesáhly 20 tis. ha. V marketingovém roce 2017/18 dosáhly pěstební plochy 11,8 tis. ha. Odhady osevu pro marketingový rok 2018/19 uvádějí ukončení dlouhodobého poklesu a růst na téměř 13,0 tis. ha. Průměrný výnos od marketingového roku 2014/15 do marketingového roku 2016/17 pravidelně překračoval hranici 1 t/ha. Poslední dva roky tomu tak již není a výnosy dosahují hodnot od 0,81 t/ha do 0,93 t/ha, hlavní příčinou tohoto stavu je především významný výskyt sucha. V souvislosti s těmito změnami došlo dle posledních odhadů k meziročnímu navýšení produkce v marketingovém roce 2018/19 o 27 % na 12,1 tis. t.

Osevní a sklizňové plochy, hektarové výnosy a celková produkce semene hořčice

Marketingový rok	Osevní plocha ha	Sklizňová plocha ha	Výnos t/ha	Produkce celkem t
2009/10	41 790	41 790	0,92	38 651
2010/11	26 819	26 819	0,58	15 586
2011/12	18 122	18 122	0,93	16 833
2012/13	16 949	16 949	0,91	15 466
2013/14	16 472	16 472	0,81	13 378
2014/15	18 452	18 452	1,07	19 835
2015/16	15 874	15 874	1,07	16 941
2016/17	11 770	11 770	1,05	12 391
2017/18	11 825	11 825	0,81	9 542
2018/19 ¹⁾	12 984	12 984	0,93	12 094

Pramen: ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ odhad ČSÚ, září 2018, hektarový výnos a celková produkce kvalifikovaný odhad MZe ČR

Ceny semene hořčice

Rozhodnutí pěstitelů o navýšení ploch hořčice v marketingovém roce 2009/10 bylo ovlivněno velmi uspokojivými CZV v marketingových letech 2007/08 a 2008/09, které dosáhly v průměru těchto marketingových roků 17 684 Kč/t, respektive 19 769 Kč/t. Proti marketingovému roku 2008/09 vzrostly plochy hořčice o 15,5 tis. ha na 41,8 tis. ha. Zvýšená nabídka však ovlivnila CZV hořčičného semene, která v průměru marketingového roku 2009/10 klesla na 11 510 Kč/t. Problémy s odbytem a nízké CZV ovlivnily osevy v následujících letech. Nejdříve došlo k poklesu osevních ploch na cca. 17,0 tis. ha, v posledních třech marketingových letech na cca. 12,0 tis. ha. To vedlo ke stabilizaci ceny na úrovni kolem 16 000 Kč/t.

Hořčičné semeno je další vhodnou vývozní komoditou, ačkoli dlouhodobé statistiky vypovídají o setrvalém trendu klesajícího vývozu sklizených semen. Vzhledem ke zvyšujícímu se vlivu greeningu je často hořčice využívána do luskovinoobilných směsek nebo zeleného hnojení. Tvorbou ceny je silně závislá na situaci na zahraničních trzích. Do marketingového roku 2005/06 byla Česká republika s pravidelným vývozem vyšším než 22 tis. t hořčičného semene jedním z nejvýznamnějších pěstitelů a vývozců této komodity v Evropě. Po marketingovém roce 2006/07 začalo docházet k výkyvům poptávky po hořčičném semeni. Ta byla způsobena vstupem asijské produkce na světové trhy. Z těchto důvodů se pěstitelé začali

zaměřovat na pěstování rentabilnějších plodin, hlavně máku a řepky olejné. Objem vývozu v posledních čtyřech marketingových letech nepřekračuje ročně 3 tis. t semene.

Průměrné roční CZV semene hořčice za kalendářní rok (bez DPH)

Kalendářní rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Kč/t	11 375	9 695	15 132	18 221	18 694	16 327	15 339	15 058	15 555

Pramen: ČSÚ

Průměrné měsíční (roční) CZV hořčičného semene v Kč/t za marketing. rok (bez DPH)

Ukazatel	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	Průměr ¹⁾
2009/10	*	*	10 593	10 518	13 201	10 411	11 745	15 059	10 421	8 769	11 992	12 387	11 510
2010/11	8 206	14 112	12 513	11 267	8 979	11 054	8 309	*	6 885	7 371	9 460	*	9 816
2011/12	8 863	*	11 411	10 645	12 898	14 918	14 657	14 318	14 150	14 857	14 892	14 562	13 288
2012/13	14 683	16 424	15 637	14 745	16 155	16 507	16 711	15 426	16 700	19 395	*	16 375	16 251
2013/14	*	19 632	19 653	18 341	*	18 083	19 582	21 088	19 147	19 967	*	*	19 437
2014/15	*	*	15 370	17 819	17 286	17 673	16 969	18 354	14 258	17 433	*	*	16 895
2015/16	*	18 167	17 000	11 137	17 306	*	*	*	*	*	*	15 500	15 822
2016/17	*	*	18 211	*	14 250	*	13 667	14 574	*	*	15 400	*	15 220
2017/18	*	*	15 833	15 667	15 817	*	*	16 875	*	*	*	*	16 048
2018/19	*	*	16 875	*	*	15 950							16 413

Pramen: ČSÚ, propočet MZe ČR

Poznámka: * v takto označeném měsíci pramen ceny neuvádí;

¹⁾ aritmetický průměr za sledované období.

Zahraniční obchod se semenem hořčice

Dovoz hořčičného semene do ČR celkem a deklarovaná dovozní hodnota semene, kromě osiva, za kalendářní rok

Kalendářní rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Množství v t	2 284	962	1 759	2 759	3 023	2 091	1 993	1 521
Hodnota Kč/t	10 543	15 967	19 378	18 136	12 600	13 636	16 842	18 689

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ dovoz hořčičného semene od ledna do listopadu

Dovoz hořčičného semene do ČR celkem a deklarovaná dovozní hodnota semene, kromě osiva, za marketingový rok

Marketing. rok	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19 ¹⁾
Množství v t	1 045	1 334	2 072	3 145	2 501	1 820	1 952	1 337
Hodnota Kč/t	13 613	17 620	20 083	14 846	13 455	13 897	17 716	18 396

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ dovoz hořčičného semene za červenec až listopad 2018

Vývoz hořčičného semene z ČR celkem a deklarovaná vývozní hodnota semene, kromě osiva, za kalendářní rok

Kalendářní rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018 ¹⁾
Množství v t	6 296	6 476	4 105	4 355	3 126	2 728	2 409	1 536
Hodnota Kč/t	11 455	16 109	22 232	17 037	13 060	12 434	15 932	18 334

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ vývoz hořčičného semene od ledna do listopadu

Vývoz hořčičného semene z ČR celkem a deklarovaná vývozní hodnota semene, kromě osiva, za marketingový rok

Marketing. rok	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19 ¹⁾
Množství v t	7 107	4 606	3 127	4 339	2 797	2 993	2 365	559
Hodnota Kč/t	13 835	20 471	23 694	12 922	13 218	13 184	18 186	16 652

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ vývoz hořčičného semene za červenec až listopad 2018

Bilance výroby a užití hořčičného semene (včetně osiva)

Ukazatel	MJ.	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19 ¹⁾
Sklizňová plocha	ha	18 122	16 949	16 472	18 452	15 874	11 770	11 825	12 984
Hektarový výnos	t/ha	0,93	0,91	0,81	1,07	1,07	1,05	0,81	0,93
Produkce	t	16 833	15 466	13 378	19 835	16 941	12 391	9 542	12 094
Dovoz	t	1 084	1 395	2 163	3 353	2 715	1 978	2 053	2 300
Celková nabídka	t	24 765	18 682	16 763	25 083	22 091	16 167	12 946	14 832
Domácí užití celkem ²⁾	t	9 000	4 000	5 000	11 000	11 000	5 000	3 000	4 000
Vývoz	t	13 944	13 460	9 868	11 648	9 293	9 816	9 508	10 000
Konečná zásoba	t	1 821	1 222	1 895	2 435	1 798	1 351	438	832

Pramen: ČSÚ, MZe ČR

Poznámka: ¹⁾ predikce MZe ČR

²⁾ kvalifikovaný odhad MZe ČR

V marketingovém roce 2016/17 bylo vyvezeno 9,8 tis. t hořčičného semene včetně osiva a konečné zásoby klesly na 1,4 tis. t. V marketingovém roce 2017/18 vlivem nižší sklizně hořčičného semene došlo k dalšímu poklesu konečných zásob na 0,4 tis. t. Předběžné výsledky pro marketingový rok 2018/19 počítají s nárůstem celkové sklizně na 12,1 tis. t, které může způsobit mírné zvýšení dovozu na 2,3 tis. t. a vývozu na 10,0 tis. t, což je meziroční navýšení exportu o 5,2 %.

LEN OLEJNÝ

Plochy olejného lnu se od marketingového roku 2012/13 stabilně drží pod hranicí 2 tis. ha. V marketingovém roce 2017/18 plochy dosahovaly 1,7 tis. ha, to představuje pouhých 22 % z rekordní výměry v marketingovém roce 2006/07. Dosahovaný výnos v několika posledních letech se pohyboval okolo 1,3 t/ha, v marketingovém roce 2016/17 došlo k významnému navýšení o 16 % na 1,51 t/ha, v dalších marketingových letech došlo opět k mírnému snížení na cca. 1,40 t/ha.

Světové plochy pěstování lnu prošly v posledních letech značnými změnami osevních výměr. V roce 2005 přesahovaly světové produkční plochy olejného lnu 2 860 tis. ha, ale do roku 2011 poklesly na 2 011 tis. ha. V posledních letech začínají podle statistik FAO světové plochy i produkce lnu olejného opět mírně stoupat. V roce 2017 se plochy opět mírně rozrostly na 3 061 tis. ha.

Celková světová produkce semene lnu olejného činila v roce 2005 celkem 2 757 tis. t a do roku 2011 s mírnými výkyvy poklesla na 1 850 tis. t. Dle Faostatu dosáhla v roce 2017 světová produkce lnu 3 156 tis. t.

Statistické zdroje vykazují vždy prodlevu v rámci sledování ploch i výnosových a produkčních parametrů, proto údaje Faostatu uvádějí pouze data do roku 2017. Světová plocha olejného lnu se meziročně stále zvyšuje. Největšími světovými producenty semen olejného lnu posledních let jsou Kanada, Rusko, Čína, Indie a Kazachstán. Velké rozšíření ploch v Rusku a v Kazachstánu, které se do roku 2009 pohybovaly v řádech desítek tisíc hektarů, přináší nový a nezanedbatelný zdroj importu lněného semene do České republiky s reálnou možností ovlivnění ceny produktu. V roce 2017 se len pěstoval v Kazachstánu na 859 tis. ha a v Rusku na ploše 580 tis. ha. Velká sklizňová plocha v Indii poskytuje pouze nízký hektarový výnos 0,61 t/ha. Podprůměrné výnosy byly zjištěny také v Bělorusku, Kazachstánu a Rusku.

Sklizňové plochy, hektarové výnosy a celková produkce semene lnu olejného v ČR

Marketingový rok	Sklizňová plocha ha	Výnos t/ha	Produkce celkem t
2009/10	2 631	1,63	4 291
2010/11	4 094	0,96	3 928
2011/12	2 475	1,39	3 433
2012/13	1 683	1,29	2 402
2013/14	1 513	1,37	2 066
2014/15	1 813	1,32	2 390
2015/16	1 599	1,33	2 127
2016/17	1 481	1,51	2 237
2017/18	1 722	1,36	2 349
2018/19 ¹⁾	1 258	1,44	1 816

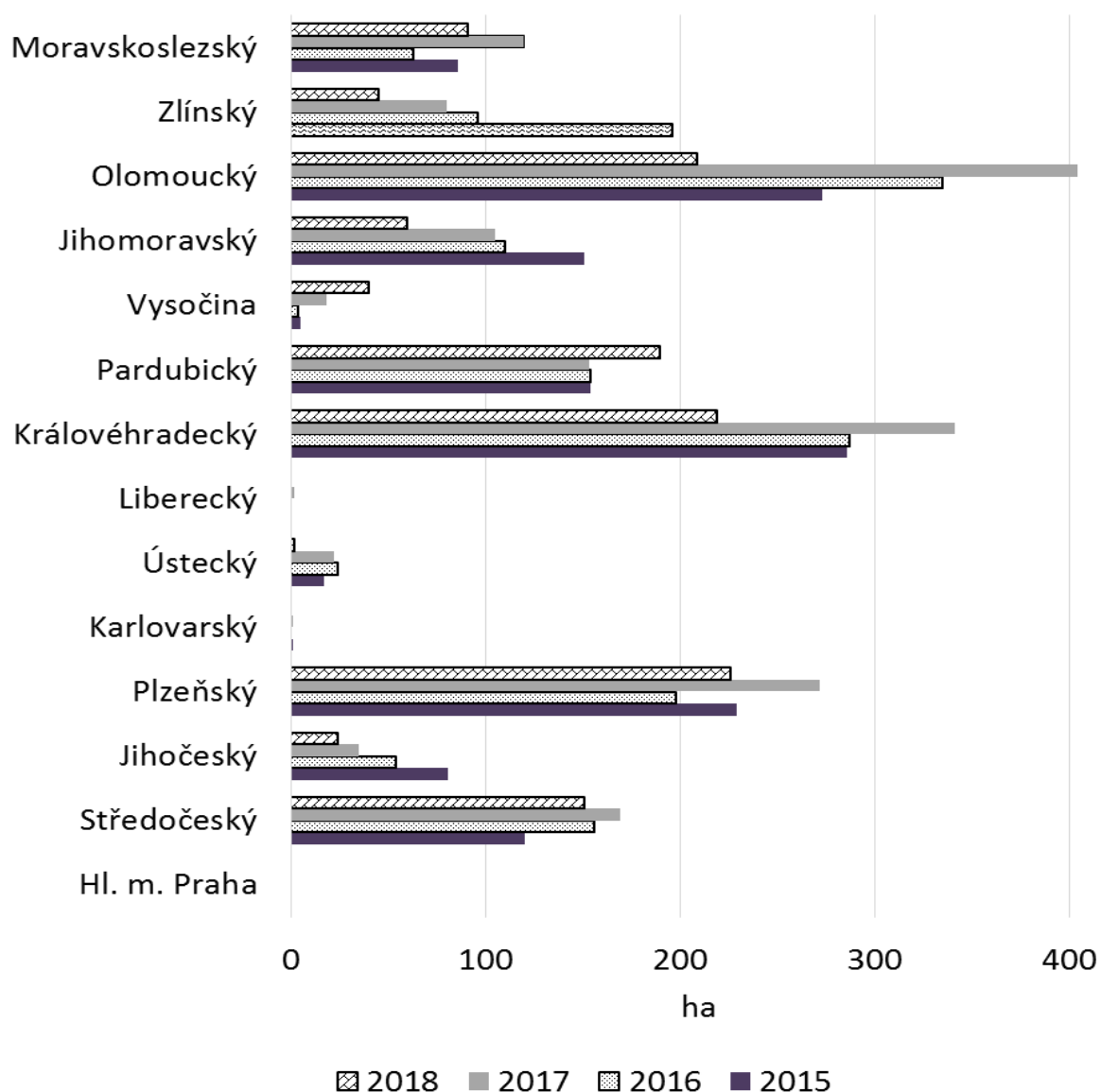
Pramen: ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ soupis ploch osevů ČSÚ, hektarový výnos a celková produkce kvalifikovaný odhad MZe ČR

Na jedné straně dochází k rozšiřování pěstebních ploch v Evropě, ovšem v České republice zaznamenáváme spíše trend poklesu ploch. V roce 2014 došlo k mírnému navýšení osetých ploch z 1 513 ha na 1 813 ha, ale v roce 2015 naopak k mírnému poklesu na 1 599 ha a v roce 2016 činila plocha již jenom 1 481 ha, následně došlo k rozšíření ploch na 1 722 ha. Podle předběžných dat se osevní plocha pro marketingový rok 2018/19 významně snížila o 27 % na 1 258 ha. Nejvíce je olejný len v ČR pěstován v krajích Olomouckém, Královéhradeckém, Plzeňském, Středočeském a Pardubickém. Tyto oblasti jsou vhodné pro pěstování olejného lnu a plně odpovídají jeho pěstební nárokům.

Rostliny s obsahem lýkových vláken, mezi které je možno zařadit i olejný len, patří mezi tradiční plodiny našeho klimatického pásma. Dosud je jejich využití omezeno především k získávání semen. Současný výzkumný trend v oblasti využití stonku a vlákna z olejného lnu nabízí další průmyslové využití, které by mohlo částečně pokrýt nedostatek vlákna získávaného z přádného lnu pro náš trh. Len je jedna z mála hodnotných plodin vhodných pro tzv. nepotravinářské využití půdy jako zdroj obnovitelných surovin. Přitom potenciálně lze uvažovat i o rozšíření technologií s významnějším podílem vlákenné suroviny pro technické aplikace, které by výrazně podpořily efektivnost produkce i otevřely cesty k novým surovinám a následně materiálům s novými vlastnostmi, vycházejícími z prakticky bezodpadového zhodnocení této obnovitelné přírodní suroviny.

Vývoj sklizňových ploch olejného lnu v ČR podle krajů (ha)

Pramen: ČSÚ

Ceny Iněného semene

Průměrné ceny zemědělských výrobců zaznamenaly v posledních letech růst, v roce 2010 byly na úrovni 11 073 Kč/t. Od roku 2014 přesahovaly 17 000 Kč/t. V roce 2017 cena klesla a úroveň 15 308 Kč/t, poslední čísla za rok 2018 uvádějí další významný propad ceny na 13 505 Kč/t. Tyto ceny jsou tvořeny z cen semene pro technické a krmivářské použití, které jsou doplněny cenou semene pro potravinářství. V dlouhodobém průměru činí cena pro krmivářské užití pouze 54,7 % ceny semene pro potravinářskou výrobu.

Průměrné roční CZV Iněného semene za kalendářní rok (bez DPH)

Kalendářní rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Kč/t	11 073	12 611	13 370	16 191	17 632	17 961	17 434	15 308	13 505

Pramen: ČSÚ

Sledování průměrných cen Iněného semene Českým statistickým úřadem vykazuje od dubna 2016 rozsáhlé výpadky dat. Pro minimální počet dostupných statistických údajů jsou uvedeny pouze průměrné roční ceny.

Průměrné roční CZV Iněného semene za marketingový rok

Marketingový rok	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2015/16	2016/17 ¹⁾	2017/18 ¹⁾	2018/19 ¹⁾
Kč/t	11 749	12 663	16 312	16 920	17 855	*	*	*

Pramen: ČSÚ, přepočtené MZe ČR

Poznámka: ¹⁾ Údaje za jednotlivé měsíce marketingového roku nejsou k dispozici

Zahraniční obchod se Iněným semenem

Dovoz Iněného semene do České republiky celkem a deklarovaná dovozní hodnota semene, kromě osiva, za kalendářní rok

Kalendářní rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018 ¹⁾
Množství v t	1 447	1 173	2 463	3 169	3 502	6 042	8 165	7 549
Hodnota v Kč/t	13 168	14 113	16 186	15 279	14 960	13 339	13 767	11 197

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ dovoz Iněného semene od ledna do listopadu

Dovoz Iněného semene do České republiky celkem a deklarovaná dovozní hodnota semene, kromě osiva, za marketingový rok

Marketing. rok	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19 ¹⁾
Množství v t	1 623	1 460	2 794	3 328	4 460	7 977	8 434	2 822
Hodnota v Kč/t	8 931	16 776	15 503	15 380	13 709	13 671	11 366	13 513

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ dovoz Iněného semene za červenec až listopad 2018

Vývoz lněného semene z České republiky celkem a deklarovaná vývozní hodnota semene, kromě osiva, za kalendářní rok

Kalendářní rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018 ¹⁾
Množství v t	3 053	3 290	4 013	3 213	2 717	6 889	9 937	5 716
Hodnota v Kč/t	14 552	15 349	16 851	15 561	14 481	16 871	18 308	16 130

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ vývoz lněného semene od ledna do listopadu

Vývoz lněného semene z České republiky celkem a deklarovaná vývozní hodnota semene, kromě osiva, za marketingový rok

Marketing. rok	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19 ¹⁾
Množství v t	4 230	1 926	4 206	3 526	3 153	10 482	8 446	1 801
Hodnota v Kč/t	13 577	20 785	16 735	14 259	15 182	18 269	16 536	16 738

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ vývoz lněného semene za červenec až listopad 2018

Bilance výroby a užití lněného semene (včetně osiva)

Ukazatel	MJ.	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19 ¹⁾
Produkce	t	3 433	2 402	2 066	2 390	2 127	2 237	2 349	1 816
Dovoz	t	1 629	1 491	2 794	3 421	4 508	8 065	8 529	9 500
Celková nabídka	t	5 820	3 951	5 341	5 952	7 017	10 933	10 974	11 804
Domácí užití celkem ²⁾	t	1 000	1 500	900	2 000	3 100	100	1 600	2 200
Vývoz	t	4 762	1 970	4 300	3 570	3 286	10 737	8 886	9 000
Konečná zásoba	t	58	481	141	382	631	96	488	604

Pramen: ČSÚ, MZe ČR

Poznámka: ¹⁾ predikce MZe ČR

²⁾ kvalifikovaný odhad MZe ČR

Len olejný má v ČR dlouhou tradici pěstování a zaslouženě se řadí mezi důležité olejninu. Pěstitelské plochy lnu v ČR jsou dlouhodobě nízké a jejich celková výměra meziročně značně kolísá. V současné době se pěstuje pouze len olejný, produkce přádného lnu byla ukončena v roce 2010. Sklizené semeno lnu olejného se používá především v potravinářském průmyslu. I přes nízké pěstitelské plochy i nadále pokračuje šlechtění a registrace nových odrůd lnu olejného. Stejně jako i v předchozích letech, také v pěstitelském roce 2018 byly zjištěny variabilní výnosy semen a tuku v sortimentu vybraných odrůd. I v úzkém souboru genotypů, který byl sledován (s ohledem na skutečnost, že Společný katalog odrůd druhů zemědělských rostlin registruje více jak dvojnásobné množství odrůd olejných lnů) byla prokázána vysoká variabilita jak v obsahu lignanu SECO, tak v obsahu kyanogenních glykosidů. Teoreticky je možné kombinovat minimální hodnoty obsahu antinutričních látek s maximálním obsahem lignanů v semeni a vyvinout odrůdu lnu vynikajících vlastností k použití v lidské výživě. Stejně, jako v předchozích letech, byl i v roce 2018 zjištěn průkazný vliv odrůdy na výnos semen. Všechny současné odrůdy prokazují vysokou schopnost produkce semen. Důležitým předpokladem úspěšného pěstování je potřeba přihlídnout k místním půdně-klimatickým podmínkám. Pro pěstitele se naskýtá široká možnost využití nových vysoce kvalitních a plastických odrůd.

SÓJA LUŠTINATÁ

Pěstování a používání sóji získává v posledních letech na významu. Hlavní směry využití sóji jsou v potravinářství a krmivářství. Současné trendy racionální výživy hojně využívají tuto komoditu jako zdroj hodnotných bílkovin. Ty nacházejí velmi dobré využití např. při použití ve vegetariánských směrech stravování. Mezi hlavní potravinářské produkty této plodiny se řadí sójový olej, mouka, mléko, sýr tofu, omáčka a další sójové pochutiny. Neméně významným využitím sóji je její uplatnění jako krmivo. Využívají se nejen drcené sójové boby, ale větší význam má použití odpadních surovin po lisování sójového oleje. Těmito zbytky jsou pokrutiny a extrahované šroty. Krmiva obsahující sóju jsou charakteristické vysokou energetickou hodnotou a zdrojem kvalitních bílkovin. Jejich vlastnosti jsou velmi dobře využitelné v krmných dávkách vysokoprodukčních dojnic. Stále se zvyšujícím problémem v současnosti je zkrmování geneticky modifikované sóji dovážené z amerického kontinentu. Některé mlékárny odmítají vykupovat a dále zpracovávat mléko od dojnic krmených GMO plodinami. V této souvislosti dochází ke snahám o rozšíření pěstování nemodifikované sóji ve středoevropském regionu. Stále častěji se ozývají názory tvrdící, že pěstování moderních odrůd sóji, často kanadské provenience, je v podmínkách České republiky velmi perspektivní. Výhodou pěstování sóji je schopnost fixace vzdušného dusíku symbiotickými bakteriemi. To snižuje nároky na použití hnojiv a celkově zlepšuje stav půdy.

Osevní a sklizňové plochy, hektarové výnosy a produkce sóji v České republice

Marketingový rok	Osevní plocha ha	Sklizňová plocha ha	Výnos t/ha	Produkce celkem t
2009/10	6 046	6 046	2,26	13 641
2010/11	9 472	9 472	1,70	16 135
2011/12	7 584	7 584	2,36	17 934
2012/13	5 742	5 742	2,29	13 149
2013/14	6 507	6 507	2,07	13 471
2014/15	7 242	7 242	2,28	16 493
2015/16	12 311	12 311	1,64	20 238
2016/17	10 608	10 608	2,40	25 492
2017/18	15 334	15 334	2,41	37 012
2018/19 ¹⁾	15 230	15 230	1,89	28 751

Pramen: ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ odhad ČSÚ, září 2018

Pěstování sóji může nabídnout několik benefitů, např. v podobě zlepšení úrodnosti půdy, přerušení osevního sledu apod. Při dodržení všech agrotechnických požadavků lze očekávat i zajímavý ekonomický přínos z pěstování sóji, to se v minulosti již několikrát potvrdilo.

Za dobu pěstování sóji v ČR se poměrně dobře vytříbily oblasti vhodné k pěstování, a tak tomu bylo i v roce 2018. Je zajímavé, že v některých krajích došlo k nárůstu ploch, nejvíce ve Středočeském (+606 ha) a v Královéhradeckém kraji (+580 ha), ale ve významné oblasti Moravskoslezského kraje došlo k poklesu osevu (-239 ha), stejně tak ve Zlínském (-470) a Jihomoravském kraji (-268 ha). V ostatních krajích je osev víceméně stejný jako v roce minulém. Z jednoho roku nelze tvořit nijak hodnotné závěry, ale i tak je vidět posun pěstebních oblastí od výrazně teplých a srážkově nejistých k oblastem středně vhodných (dobrý poměr mezi srážkovým úhrnem a sumou teplot).

V této souvislosti se dá spekulovat i o termínu výsevu. Průběh jara, prudký nárůst denních teplot je pouze jedním z ukazatelů o volbě termínu setí. Avšak nesmíme zapomenout na to, že sója je rostlinou dlouhého dne, že pro svůj zdárný vývoj potřebuje světlo - sluneční svit. A v nejcitlivější fázi, vzházení, je potřeba

jej zajistit. Stále existují pěstitelé, kteří příliš brzy provádějí osev a platí za to dvojí daň. Nejčastěji mají řídké porosty (málo jedinců, nižší výnos) a zčásti nebo zcela vůbec nefunkční preemergentní herbicidní ochranu (vyšší náklady na opravné postřiky). Při využití postemergentní aplikace často docházelo k nadměrnému odčerpání půdní vláhy vzešlým plevellem. I účinnost této ochrany byla značně závislá na teplotě. Neoptimálnější termín setí byl na přelomu dubna a května. V tento termín založené porosty dosahovaly nejlepších ekonomických výsledků.

Zahraniční obchod ČR se sójovými boby

Mezi hlavní země, které se dlouhodobě podílejí na dovozu sójových bobů do České republiky, patří Německo, Nizozemsko, Slovensko, Belgie, Rakousko a Ukrajina. Vývoz sójových bobů z České republiky je v porovnání s dovozem méně významný.

Dovoz sójových bobů do České republiky celkem a deklarovaná dovozní hodnota, kromě osiva, za kalendářní rok

Kalendářní rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018 ¹⁾
Množství v t	29 727	28 767	36 901	34 766	20 422	18 168	16 680	13 266
Hodnota Kč/t	8 617	9 285	11 520	11 317	10 348	9 784	10 043	9 981

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ dovoz sójových bobů od ledna do listopadu

Dovoz sójových bobů do České republiky celkem a deklarovaná dovozní hodnota, kromě osiva, za marketingový rok

Marketing. rok	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19 ¹⁾
Množství v t	28 285	36 628	34 296	27 181	19 704	17 047	16 077	5 095
Hodnota Kč/t	8 609	10 683	11 496	11 074	9 761	10 131	9 744	10 345

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ dovoz za červenec až listopad 2018

Vývoz sójových bobů z České republiky celkem a deklarovaná vývozní hodnota, kromě osiva, za kalendářní rok

Kalendářní rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018 ¹⁾
Množství v t	2 111	5 936	1 707	5 551	3 993	4 890	6 386	3 405
Hodnota Kč/t	9 454	10 967	13 442	13 036	12 487	11 460	11 122	11 325

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ vývoz sójových bobů od ledna do listopadu

Vývoz sójových bobů z České republiky celkem a deklarovaná vývozní hodnota, kromě osiva, za marketingový rok

Marketing. rok	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18 ¹⁾	2018/19 ¹⁾
Množství v t	4 178	3 207	5 476	2 945	4 498	5 864	5 498	1 187
Hodnota Kč/t	9 669	12 505	13 403	12 909	12 018	11 388	11 203	9 021

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ vývoz za červenec až listopad 2018

Světová produkce sóji za posledních 5 let vzrostla o 15 %, odhad dle USDA je 369,2 mil. tun v marketingovém roce 2018/19, meziročně tzn. růst produkce o cca 30 mil. tun (2017/18 produkce 339,5 mil. tun). Tato produkce bude stačit k uspokojení poptávky, která se sníží o 13 mil. tun. Zásoby se zvýší na 115,3 mil. tun.

Bilance výroby a užití sóji

Ukazatel	MJ.	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19 ¹⁾
Sklizňová plocha	ha	7 584	5 742	6 507	7 242	12 311	10 608	15 334	15 230
Hektarový výnos	t/ha	2,36	2,29	2,07	2,28	1,64	2,40	2,41	1,89
Produkce	t	17 934	13 149	13 471	16 493	20 238	25 492	37 012	28 751
Dovoz	t	29 048	37 559	35 377	36 570	54 321	27 601	18 131	24 000
Celková nabídka	t	48 857	52 408	50 656	54 463	75 952	54 093	58 003	55 291
Domácí užití celkem ²⁾	t	41 808	45 751	42 158	48 971	69 068	42 494	46 292	44 500
Vývoz	t	5 349	4 849	7 098	4 099	5 884	8 739	9 171	8 000
Konečná zásoba ²⁾	t	1 700	1 808	1 400	1 393	1 000	2 860	2 540	2 791

Pramen: ČSÚ, MZe ČR

Poznámka: ¹⁾ predikce MZe ČR²⁾ kvalifikovaný odhad MZe ČR

Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský každoročně publikuje Seznam doporučených odrůd (SDO) sóji s cílem usnadnit pěstitelům, zpracovatelům i množitelům orientaci v poměrně širokém sortimentu nabízených odrůd. Seznam jako zdroj nezávislých a objektivních informací vychází z výsledků víceletých odrůdových pokusů prováděných v poměrně široké síti zkušebních stanic ÚKZÚZ a spolupracujících organizací. Odrůdy sóji jsou v SDO zařazeny do tří ranostních skupin podle délky vegetační doby.

ZPRACOVATELSKÝ PRŮMYSL OLEJNIN

Podle údajů USDA se od marketingového roku 1993/94 (229,1 mil. t) do roku 2017/18 zvýšila světová produkce hlavních druhů olejnin o 151 % na 575,4 mil. t a světová spotřeba rostlinných olejů vzrostla o 189 % na 191,0 mil. t. Za stejné období se podle stejného zdroje zvýšila globální spotřeba pokrutin a šrotů olejnin o 145 % na 327,5 mil. t. Mnoho let je patrný trend zvyšující se světové spotřeby rostlinných olejů. Oleje jsou využívány nejen pro potravinářství, ale i k technickému využití a v neposlední řadě ke krmivářským účelům. Díky takto širokým možnostem využití dochází k rozšiřování světových pěstebních ploch olejnin a další intenzifikaci pěstování. To je mnohdy doprovázeno negativními vlivy, jako je např. nerespektování dobré pěstitelské praxe plodin na zemědělských pozemcích. Se stále zvyšující se spotřebou palmového oleje dochází k rozšiřování palmových plantáží na úkor pralesů apod.

Celosvětový vývoj produkce a spotřeby olejnin, rostlinných olejů, pokrutin a šrotů olejnin

Globální ukazatele	Mj.	1993/94	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19 ¹⁾
Celková sklizňová plocha olejnin	mil. ha	116,30	258,77	263,73	265,94	269,35	273,15	284,61
Celková produkce olejnin	mil. t	229,10	505,59	538,20	524,10	572,84	575,35	600,47
Celková produkce rostlinných olejů	mil. t	63,50	169,56	177,03	176,30	188,41	197,95	203,84
Celková spotřeba rostlinných olejů	mil. t	63,70	165,35	170,38	177,49	183,35	191,04	197,33
Konečná zásoba rostlinných olejů	mil. t	6,00	17,35	25,47	21,24	19,86	20,96	21,43
Celková produkce šrotů olejnin	mil. t	131,50	280,22	300,50	305,19	319,77	330,56	341,36
Celková spotřeba šrotů olejnin	mil. t	130,60	275,12	293,10	302,18	316,88	327,52	337,98
Konečná zásoba šrotů olejnin	mil. t	6,00	12,44	17,87	17,11	16,53	15,64	15,44

Pramen: Oilseeds: World Markets and Trade, USDA prosinec 2018

Poznámka: ¹⁾ kvalifikovaný odhad z listopadu 2018

Využití a zpracování olejnin v ČR

Možnosti využití řepkového semene doznaly v posledním desetiletí výrazných změn. V minulosti byla většina produkce využívána k potravinářským a krmivářským účelům. V posledních letech došlo k masivnímu rozvoji produkce biopaliv. Produkce 1,5 tis. t řepkové bionafty z roku 1992 stoupla na 200 tis. t v roce 2011. V roce 2013 bylo vyrobeno 181 tis. t. FAME a v roce 2014 více než 219 tis. t FAME. Poslední roky (2015 až 2017) byly ve znamení poklesu produkce na cca. 150 tis. t. Výrazně se změnily též poměry v dovozu a vývozu rostlinných olejů a tuků. Jejich vysoké dovozy jsou převážně ve formě základního zpracování nebo již finálních výrobků. Tuzemská produkce tukového průmyslu se snaží prosadit na zahraničních trzích. Z následující tabulky je zřejmé, že v marketingovém roce 2017/18 došlo k propadu hodnoty vývozu olejnin z 5 646 mil. Kč na 4 054 mil. Kč. Ještě výrazněji klesla hodnota vyvezených olejů z 11 002 mil. Kč na 7 488 mil. Kč.

Statistická hodnota zahraničního obchodu ČR s olejinami a jejich produkty (v mil. Kč)

Ukazatel	2014/15		2015/16		2016/17		2017/18	
	Dovoz	Vývoz	Dovoz	Vývoz	Dovoz	Vývoz	Dovoz	Vývoz
Olejiny (KN 1201-1208)	3 440,6	7 219,8	4 036,2	4 861,0	4 192,2	5 645,9	5 438,8	4 053,5
z toho								
semeno řepky	1 283,7	5 057,4	1 433,9	3 023,3	1 626,3	3 750,1	2 705,2	2 097,4
semeno máku	221,6	1 378,5	191,2	1 120,2	104,6	950,0	186,7	1 075,8
Rostlinné oleje (KN 1507-1515)	6 142,1	9 694,8	8 834,4	12 878,2	6 479,1	11 002,4	4 489,7	7 488,0
z toho								
řepkové oleje	3 663,5	8 512,2	6 114,9	11 417,8	4 011,0	9 123,8	1 670,2	5 305,7
sójové oleje	151,8	8,3	181,4	3,3	196,3	2,9	217,7	14,2
palmové oleje	421,9	12,7	465,6	23,0	523,2	26,1	428,4	33,5
Margariny (KN 1517)	1 664,3	108,1	1 536,7	85,1	1 141,8	70,4	1 286,3	88,8
Šroty a pokrutiny olejin (SITC 0813)	4 680,4	2 270,5	4 317,3	2 628,6	4 024,3	2 538,9	4 079,6	2 130,2
Hodnota celkem	21 669,9	34 262,3	27 111,6	36 040,5	22 298,8	33 110,5	20 502,6	22 287,1
Obchodní saldo	12 592,4		8 928,9		10 811,7		1 784,5	

Pramen: Statistika zahraničního obchodu, ČSÚ

Pro zahraniční agrární obchod České republiky představuje vývoz řepkového semene i řepkových olejů zajímavý obchodní potenciál. V marketingovém roce 2017/18 došlo k poklesu množství vyvezeného semene, mezi hlavní příčiny se řadí výskyt sucha, které významně snížilo celkovou sklizeň. Významný podíl mezi krmivy používanými v ČR zaujímá využití extrahovaných šrotů a pokrutin po zpracování olejin. Tuzemská spotřeba krmiv je velmi významně kryta dovozy sójových extrahovaných šrotů.

Spotřeba a ceny rostlinných olejů a tuků v ČR

Dle sledování spotřeby rostlinných olejů a tuků prováděné ČSÚ je patrné několik dlouhodobých trendů. Dlouhodobá spotřeba rostlinných olejů a tuků stagnuje v rozmezí 16,0 až 17,6 kg/obyv. za rok. Od roku 2008 (9,4 kg/obyv. za rok) každoročně vzrůstá spotřeba jedlých rostlinných olejů, v roce 2017 dosáhla 10,3 kg/obyv. za rok. Nabídka olejů se stále rozšiřuje a zákazníci jsou lépe informováni o vhodnosti používání jednotlivých druhů rostlinných olejů. Stále vyšší oblíbenosti doznávají řepkové a olivové oleje. Ve spotřebě másla je také zřejmý trend zvyšující se spotřeby ze 4,7 kg/obyv. za rok v roce 2008 na 5,0 kg/obyv. za rok v roce 2017, meziročně došlo k poklesu spotřeby o 0,4 kg, to může být zapříčiněno zvyšující se cenou. Proti tomu spotřeba sádla zaznamenala nepatrný pokles ze 4,7 kg/obyv. za rok v letech 2006–2008 na současných 4,4 kg/obyv. za rok.

S rozšiřující se nabídkou jsou na trhu dostupné kromě běžných olejů (řepkový, slunečnicový, olivový) i další méně známé druhy (palmový, kukuřičný, sójový, arašídový).

Průměrná spotřeba jedlých rostlinných olejů a tuků v ČR (v kg/obyv. za rok)

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
JROT*	16,0	15,9	16,3	16,3	16,4	16,9	17,2	17,0	17,2	17,6
z toho JRO**	9,4	9,5	9,6	9,7	9,7	9,9	10,1	10,0	10,1	10,3
Máslo	4,7	5,0	4,9	5,0	5,2	5,1	5,1	5,5	5,4	5,0
Sádlo	4,7	4,5	4,7	4,8	4,7	4,5	4,5	4,4	4,5	4,4

Pramen: ČSÚ

Poznámka: * Jedlé rostlinné oleje a tuky

** Jedlé rostlinné oleje

Zahraniční obchod České republiky s rostlinnými oleji a tuky

Dovoz hlavních rostlinných olejů v t, za kalendářní rok

Skupina olejů:	2013	2014	2015	2016	2017	2018 ¹⁾
Řepkový	103 790,9	160 740,2	239 263,9	289 310,5	122 081,4	47 269,1
Slunečnicový ²⁾	42 805,6	45 246,0	52 927,3	39 235,2	49 175,9	48 003,8
Sójový	7 807,5	9 053,3	9 276,1	9 556,0	10 508,8	13 121,1
Palmový	19 201,5	18 061,9	17 619,7	21 590,8	21 242,3	17 242,1
Kokosový	2 518,9	2 879,0	3 040,4	2 859,9	3 123,9	2 935,7
Lněný	458,5	920,2	803,7	651,0	1 166,1	825,3
Olivový ³⁾	6 047,5	11 513,5	6 997,2	12 295,7	2 459,3	2 120,5
Ostatní ⁴⁾	957,6	1 519,8	1 749,8	1 966,1	2 449,8	1 744,1
Oleje celkem	183 588,0	249 933,9	331 678,1	377 465,2	212 207,5	133 261,7

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ dovoz hlavních rostlinných olejů od ledna do listopadu

²⁾ zahrnuje olej slunečnicový, světlicový a bavlníkový a jejich frakce

³⁾ zahrnuje olivový olej, frakce a směsi získané výhradně z oliv

⁴⁾ zahrnuje olej arašídový, kukuřičný, ricinový, sezamový a jiné rostlinné tuky a oleje a jejich frakce

Dovoz hlavních rostlinných olejů v t, za marketingový rok

Skupina olejů:	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19 ¹⁾
Řepkový	146 655,0	172 930,6	290 607,6	184 250,5	81 524,0	22 778,9
Slunečnicový ²⁾	40 095,9	47 093,8	50 387,2	42 271,3	52 418,6	22 530,9
Sójový	9 526,3	7 769,0	9 734,4	9 455,1	11 377,2	7 653,6
Palmový	18 535,4	17 272,1	20 454,0	21 086,1	21 103,6	20 373,8
Kokosový	2 585,9	2 854,8	3 164,0	3 031,1	3 013,6	1 088,6
Lněný	591,3	1 120,7	684,5	513,5	1 332,6	376,8
Olivový ³⁾	7 011,9	11 179,6	9 161,2	7 194,3	2 330,8	965,2
Ostatní ⁴⁾	1 597,1	1 469,6	1 850,0	2 308,7	2 153,0	751,6
Oleje celkem	226 598,8	261 690,2	386 042,9	270 110,6	175 253,4	76 519,4

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ dovoz hlavních rostlinných olejů od července do listopadu 2018

²⁾ zahrnuje olej slunečnicový, světlicový a bavlníkový a jejich frakce

³⁾ zahrnuje olivový olej, frakce a směsi získané výhradně z oliv

⁴⁾ zahrnuje olej arašídový, kukuřičný, ricinový, sezamový a jiné rostlinné tuky a oleje a jejich frakce

Vývoz hlavních rostlinných olejů v t, za kalendářní rok

Skupina olejů:	2013	2014	2015	2016	2017	2018 ¹⁾
Řepkový	325 829,6	391 836,0	525 335,0	525 704,9	313 859,5	240 446,5
Slunečnicový ²⁾	29 410,1	55 345,8	53 577,8	50 729,4	77 703,6	80 780,6
Sójový	202,2	2 218,2	299,3	147,2	540,4	2 985,3
Palmový	432,7	390,7	615,9	862,4	3 337,8	5 046,0
Kokosový	165,2	289,8	291,5	355,2	450,3	223,7
Lněný	5,9	8,8	15,8	16,3	767,7	410,0
Olivový ³⁾	1 441,1	1 091,6	926,8	1 005,2	727,6	526,8
Ostatní ⁴⁾	4 690,1	1 965,3	1 705,2	3 297,9	2 341,1	1 911,3
Oleje celkem	362 176,9	453 146,2	582 767,3	582 102,2	399 728,0	332 330,2

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ vývoz hlavních rostlinných olejů od ledna do listopadu

²⁾ zahrnuje olej slunečnicový, světlicový a bavlníkový a jejich frakce

³⁾ zahrnuje olivový olej, frakce a směsi získané výhradně z oliv

⁴⁾ zahrnuje olej arašídový, kukuřičný, ricinový, sezamový a jiné rostlinné tuky a oleje a jejich frakce

Vývoz hlavních rostlinných olejů v t, za marketingový rok

Skupina olejů:	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19 ¹⁾
Řepkový	368 738,3	426 360,2	549 554,9	409 562,2	268 245,9	114 452,4
Slunečnicový ²⁾	46 968,8	44 319,7	53 103,0	67 852,0	78 895,6	39 253,6
Sójový	2 115,4	373,0	153,4	148,5	752,0	2 748,1
Palmový	373,6	411,2	816,4	1 556,2	1 556,2	4 847,3
Kokosový	202,2	283,0	333,8	499,8	284,5	76,8
Lněný	7,6	9,2	20,2	65,0	891,7	227,9
Olivový ³⁾	1 281,4	901,9	1 138,8	600,8	684,1	233,1
Ostatní ⁴⁾	2 501,1	2 766,9	1 344,6	4 100,5	1 051,9	1 655,8
Oleje celkem	422 188,4	475 425,1	606 465,1	484 385,0	352 361,9	163 495,0

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ vývoz hlavních rostlinných olejů od července do listopadu 2018

²⁾ zahrnuje olej slunečnicový, světlicový a bavlníkový a jejich frakce

³⁾ zahrnuje olivový olej, frakce a směsi získané výhradně z oliv

⁴⁾ zahrnuje olej arašídový, kukuřičný, ricinový, sezamový a jiné rostlinné tuky a oleje a jejich frakce

Dovoz a vývoz margarínů v t, za kalendářní rok

Kalendářní rok	2013	2014	2015	2016	2017	2018 ¹⁾
Dovoz	49 583	43 159	46 016	42 116	48 400	44 896
Vývoz	3 084	3 594	2 672	1 807	2 655	2 547

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ dovoz a vývoz margarínů od ledna do listopadu

Dovoz a vývoz margarínů v t, za marketingový rok

Marketingový rok	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19 ¹⁾
Dovoz	47 172	42 562	43 139	43 632	49 995	23 638
Vývoz	3 846	3 172	2 077	2 093	2 757	1 307

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ dovoz a vývoz margarínů od července do listopadu 2018

Zahraniční obchod s extrahovanými šroty a pokrutinami**Dovoz pokrutin a extrahovaných šrotů do České republiky v t, za kalendářní rok**

Pokrutiny a extrahované šroty:	2013	2014	2015	2016	2017	2018 ¹⁾
Sójové	394 154	367 229	407 404	363 737	383 490	327 103
Řepkové	49 101	48 355	70 572	65 223	82 493	99 121
Slunečnicové	17 382	18 143	22 830	31 819	59 307	50 215
Lněné	216	213	170	137	101	71
Ostatní	3 522	6 755	3 060	2 282	4 258	4 044
Celkem	464 375	440 695	504 036	463 198	529 649	480 554

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ dovoz pokrutin a extrahovaných šrotů od ledna do listopadu

Dovoz pokrutin a extrahovaných šrotů do České republiky v t, za marketingový rok

Pokrutiny a extrahované šroty:	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19 ¹⁾
Sójové	372 986	404 952	388 317	366 208	373 700	153 313
Řepkové	48 763	62 954	68 902	58 456	101 065	48 727
Slunečnicové	19 455	19 600	29 740	41 141	65 548	15 881
Lněné	213	194	148	114	95	23
Ostatní	6 422	3 961	3 605	2 966	4 577	1 851
Celkem	447 839	491 661	490 712	468 885	544 985	219 795

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ dovoz pokrutin a extrahovaných šrotů od července do listopadu 2018

Vývoz pokrutin a extrahovaných šrotů z České republiky v t, za kalendářní rok

Pokrutiny a extrahované šroty:	2013	2014	2015	2016	2017	2018 ¹⁾
Sójové	19 780	13 876	25 688	17 998	7 706	5 799
Řepkové	248 464	237 042	346 238	363 789	341 388	343 194
Slunečnicové	25 073	30 722	24 289	29 193	72 252	78 229
Lněné	-	-	-	-	1	3
Ostatní	4 374	15 929	6 079	763	1 192	1 104
Celkem	297 691	297 569	402 294	411 743	422 539	428 329

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ vývoz pokrutin a extrahovaných šrotů od ledna do listopadu

Vývoz pokrutin a extrahovaných šrotů z České republiky v t, za marketingový rok

Pokrutiny a extrahované šroty:	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19¹⁾
Sójové	18 685	21 852	22 510	7 115	10 390	1 807
Řepkové	251 239	278 168	365 860	382 631	320 238	167 625
Slunečnicové	32 616	24 095	26 090	54 457	74 049	37 780
Lněné	-	-	-	-	2	1
Ostatní	5 479	16 600	3 111	897	1 148	491
Celkem	308 019	340 715	417 571	445 100	405 827	207 704

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ

Poznámka: ¹⁾ vývoz pokrutin a extrahovaných šrotů od července do listopadu 2018

NEPOTRAVINÁŘSKÉ UŽITÍ OLEJNIN

Certifikovaná biopaliva přimíchávaná do fosilních paliv nebo používaná jako čisté palivo jsou prozatím nejlepší a nákladově efektivní cestou, jak zajistit provoz vozidel, která jsou v současné době v provozu a zároveň vyhovují požadavkům ochrany klimatu. Certifikovaná biopaliva jistě nejsou jediným řešením, ale představují vhodnou alternativu běžných fosilních paliv.

Na udržitelnost certifikovaná a z hlediska emisí GHG zdokonalená bionafta z řepkového oleje může, zároveň s jinými obnovitelnými palivy a moderními motory, představovat významný příspěvek k dekarbonizaci silniční dopravy, zemědělství a lesnictví v krátkodobém a střednědobém výhledu. Bionafta představuje v současnosti jedinou komplexní možnost dekarbonizace nákladní dopravy a dalších strojů, které vykazují velkou spotřebu motorové nafty.

Spotřeba MEŘO v množství 330–340 tis. t/rok do roku 2019 je v reálných možnostech výroby v ČR. Větší spotřeba vysokoprocenních paliv SMN B30 a B100 si ovšem v roce 2020 pravděpodobně vyžádá meziroční skokový nárůst spotřeby MEŘO o cca 70 tis. t na cca 415 tis. t. Toto množství již přesahuje maximální současnou kapacitu výroby MEŘO v ČR. V období 2017–2019 by byla zajištěna úspora emisí skleníkových plynů z pohonných hmot ve výši 3,5 %, dosažená se spotřebou nízkoprocenních pohonných hmot E5 a B7 v kombinaci s minimální spotřebou vysokoprocenních směsí E85, SMN B30 a B100 a s využitím konvenčních biokomponent s vysokou udržitelností (úsporou emisí skleníkových plynů z biopaliv ve výši 60–70 %). V roce 2020 by bylo dosaženo snížení emisí GHG ve výši 6 % navíc díky použití pokročilých biopaliv přechodem z benzínové směsi E5 na E10. Nárůstem spotřeby paliv SMN B30 a B100, zohledněním dalších alternativních paliv (např. CNG, LPG) a také započtením ušetřených emisí z těžby ropy a zemního plynu.

Výroba a spotřeba bionafty

Produkce FAME dosáhla v EU v roce 2017 cca 10,4 mil. t a HVO/HEFA cca 2,7 mil. t.

Produkce bionafty – FAME/MEŘO a HVO/HEFA v EU (v tis. t)

FAME/MEŘO	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Belgie	349	311	314	305	454	252	239	250
Dánsko	76	79	109	200	200	140	140	90
Německo	2 800	2 800	2 600	2 600	3 000	3 100	3 200	3 100
Anglie	156	180	250	268	143	149	344	375
Francie	1 967	1 789	2 146	2 109	2 028	2 047	1 884	1 710
Itálie	799	591	287	459	580	577	350	400
Holandsko	382	204	332	606	734	650	636	500
Rakousko	337	310	265	217	292	340	307	310
Polsko	371	364	592	648	692	759	871	900
Portugalsko	308	355	296	297	326	349	325	270
Švédsko	135	136	111	125	126	92	82	60
Slovinsko	21	1	6	15	0	0	0	0
Slovensko	124	125	110	105	103	125	110	109
Španělsko	841	649	472	581	894	971	1 160	1 515
Česká republika	198	210	173	182	219	168	149	157
Ostatní EU	485	557	669	724	722	754	811	645
EU-27	9 349	8 661	8 732	9 441	10 513	10 473	10 608	10 391
HVO/HEFA^{*)}	319	580	1 258	1 326	2 009	2 370	2 411	2 666
Celkem	9 668	9 241	9 990	10 767	12 522	12 843	13 019	13 057

Zdroj: F.O. Licht, UFOP, 2017/2018,

*) Odhad dohromady (Španělsko, Finsko, Francie, Itálie)

Spotřeba FAME/MEŘO a HVO/HEFA se v letech 2015–2017 v EU výrazněji nemění. K posunům dochází, pokud jde o zdroje vstupních surovin. Například v Německu podle UFOP se v roce 2014 vyráběly FAME z 517 tis. t použitých kuchyňských olejů (UCO) a v roce 2016 to již bylo 868 tis. t UCO. Naopak výroba MEŘO z řepkového oleje poklesla z 1 400 tis. t v roce 2014 na 860 tis. t v roce 2016. Z 22 tis. t sójového oleje se vyráběly FAME v roce 2014, v roce 2016 již jen z 1 tis. t. K výrobě FAME v roce 2014 se spotřebovalo 88 tis. t palmového oleje, v roce 2016 to bylo již 263 tis. t. V roce 2014 se pro výrobu HVO použ

Celosvětová spotřeba bionafty – FAME/MEŘO a HVO/HEFA v letech 2010–2017 (v tis. t)

FAME/MEŘO	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
EU-27	11 631	11 484	11 440	10 596	11 504	10 518	10 490	10 830
Kanada	108	221	257	335	335	470	387	426
USA	868	2 924	2 954	4 630	4 630	4 930	6 798	6 448
Argentina	508	749	875	885	970	1 014	1 033	1 173
Brazílie	2 040	2 259	2 304	2 590	3 001	3 524	3 344	3 374
Kolumbie	296	450	488	506	519	523	506	513
Peru	86	239	251	261	257	278	294	291
Indie	-	-	-	-	-	-	-	20
Indonésie	196	315	589	922	1 565	806	2 647	2 517
Malajsie	6	15	110	165	172	255	278	299
Filipíny	110	108	121	135	143	150	192	200
Thajsko	554	559	802	898	1 075	1 135	1 025	1 255
Ostatní svět	796	803	941	1 416	3 431	1 460	1 580	1 498
Celkem FAME/MEŘO	17 199	20 126	21 132	23 339	27 602	25 063	28 574	28 844
HVO/HEFA	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
EU-27	222	563	1 442	1 128	1 757	2 115	2 008	2 371
USA	-	15	139	149	154	77	63	67
Singapur	32	186	293	1 093	1 437	1 515	1 745	1 952
Thajsko	-	-	-	10	15	15	15	15
Ostatní svět	38	83	101	43	184	123	225	435
Celkem HVO/HEFA	292	847	1 975	2 423	3 548	3 845	4 056	4 840
Celkem FAME/MEŘO a HVO/HEFA celosvětově	17 491	20 973	23 107	25 762	31 150	29 908	32 630	33 684

Zdroj: F.O. Licht, UFOP, 2017/2018

Tuzemská bilance výroby, vývozu, dovozu a uplatnění bionafty na trhu s pohonnými hmotami

Bilanci výroby FAME/MEŘO v ČR, jejich vývoz, dovoz, hrubou spotřebu, prodej FAME/MEŘO jako čisté palivo B100 a směsné motorové nafty SMN B30 v letech 2010

Balance výroby, vývozu, dovozu a uplatnění na trhu ČR FAME/MEŘO B100 a SMN B30 v období 2010–2017

	2010 (t)	2011 (t)	2012 (t)	2013 (t)	2014 (t)	2015 (t)	2016 (t)	2017 (t)	Index 2017/2016
Výroba FAME/MEŘO v ČR ¹⁾	197 988	210 092	172 729	181 694	219 316	167 646	148 832	157 429	1,06
Dovoz FAME do ČR ¹⁾	21 707	54 294	78 314	85 551	118 278	175 839	151 338	137 315	0,91
Vývoz FAME/MEŘO z ČR ¹⁾	35 232	16 796	6 703	43 216	35 221	67 623	40 822	18 196	0,45
Hrubá spotřeba v ČR ³⁾	184 188	245 216	242 267	228 084	300 413	277 268	258 876	276 186	1,07
MEŘO jako čistá pohonná hmota ²⁾	25 150	31 669	56 312	63 467	107 112	108 480	173	36	0,21
SMN B30 (obsahuje pouze MEŘO) ²⁾	105 960	155 812	131 023	124 125	157 404	135 106	86	44	0,51

¹⁾ MPO - Eng (MPO) 6-12

²⁾ Generální ředitelství cel

³⁾ Při zohlednění počátečních a konečných zásob

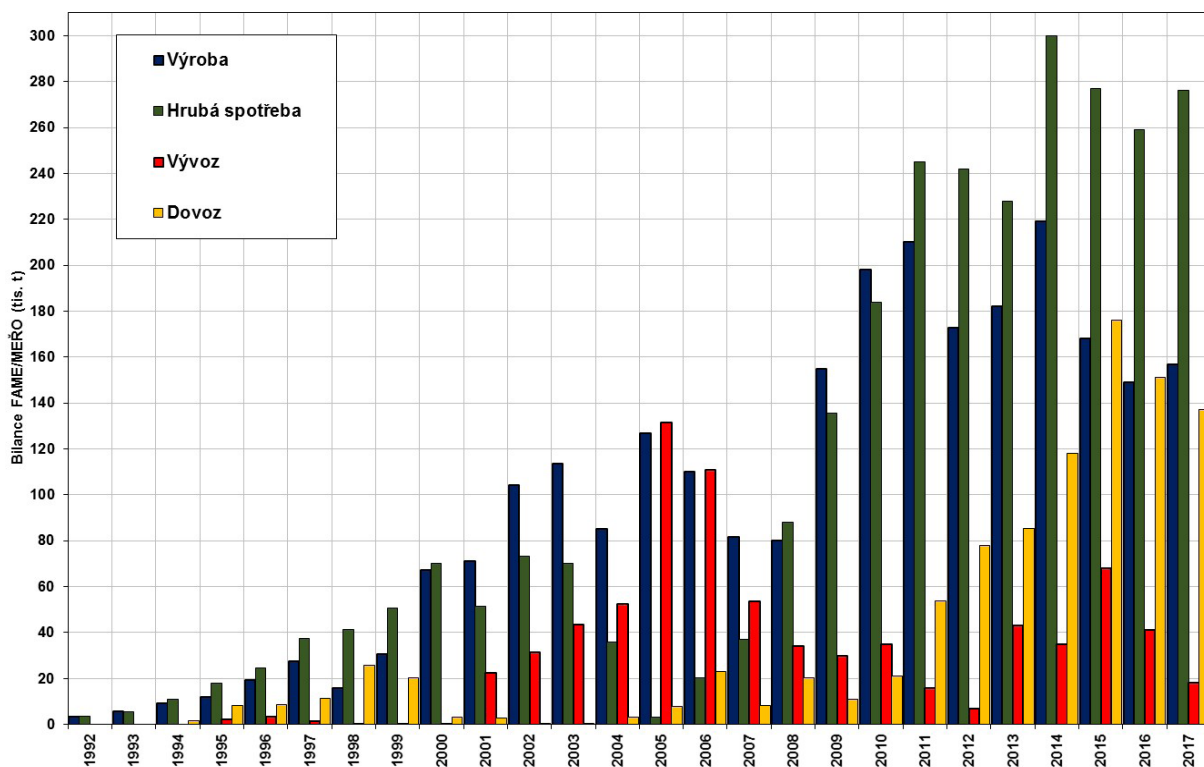
Pro tuto bilanci se použily hodnoty hustoty při 15 °C: FAME/MEŘO: 891,9 kg/m³, SMN B30: 853,6 kg/m³, motorová nafta: 837,2 kg/m³.

Balance osevních ploch a produkce řepky olejky využité na výrobu MEŘO v období 2010–2017

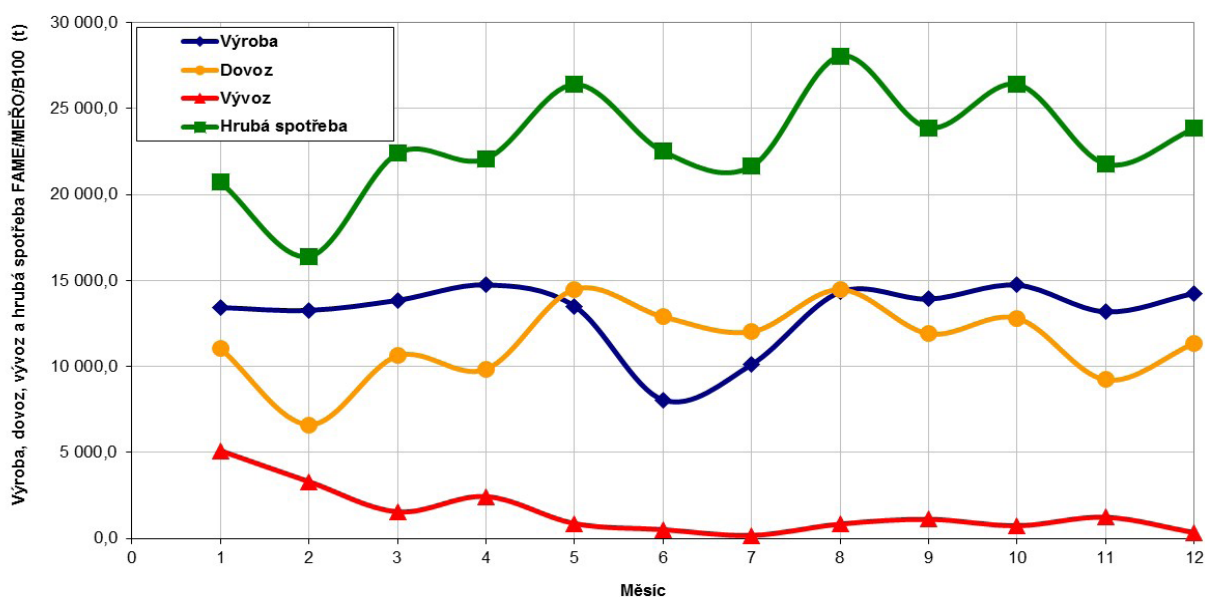
	M.j.	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Výroba FAME: ¹⁾ z toho MEŘO	t	197 988 186 268	210 092 197 492	172 729 159 979	181 694 181 694	219 316 217 315	167 646 167 646	148 832 148 432	157 429 152 291
Spotřeba řepky olejky na výrobu MEŘO ²⁾	t	460 082	487 805	395 148	448 784	536 768	414 086	366 627	376 159
Sklizňová plocha řepky olejky ³⁾	ha	368 824	373 386	401 319	418 808	389 298	366 180	392 991	394 262
Výnos řepky olejky ³⁾	t/ha	2,83	2,80	2,76	3,45	3,95	3,43	3,46	2,91
Produkce řepky olejky ³⁾	t	1 042 418	1 046 071	1 109 137	1 443 210	1 537 320	1 256 212	1 359 125	1 146 224

Z údajů o jmenovitých výrobních kapacitách FAME/MEŘO a dosažené produkci FAME/MEŘO v ČR plyne, že jejich průměrné využití v roce 2017 dosáhlo cca 46,3 %. Pro výrobu MEŘO se v ČR v roce 2017 spotřebovalo 376 159 tun řepky olejky, což je 32,9 % její celkové sklizně v roce 2017.

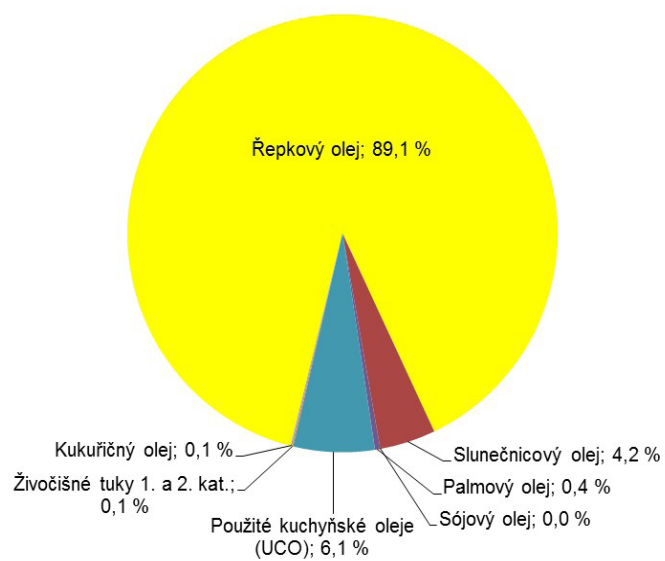
Bilance FAME/MEŘO v ČR v období 1992–2017 (v tis. t)

Bilance FAME/MEŘO v ČR v roce 2017 (v t)

Podíl jednotlivých vstupních surovin pro výrobu FAME/MEŘO uplatněných na tuzemském trhu s pohonnými hmotami v roce 2017

PŘÍLOHA**Definitivní sklizeň olejnin v roce 2018 (dle ČSÚ k 18. 2. 2019)**

Plodina	Plocha ha	Výnos t/ha	Sklizeň t
Olejniny celkem	489 336	3,09	1 511 331
řepka	411 802	3,43	1 410 769
slunečnice na semeno	20 202	2,36	47 594
sója	15 230	1,66	25 259
mák	26 608	0,51	13 666
hořčice na semeno	12 984	0,90	11 639
len setý olejný	1 258	1,39	1 751
ostatní olejniny	1 252	0,52	654

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ

Vydalo Ministerstvo zemědělství
Těšnov 65/17, 110 00 Praha 1
internet: www.eagri.cz
e-mail: info@mze.cz

ISBN 978-80-7434-505-0

Praha 2019